

Økonomiplan for 2024 - 2027 Ås kommune

Ås kommune

Innhold

1 Innledning - Hovedlinjene i handlingsprogrammet	3
2 Politiske føringer	6
3 Økonomisk sammendrag og handlingsregler.....	11
4 Økonomiske rammer.....	14
5 Investeringer.....	22
6 Befolkningsutvikling	31
7 Hovedsatsinger.....	33
8 Planstrategi.....	49
9 Klimabudsjett	50
Vedlegg.....	66
Kommunens virksomhetsområder.....	81
Politikk, stab og fellestjenester	81
Barnehage	85
Grunnskole	89
Barn unge og familier	93
NAV.....	99
Sykehjem og boliger	103
Hjemmeboende.....	105
Eiendom.....	111
Kultur, samfunn og teknikk	115
Sentrale inntekter og utgifter.....	126

1 Innledning - Hovedlinjene i handlingsprogrammet

Visjon

Visjonen «Sammen om miljø, mangfold og muligheter» viser til de tre dimensjonene; miljømessig, sosiokulturell og økonomisk bærekraft. Supplert med det 17. bærekraftsmålet som er «Samarbeid for å nå målene», er det en visjon for å sikre en bærekraftig samfunns- og tjenesteutvikling for Ås kommune i årene framover.

Omstilling til en sirkulær økonomi er viktig i denne sammenhengen. Sirkulær økonomi skal bidra til å redusere tap av naturressurser, nå vedtatte klima- og miljømål, FNs bærekraftsmål og samtidig bidra til verdiskaping, langsiktig konkurransevne og sosial rettferdig omstilling.

Ambisjoner og satsinger

Ås er en kommune med ambisjoner og store pågående satsinger. For å sikre vekstambisjonene i Ås er det avgjørende å målrettede arbeide videre med å styrke kommunens egen bosteds-, bedrifts- og besøksattraktivitet. Arbeidet med «Attraktive Ås» skal bl.a. bidra til å realisere befolkningsveksten i kommunen og med det nyttiggjøre den store ledige arealkapasiteten kommunen har knyttet til skole, barnehage og helse.

Arbeidet med Temaplan for Næring er godt i gang og har vært presentert for politiske utvalg. BIT Innovasjonssenter har startet opp og er i god utvikling. Ny samarbeidsavtale med NMBU er etablert hvor konkret arbeid med fokus på kompetanse, stedsutvikling og innovasjon/næringsutvikling står sentralt.

Utfordringsbilde

Endringer i befolknings sammensetningen gir Ås kommunene økte kostnader til blant annet skole-, helse- og omsorgstjenester også neste år, viser regjeringens anslag. Også pensjonsutgiftene øker betydelig utover lønnsveksten. Gjennomføring av et meget ambisiøst investeringsprogram de senere årene har resultert i en kraftig økning i kommunens totale gjeld. Dette kombinert med en tilsvarende kraftig økning i rentenivået setter kommunens økonomiske handlefrihet under sterkt press.

Denne situasjonen understreker med all tydelighet behovet for omstilling for å mer effektivt kunne møte forventede demografiendringer. Nødvendigheten av økt fokus teknologiutviklingen og det grønne skiftet må også understrekes.

Nedenfor fokuserer vi på noen sentrale forhold knyttet til dette;

Arealprosjektet

I 2022-23 har det pågått et arbeid med å finne alternative løsninger for lokalisering av kommunens tjenester, med mål om å redusere omfang av leide lokaler og isteden øke utnyttelsen av egne lokaler. En prosjektorganisasjon ble etablert og denne arbeider med praktisk gjennomføring for å avvikle leieavtalene i Moerveien 10 og 12, samt Rådhusplassen 29.

Videre bruk av Modulskolen i arealprosjektet er et viktig moment for at kommunen skal lykkes med å hente ut budsjetterte effektiviseringsgevinster og justere driften mot et mer bærekraftig nivå. I tråd med kommunestyrets gjeldende vedtak ligger videre leie av modulskolen inne i hele planperioden med

sikte på at denne kan benyttes av læringscenteret, barnevern og samtaletjeneste. Samtidig er det viktig å understreke at dette forutsetter en dispensasjon fra reguleringsplanen, og her er det mottatt en klage fra idretten. Dersom utfallet av klagen blir at modulsolen ikke kan videreføres må det tilføres økte midler i budsjettet for 2024 for å betale restleie, samt kostnader til nedrigging og tilbakestilling av området.

Fram til nå har fokus vært å finne tilfredsstillende midlertidige løsninger for lokalisering av nevnte tjenesteområder. Fra 2024 vil det måtte påbegynne et etterlengtet arbeid med å utrede permanente løsninger som kan bidra til å skape mer langsiktige og forutsigbare lokaliseringsløsninger for glede for både innbyggere, brukere og ansatte.

Selvkostområdene

Som følge av dempet byggetakt i forhold til prognosene, er inntektene fra tilknytningsgebyrer innen vann og avløp betydelig lavere enn budsjettet. Dette betyr at løpende årsgebyrer må dekke en større andel av kostnadene innen vann og avløp. Det er også store kostnadsøkninger på avløpsrensing og kjøp av vann i 2023 og 2024, som også medfører behov for å justere opp årsgebyrene for 2024. I perioden fremover vil store investeringer i nitrogenrensing og nye krav til vannforsyning medføre en gradvis videre økning i gebyrene. Det er viktig at utbygging av infrastrukturen planlegges og gjennomføres på en god måte slik at man kan løse fremtidige behov på en mest mulig kostnadseffektiv måte.

For 2024 øker årsgebyr for avløp med 90 % og årsgebyr for vann med 30 %. Nivået, særlig innen avløp, har ligget lavt de senere årene. Med justerte gebyrsatser vil nivået oppjusteres til et tilsvarende nivå som sammenlignbare kommuner.

Pensjon og premieavvik

For 2023 er premieavviket ekstraordinært høyt. Dette får stor resultateffekt i 2024, fordi et negativt premieavvik i 2023 skal utgiftsføres i 2024. Noen kommuner fordeler utgiftsføring av premieavviket over 7 år, slik at man utjevner forskjellen over tid. Ås kommune med flere kommuner, har valgt å ta kostnaden påfølgende år slik at det ikke akkumuleres pensjonskostnader fremover i tid. Dette gir en stor ekstra kostnad i 2024, men samtidig skyver man ikke kostnadene foran seg gjennom å opparbeide seg en pensjonsgjeld.

Investeringer presser tjenestene

Økende rentekostnader siden 2022 preger det økonomiske bildet videre inn i 2024. Grunnet kommunens høye gjeldsgrad må en stor andel av økte inntekter disponeres til økte renter og høye avdrag. Dette får direkte innvirkning i tjenestene, hvor det tilsvarende må strammes inn og reduserer muligheten for å opprettholde nivået på tjenester til innbyggerne.

Økonomisk utvikling

Budsjettet for 2024 viser et underskudd på 19 mill. kr. Dette skyldes i stor grad engangskostnader i 2024 knyttet ekstraordinære pensjonskostnader og et høyt rentenivå. Ås kommune har avsatt tidligere års overskudd på disposisjonsfond og rentebufferfond. Kommunaldirektøren foreslår å dekke ekstraordinære høye renter med 5 mill. kr av rentebufferfond og ekstraordinære pensjonskostnader med 14 mill. kr.

Demografi og forutsetninger

I perioden 2015-2019 var kommunen i vekst. I denne perioden ble mange av de store utbyggingsprosjektene vedtatt, og det ble bygget for å ta imot en svært optimistisk vekst. Pandemien og grensejustering av Tandbergløkka bremsset veksten i perioden 2019-2022. Befolkningsveksten har ikke holdt samme takt som realisering av investeringsprosjektene, og legger et økende press på å effektivisere tjenestene.

Høye priser presser boligmarkedet. Dette merkes gjennom reduserte tilknytningsgebyrer og en mer dempet byggeaktivitet enn forutsatt.

Vekst fører til økte inntekter og bedre utnyttelse av store nye tjenestebygg. Men vekst fører også med seg flere innbyggere med sammensatte ressurskrevende behov. Budsjettrammene er trange, og det er svært utfordrende å imøtekomme økte ressurskrevende behov med en kommuneøkonomi som allerede er svært presset og tynget av en høy gjeldsbyrde.

Økte krav til IKT sikkerhet og teknologiutvikling

Antall angrep på kommunal infrastruktur er økende hvilket stiller stadig strengere krav til IKT-kompetanse, IKT-nettverk og infrastruktur, samt digitale løsninger og systemer. Dette medfører også at det må påregnes økte kostnader til sikkerhet fremover.

Det vil være nødvendig å øke fokuset på teknologiutvikling i den hensikt at kommunen gjennom digitalisering og smart bruk av teknologi søker nye måter å produsere, levere og utvikle tjenester på.

Nye lovkrav og oppgaver fra staten

Kommunene får stadig flere krav og oppgaver uten at bevilgningene fra staten nødvendigvis tilsvarer de faktiske økte utgiftene.

Blant annet foreslås det i statsbudsjettet for 2024 å redusere makspris for foreldrebetaling i barnehage med virkning fra 1.8.2024, samt at gratis kjernetid for 2. trinn SFO trer i kraft med helårsvirkning fra 1.1.2024. Videre har Stortinget besluttet å legge om måten basistilskuddet beregnes på fra 1. mai 2023 med helårseffekt fra 2024. Regjeringen baserer utbetalingen av pasienttilpasset basistilskudd på en gjennomsnittsberegning, mens kommunene må stå for den konkrete økningen til hver enkelt fastlege. Dette for å nevne noen eksempler.

Statsbudsjettet for 2024 gir ikke kommunene økt økonomisk handlingsrom til å imøtekomme alle nye lovkrav. Kommunen må derfor finne ut hvordan få mer tjenester og kvalitet ut av de samme midlene.

Hva kan vi gjøre?

For å bringe kommunen over i en mer bærekraftig drift, er det nødvendig å igangsette et arbeid med å se på hvilke effektiviseringsprosjekter som skal prioriteres.

Utredning av kommunens kostnadsnivå på tjenester

Kommunens kostnadsnivå er for høyt i forhold til disponible inntekter. Kommunedirektøren anbefaler derfor at det etableres et prosjekt for å gå gjennom kommunens kostnadsnivå for de ulike virksomhet/tjenesteområder, mtp. å avdekke muligheter for produktivetsforbedringer og/eller effektiviseringspotensial. Det anbefales å søke ekstern bistand til dette arbeidet. Det vil legges opp til at formannskapet får en sentral rolle i dette arbeidet.

Utredning av forvaltning og inntekter knyttet til tjenestene innen Oppvekst og Helse og mestring

I 2024 vil administrasjonen etablere et prosjekt som skal utrede hvorvidt Ås har et potensiale til å bedre kvaliteten på forvaltningsoppgaver og øke inntektene innen Oppvekst og Helse og mestring. Prosjektet skal vurdere ulike sider ved tildeling av tjenester og boliger, inkludert organisering. I dagens organisering ligger ansvaret fordelt på ulike virksomheter. Prosjektet skal også vurdere hvorvidt Ås har riktig nivå på ulike refusjoner og hvordan kommunen eventuelt kan endre praksis. Administrasjonen har gode rutiner i dagens situasjon, men vurderer at det kan være et potensiale både på inntektssiden og forvaltningssiden ved å etablere en mer samordnet tilnærming.

Rammestyring for en mer effektiv utnyttelse av virksomhetenes ressurser

Fra og med 2024 vil kommunedirektøren innføre en sterkere grad av rammestyring for virksomhetene. Dette innebærer at virksomhetene i større grad må finne handlingsrom og løse utfordringer innenfor egne rammer. Målet er å sikre mer effektiv utnyttelse av samlede ressurser, øke kravet til omstilling i virksomhetene, samt bidra til en mer kontrollert kostnadsutvikling.

2 Politiske føringer

Statsbudsjettet 2024

Det økonomiske opplegget for kommunesektoren 2024

Regjeringen legger opp til en vekst i sektorens samlede inntekter i 2024 på om lag 6,4 mrd. kroner. Av dette får kommunens en vekst i frie inntekter på om lag 5,1 milliarder kroner, mens fylkeskommunene får 1,3 milliarder kroner. Dette tilsvarer en realvekst på 1,3 pst. Inntektsveksten er regnet fra inntektsnivået i 2023 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2023. Den samlede kompensasjonen på 3,2 mrd. kroner før økt prisvekst mv., som ble vedtatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023, er inkludert i nivået. Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst på 4,3 pst.

Som varslet i kommuneproposisjonen for 2024 er veksten til kommunene begrunnet med følgende satsinger:

- 150 mill. kroner til psykisk helse og rus
- 100 mill. kroner er fordelt til de kommunene som taper mest på modellen for gradert basiskriterium

I tillegg økes kommunenes ramme med 40 mill. kr til styrking av helsestasjon- og skolehelsetjenester.

Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter som følge av befolkningsutviklingen og merutgifter knyttet til pensjon.

Demografiutgiftene for kommunesektoren ble i kommuneproposisjonen for 2024 beregnet til 4,6 mrd. kroner. Av dette var 3,8 mrd. kroner knyttet til tjenester som ble finansiert av de frie inntektene. Det var imidlertid usikkerhet knyttet til anslaget som følge av flyktningssituasjonen. Når det gjelder pensjonskostnader ble det anslått en vekst på om lag 1,2 mrd. kroner i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2024. Dette anslaget var beheftet med betydelig usikkerhet.

Oppdaterte demografikostandsberegninger viser ingen endring i anslaget fra kommuneproposisjonen for 2024. Det nye anslaget for pensjonskostnader viser nå en vekst i de samlede pensjonskostnadene utover anslått lønnsvekst på 2 mrd. kroner. Det er 0,8 mrd. kroner høyere enn anslaget til kommuneproposisjonen for 2024.

Etter dette anslås kommunesektorens handlingsrom å øke med 0,5 mrd. kroner i 2024, som det er bindinger på.

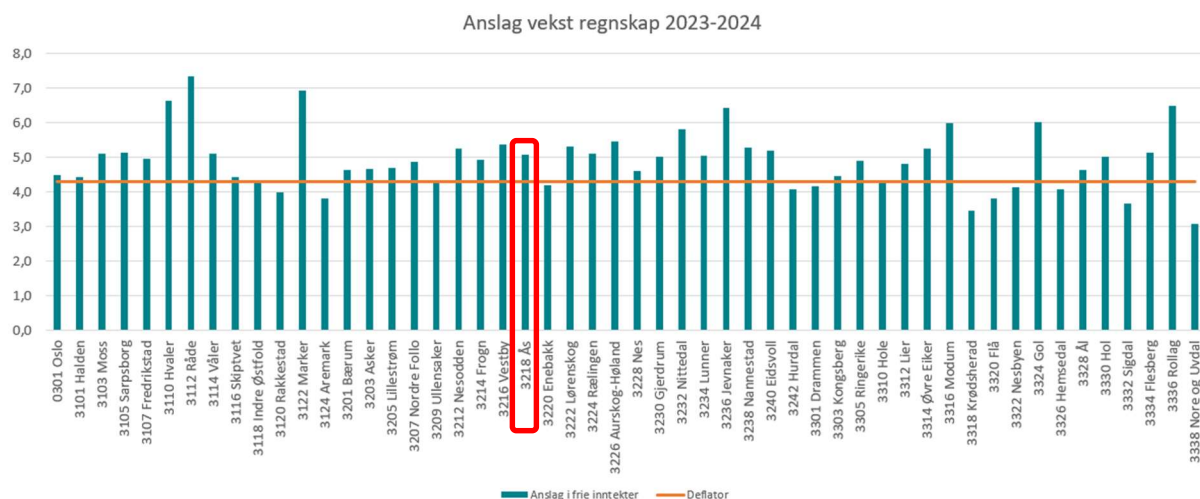
Økonomiplan for 2024-2027

	Kommunesektoren	Herav kommunene
	Mrd. kroner	
Veksten i frie inntekter	6,4	5,1
Merkostnader til demografi	3,9	3,1
Merkostnader til pensjon	2,0	1,8
Økt handlingsrom	0,5	

Fra 2023 til 2024 er det på landsbasis en nominell vekst i kommunenes frie inntekter på 4,7 prosent (fra anslag på regnskap).

Med en kommunal deflator for 2024 beregnet til 4,3 % har enkelte kommuner en realnedgang. Årsak til ulik utvikling er demografiske endringer og utslag gjennom kostnadsnøkler og tilskudd.

Figuren under viser vekst i inntekt målt mot deflator.

Pris og lønnsvekst

Pris og lønnsvekst for kommunesektoren for 2024 er anslått til 4,3 %. Dekomponeringen og vektingen følger av tabellen under.

	Anslag 2023 i RNB	Anslag 2023 nå	Anslag 2024
Deflator	5,2	4,5	4,3
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostnader mv.	5,5	5,5	4,9
<i>Lønnsvekst</i>	<i>5,4</i>	<i>5,4</i>	<i>4,9</i>
<i>Effekt av arbeidsgiveravgift</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	
Prisvekst varer og tjenester	4,9	3,2	3,4
Lønnsandel (pst.)	57,5	57,5	57,5

Følgende kostnadselementer er ikke dekket av deflatoren:

- Rentekostnader
- Pensjonskostnader er dekket i budsjettdeflatoren i den grad de øker i takt med lønnsveksten. Dersom pensjonskostnadene øker mer (eller mindre) enn lønnsveksten, fanges ikke dette opp av budsjettdeflatoren.
- Demografikostnader

Disse kostnadselementene må dekkes av veksten i frie inntekter.

Våren 2024 vil den endelige skatteinntangen og lønns- og prisveksten i 2023 være kjent.

Rentekompensasjonsordning og tilskuddsordning for læringsarenaer og utstyr

Regjeringen foreslår å innføre en rentekompensasjonsordning for investeringer i lokaler og større utstyr som bidrar til en mer praktisk og variert skole. Ordningen vil få en investeringsramme på totalt 8 milliarder til kommunene, hvor én milliard kroner skal fases inn hvert år i åtte år. Med ordningen vil staten betale for kommunenes renteutgifter knyttet til investeringer.

Regjeringen foreslår også å bevilge 127 millioner kroner til en tilskuddsordning for å få mer praktisk og variert læring på 5.-10. trinn. Med dette tilskuddet kan skolene kjøpe inn utstyrspakker og apparater til for eksempel skolens verksteder, laboratorier, musikkrom, skolekjøkken eller utstyr til mer fysisk aktivitet eller uteskole. Kommunene vil få et tilskudd fordelt etter elevtall. De aller minste kommunene er garantert et minstebeløp på 10 000 kroner.

Bo trygt hjemme-reformen

Regjeringen foreslår å bevilge 75 millioner kroner i økte bevilgninger til oppfølging av tiltak i stortingsmeldingen for et mer aldersvennlig samfunn - Bo Trygt hjemme-reformen. Regjeringen foreslår å bevilge om lag 58 millioner kroner til arbeidet med å utvide Tørn fra et prosjekt for omsorgstjenesten til et program for hele helse- og omsorgstjenesten. Regjeringen foreslår også fire millioner kroner til tiltaket Jobbvinner, som er et nasjonalt prosjekt for å rekruttere og beholde sykepleiere og helsefagarbeidere i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. I tillegg foreslår regjeringen ti millioner til en veiledningstjeneste for studenter og ansatte i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Gevinster knytt til nytt prøvegjennomføringssystem i skolen

Nytt prøvegjennomføringssystem øker graden av digitalisering. Kommunene sin gevinst, knyttet til digitalisering av kartleggingsprøver, er i 2024 vurdert til 6,6 mill. kroner. Rammetilskuddet blir redusert tilsvarende.

Gratis deltids plass på SFO på 2. trinn – helårseffekt av endring i 2023

Det er fra høsten 2023 innført gratis 12 timer SFO på andre trinn. Som følge av dette øket rammetilskuddet med 690 mill. kroner. Tiltaket får helårseffekt i 2024, og rammetilskuddet øker derfor med ytterligere 863,6 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole.

Gratis barnehage fra tredje barn i barnehagen – helårseffekt av endring i 2023

Fra høsten 2023 er barnehageplass gratis fra tredje barn for familier som har flere barn i barnehagen samtidig. Som kompensasjon for dette er rammetilskuddet økt med 20 mill. kroner i 2023. Tiltaket får helårseffekt i 2024, og rammetilskuddet øker derfor med ytterligere 24 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for barnehage.

Redusert pensjonspåslag for private barnehager

Fra 1. januar 2022 ble pensjonspåslaget for private barnehager redusert fra 13 pst. til 10 pst. av lønnskostnadene i de kommunale barnehagene. Det ble samtidig innført en treårig overgangsordning for enkeltstående barnehager, slik at de skulle få lengre tid til å tilpasse seg. Som følge av dette er rammetilskuddet redusert i både 2022 og 2023. Siden pensjonspåslaget til de enkeltstående barnehagene blir trappet videre ned i 2024, blir rammetilskuddet redusert med ytterligere 57,5 mill. kroner.

Reduksjon i maksimal foreldrebetaling i barnehagen – helårseffekt av endring i 2023

Maksimalprisen for foreldrebetaling i barnehagen ble fra 1. januar 2023 redusert til 3 000 kroner per måned. Kommunesektoren ble kompensert med en økning i rammetilskuddet på 329,2 mill. kroner i saldert budsjett for 2023. Den uventet høye prisveksten i 2023 gjorde at den reelle reduksjonen i maksprisen ble høyere enn lagt til grunn, og kommunene ble derfor kompensert med ytterligere 169,1 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023. Det er tatt hensyn til prisveksten i utrekningen av helårseffekten i 2024. Videre er det lagt til grunn at økningen i etterspørsel etter barnehageplasser først slår inn for fullt fra barnehageåret 2023–2024. Rammetilskuddet øker derfor med ytterligere 66,8 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for barnehage.

Reduksjon i maksimal foreldrebetaling i barnehagen i 2024

Den maksimale foreldrebetalinga i barnehagen blir videreført på 3 000 kroner per måned fra 1. januar 2024. Fra 1. august 2024 blir foreldrebetalinga redusert til 2 000 kroner per måned. Som kompensasjon blir rammetilskuddet økt med 1 560,1 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for barnehage.

Pasienttilpassa basistilskudd – helårseffekt av endring i 2023

Basistilskuddet til fastleger ble økt og lagt om fra 1. mai 2023. Som kompensasjon er rammetilskuddet til kommunene økt med 480 mill. kroner. Tiltaket får helårseffekt i 2024, og rammetilskuddet blir derfor økt med ytterligere 250 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse.

Økt barnetillegg i kvalifiseringsprogrammet – helårseffekt av endring i 2023

Som kompensasjon for en økning i barnetillegget i kvalifiseringsprogrammet fra 1. februar i 2023, ble rammetilskuddet til kommunene satt opp med 10 mill. kroner i 2023. Tiltaket får helårseffekt i 2024, og rammetilskuddet øker derfor med ytterligere 1 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp.

Økte rettlede sats for sosialhjelp – helårseffekt av endring i 2023

Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2023 ble de rettlede satsene for sosialhjelp sett opp med 10 pst. fra 1 juli 2023. Kommunesektoren ble kompensert gjennom en økning i rammetilskuddet på 284 mill. kroner. Tiltaket får helårseffekt i 2024, og rammetilskuddet øker derfor med ytterligere 295,8 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp.

Endringer i kontantstøtten – konsekvenser for barnehage

Endringer i kontantstøtten i 2024 er ventet å føre til en økning i etterspørselen etter barnehageplass. Som kompensasjon for dette øker rammetilskuddet i 2024 med 119,7 mill. kroner som blir fordelt etter delkostnadsnøkkelen for barnehage.

Vaksinasjon mot covid-19 – engangsbevilgning i 2023

I revidert nasjonalbudsjett for 2023 ble rammetilskuddet til kommunene økt med 68 mill. kroner som kompensasjon for en oppfriskingsdose til særskilte grupper våren 2023. Dette var en engangsbevilgning, og rammetilskuddet blir derfor redusert med 70,9 mill. kroner i 2024.

Statsbudsjettet 2024 - betydning for Ås

Regjeringen har egen nettside som beskriver nærmere kommunens frie inntekter. Hvis du vil lese mer om beregning av skatt og rammetilskudd for Ås kommune 2024 kan du følge denne linken: [frie inntekter 2024](#). Anslagene til regjeringen visere lavere frie inntekter for Ås kommune enn KS prognosemodell. Dette skyldes at modellen til regjeringen legger til grunn en uendret befolkningsvekst fra 1.1.2023 til 1.1.2024. Estimat for befolkningsvekst er overlatt til kommunenes egne vurderinger sett oppimot lokal kunnskap. Videre legger statsbudsjettet opp til at kommunens skatteinntekter i prosent av landet i 2024 og fremover er lik skattenivået for 2022. I KS prognosemodell leges det til grunn at veksten i skatteinntekter er lik snittet for de tre siste årene. Ås kommune sitt skattenivå i % av landsnittet var lavere 2022 sammenlignet med snittet for de tre siste år.

Lokalpolitisk føringer

Formannskapet vedtok planrammer og budsjettforutsetninger for Handlingsprogram 2024-2027 den 14.6.2023. Vedtaket finner du i protokollen [her](#) i sak 39/23.

Formannskapetets vedtak 14.06.2023:

- De foreløpige økonomiske rammene for virksomhetene 2024-2027 er en videreføring av rammene for 2023-2026 justert for lønns- og prisvekst, samt demografiendringer beskrevet i denne saken.
- Terskelen for å innarbeide konsekvensjusteringer er høy slik at virksomhetene i større grad må dekke nye behov med omstilling og omdisponering av ressurser innenfor egne rammer. Framtidig effektivisering av tjenestene realiseres gjennom å møte vekst uten tilsvarende ressursøkning.
- Kommunedirektøren fremlegger forslag til handlingsprogram med økonomiplan 2024-2027 for formannskapet 25. oktober 2023.
- Kommunedirektøren fremlegger et budsjett for 2024 tilsvarende et nullresultat, i tråd med gjeldende vedtatte planrammer. Dette betyr at handlingsregelen om netto driftsresultat på 1 % ikke nås de første årene, men at det styres mot å nå handlingsregelen mot slutten av planperioden.

Formannskapet ønsker:

- A. Alle dokumenter og tabeller struktureres på samme måte, slik at eldste tall kommer til venstre og nyeste tall til høyre.
- B. Alle oversikter skal minimum inneholde opprinnelig budsjett 2022, utfall 2022 (regnskap), opprinnelig budsjett 2023, gjeldende budsjett 2023 og budsjettforslag 2024.
- C. Lesbarheten i dokumentene forbedres ved at kostnader/inntekter enten føres lokalt eller sentralt, og ikke som nå da kostnader budsjetteres/føres lokalt mens inntekter som er direkte henførbare til kostnader (slik som sykepengerefusjoner og statlige tilskudd) føres sentralt. Dersom dette er vanskelig må det utarbeides støttedokumentasjon som muliggjør sammenligning mellom budsjett og regnskap uten å inneha en mastergrad i kommunal regnskapsføring.

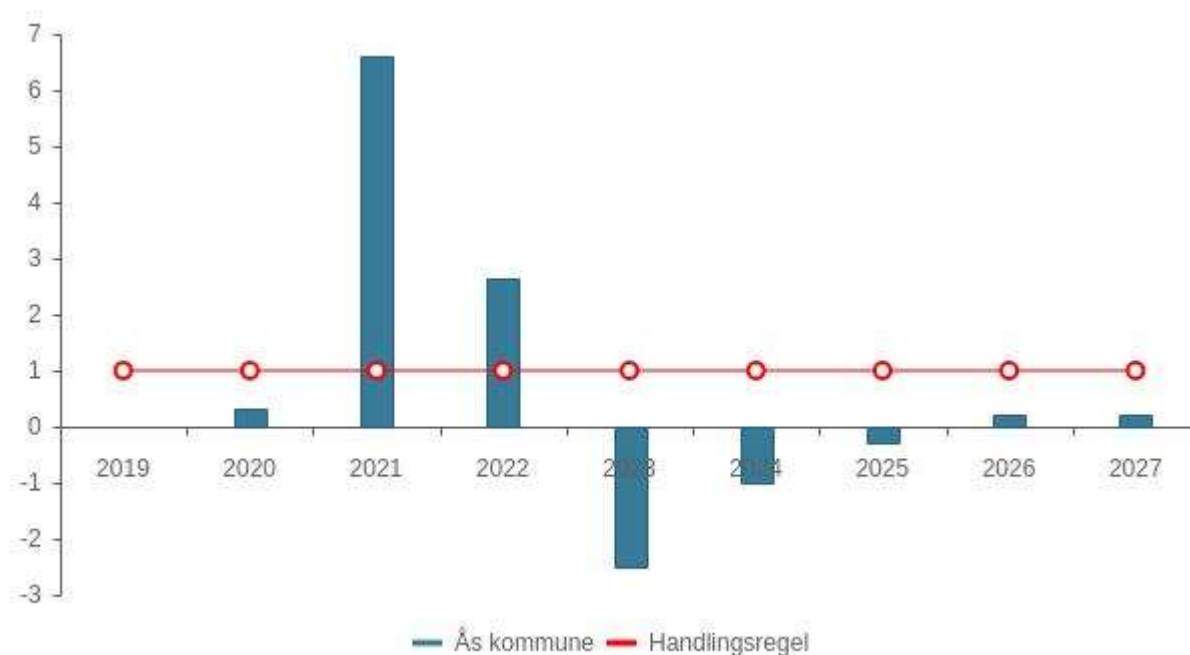
3 Økonomisk sammendrag og handlingsregler

Budsjettet for 2024 viser et underskudd på ca 19,4 mill. kr, og tilsvarer et resultat på -1% av brutto driftsinntekter. Dette skyldes i stor grad engangskostnader i 2024 knyttet ekstraordinære pensjonskostnader og et høyt rentenivå. Ås kommune har avsatt tidligere års overskudd på disposisjonsfond og rentebufferfond. Kommunedirektøren foreslår å dekke ekstraordinære høye renter med 5 mill. kr av rentebufferfond og ekstraordinære pensjonskostnader med 14 mill. kr av ordinært disposisjonsfond.

Den ordinære driften for 2024 er omtrent i balanse.

Merknad: Handlingsreglene viser ikke tall for 2019. Ny standard på beregning av disse grafene er endret av SSB, fra konsern- til kommunekassetall. Historikk for 2019 finnes derfor ikke.

Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter

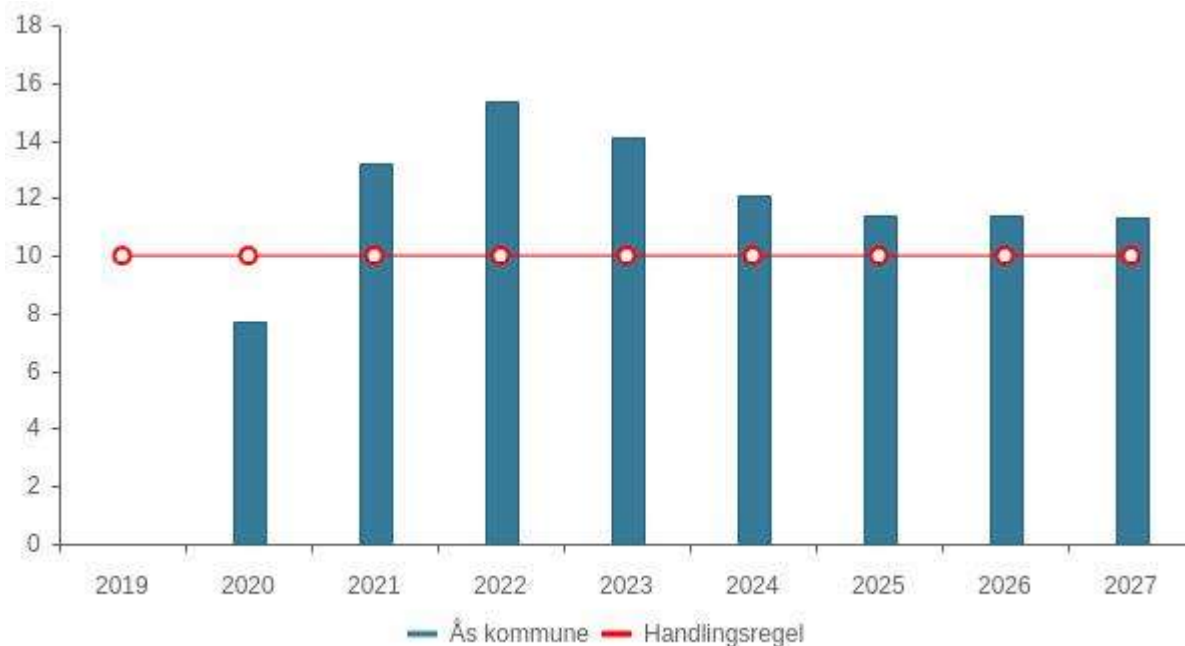
Tabell	KOSTRA 2019	KOSTRA 2020	KOSTRA 2021	KOSTRA 2022	Budsjett 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026	Økplan 2027
Ås kommune	0,0 %	0,3 %	6,6 %	2,7 %	-2,5 %	-1,0 %	-0,3 %	0,2 %	0,2 %
Handlingsregel	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %

Kommunen må ha økonomi til å møte svingninger i utgifter og inntekter og kunne dekke uforutsette hendelser. Kommunen må også kunne sette av midler til noe egenfinansiering av investeringer.

Anbefalt nivå fra Teknisk beregningsutvalg på netto driftsresultat er 1,75%. Ås kommunes vedtatte nivå på 1 % er lavere og satt med utgangspunkt inntektsnivå, kostnadsstruktur og gjeldsnivå på vedtakstidspunktet.

Handlingsregelen blir ikke innfridd i 2024 med et negativt netto driftsresultat på -1 %, men selv om resultatet bedres utover i planperioden er kommunen langt unna handlingsregelen. Dette er også bakgrunnen for at det er behov for en ekstern gjennomgang av kommunens kostnader og inntekter. Det store overskuddet i 2021 og 2022, grunnet ekstraordinær skatteinntang og lavt rentenivå, har bedret kommunens handlingsrom for å håndtere uforutsette hendelser.

Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter

Tabell	KOSTRA 2019	KOSTRA 2020	KOSTRA 2021	KOSTRA 2022	Budsjett 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026	Økplan 2027
Ås kommune	0,0 %	7,7 %	13,2 %	15,3 %	14,1 %	12,1 %	11,4 %	11,4 %	11,3 %
Handlingsregel	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %

Kommunens disposisjonsfond er kommunens oppsparte midler. Kommunen trenger en buffer for å dekke eventuelle underskudd og uforutsette hendelser.

Ås kommune har både høy gjeldsgrad og forventet negativt lavt netto driftsresultat i 2024 og 2025. Kombinasjonen av disse to faktorene medfører at kommunen bør ha høye buffere til å møte uforutsette hendelser. Det anbefales derfor at kommunens disposisjonsfond skal utgjøre minimum 10 %. Midler utover dette *kan* brukes til egenfinansiering av investeringer. Ved utgangen av 2022 var disposisjonsfondet på 15,3 %.

Etter årsoppgjøret for 2022 var disposisjonsfondet på 283,7 mill. kr, inkludert rentebufferfond. Ventet bruk av fond i 2023, jf. 2. tertial, er på 25 mill. kr. I 2024 er det budsjettetert med en ytterligere bruk av disposisjonsfond på ca 19 mill. kr, henholdsvis 5 mill. kr fra rentebufferfond og 14 mill. kr knyttet til ekstraordinære pensjonskostnader.

Det fremlagte handlingsprogrammet innebærer en reduksjon i kommunens disposisjonsfond. Grunnet det store overskuddet i 2021 og 2022 er handlingsregelen for disposisjonsfondet innfridd. Det er viktig å bygge opp reserver i økonomisk gode tider for å møte perioder med økonomiske utfordringer. Rentenivået har vært historisk lavt de siste årene fram til 2022. Kommunen har i denne perioden årlig avsatt midler til rentebufferfond, som i 2023 har en saldo på 35 mill. kr.

Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter

[Handlingsregel 3](#) vises i kapittel 5 Investeringer

4 Økonomiske rammer

I dette kapittelet beskrives kommunens økonomi og utvikling i kommende planperiode.

- **Sentrale inntekter** viser sentrale poster som utgjør den samlede finansieringen av tjenestene. Frie inntekter som skatt og rammetilskudd, generelle statstilskudd mv.
- **Finansinntekter og -utgifter** viser det vesentligste av finanspostene, derunder avdrag, renteutgifter og renteinntekter.
- **Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner** viser kommunens netto avsetninger til fond.
- **Forslag til rammeendring per virksomhet** viser sum budsjettendringer fordelt på kategorier per virksomhet.
- **Oversikt drift** viser kommunens samlede driftsbudsjett, en helhetlig visning av kommunens samlede inntekter og utgifter.

Sentrale inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Skatt på inntekt og formue	-768 373	-747 386	-790 323	-805 057	-817 172	-831 352
Ordinært rammetilskudd	-514 357	-550 243	-625 614	-643 861	-645 551	-640 107
Eiendomsskatt verker og bruk	-37 542	-33 500	-38 000	-38 500	-39 200	-39 900
Eiendomsskatt boliger	-32 372	-41 500	-38 000	-38 500	-38 500	-38 500
Integreringstilskudd	-37 265	-60 979	-89 000	-65 000	-50 000	-37 000
Vertskommunetilskudd	-13 798	-14 130	-16 000	-16 000	-16 000	-16 000
Rentekompensasjon	-4 010	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Sum sentrale inntekter	-1 407 716	-1 453 738	-1 602 937	-1 612 918	-1 612 423	-1 608 859

Frie inntekter

Skatt og rammetilskudd

Kommunedirektørens forslag til samlet skatt og rammetilskudd er 1 415, 9 mill.kr for 2024. Inntektene er beregnet ut ifra KS prognosemodell justert for lokal kunnskap om befolkningsvekst. For Ås kommune er realveksten positiv. Den positive realveksten må imidlertid sees oppimot økte avdrag, renter og demografikostnader.

Veksten i frie inntekter er basert på en framskriving av siste tre års snitt av skatteinntekter, justert for et forventet skatteanslag i prosent av landssnittet. Det presiseres derfor at det angitte nivået på frie inntekter er et anslag. Det er anslått at en gjennomsnittlig skatt per innbygger i Ås kommune utgjør 91,4 % av landssnittet i 2024. Per 1.1.2024 er innbyggertallet anslått til 21 750 innbyggere, og er basert på snittet av KS justering av SSBs siste framskrivninger av 2022 og kommunens egne befolkningsframskrivninger av 2023.

Regjeringen har egen nettside som beskriver nærmere kommunens frie inntekter. Hvis du vil lese mer om beregning av skatt og rammetilskudd for Ås kommune 2023 kan du følge denne linken: [frie inntekter 2024](#). Anslagene til regjeringen visere lavere frie inntekter for Ås kommune enn KS prognosemodell. Dette skyldes at modellen til regjeringen legger til grunn en uendret befolkningsvekst fra 1.1.2023 til 1.1.2024. Estimert for befolkningsvekst er overlatt til kommunenes egne vurderinger sett oppimot lokal kunnskap.

Utgiftsbehov

Ås kommune har et beregnet utgiftsbehov på 95,5 % av landsgjennomsnittet i 2024 mot 95,7 % i 2023. Utgiftsbehovet er et anslag på hvor mye det vil koste for kommunene samlet å gi velferdstjenester til innbyggerne sine. Gjennom utgiftsutjevningen omfordes innbyggertilskuddet mellom kommunene ved hjelp av behovsindeksen. Midler omfordes fra kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov, til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov. Utgiftsutjevningen skal gi kompensasjon for forskjeller i utgiftsbehov som kommunene ikke kan påvirke selv. Ås kommune får i statsbudsjettet et trekk som følge av lavt utgiftsbehov på 59,55 mill. kr, jf KS prognosemodell.

Veksttilskudd

Veksttilskuddet bortfalt i 2021, da kommunen hadde en lavere vekst enn veksttrenten på 1,4 % i gjennomsnitt de tre siste årene. De siste to årene har veksten tiltatt, og det er ventet å få veksttilskudd i 2024 på 0,92 mill. kr. Dersom anslag lagt til grunn for befolkningsvekst utover i planperioden slår til, vil kommunen få ytterligere veksttilskudd i 2025 og 2026 på henholdsvis 10,1 og 11,3 mill. kr. I 2027 er anslaget 5,2 mill. kr.

Andre sentrale inntekter

Eiendomsskatt på næringsbygg, verk og bruk

For eiendomsskatt på næringsbygg, verk og bruk ble det lagt til grunn en skattesats på 7 promille for 2024 og utover i planperioden. Budsjettert eiendomsskatt for verker og bruk i 2024 er 37,5 mill. kr.

Stortinget vedtok i 2017 nye regler for eiendomsbeskatning av verker og bruk. Etter de nye reglene skal produksjonsutstyr og installasjoner fra 2019 ikke inngå i eiendomsskattegrunnlaget. Endringen skjer gjennom en gradvis nedtrapping over 7 år. For Ås kommune betyr dette at inntektene fra eiendomsskatt på verker og bruk, reduseres med ca. 0,2 mill. kr per år til 2025. Samtidig er det forventet en vekst i næringsbygg i perioden som tilsvarer økte skatteinntekter på ca. 0,7 mill. kr årlig. Det ble derfor budsjettert med netto økning av eiendomsskatt på verker og bruk med 0,5 mill. kr i 2024 og ytterligere 0,5 mill. kr i 2025. Fra 2026 legges det inn en årlig økning på 0,7 mill. kr.

Merknad til tabell *Sentrale inntekter: Sum Eiendomsskatt på næringsbygg, verk og bruk og Eiendomsskatt på bolig og fritidseiendommer* er i 2023 75 mill. kr, men fordeling skal være 37,5 og 37,5 mill. kr.

Eiendomsskatt på bolig og fritidseiendommer

Det er innarbeidet eiendomsskatt på bolig og fritidseiendommer med 2 promille i planperioden. Det er budsjettert med inntekter fra eiendomsskatt på bolig og fritidseiendommer på 38 mill. kr i 2024. Deretter en økning på 0,5 mill. kr fra 2025 som følge av nye boliger og årlig prisjustering av boligverdi. Grunnet usikkerhet i boligmarkedet økes ikke inntektene ytterligere fra 2026.

Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd

Anslaget for statlig rammetilskudd og øvrig generelle statstilskudd settes til 6,0 mill. kr.

Vertskommunetilskudd

Vertskommunetilskuddet for psykisk utviklingshemmede er budsjettert med en forutsetning om at 6 brukere faller inn under ordningen.

Integreringstilskudd

Det er budsjettert med integreringstilskudd på 89 mill. kr i 2024. Anslaget baseres på at det realiseres 120 bosettinger i 2023, av en vedtatt bosetting på 170, samt et anslag på 170 nye bosettinger i 2024.

Anslaget er gjort med henblik på signaler fra statlig hold, den vedvarende krigssituasjon i Ukraina og den nye krigssituasjonen på Gaza. Det er ikke lagt ytterligere budsjetterte utgifter i tjenestene, siden status rundt bosettinger for 2024 ikke er vedtatt i kommunestyret per tid. Budsjetterte utgifter i tråd med økt integreringstilskudd legges derfor sentralt til senere fordeling og en eventuell saldering mot lavere integreringstilskudd enn det som anslås i kommunedirektørens forslag. Dersom kommunestyret vedtar et annet nivå på bosettinger for 2024, vil det tilsvarende justeres på inntekts- og utgiftssiden slik at nettoeffekten vil omtrent være null.

Lønns- og prisvekst, pensjon og premieavvik

Lønns- og prisvekst

Tallene for planperioden legges fram i faste 2024 priser, mens tall for 2023 og senere år er i løpende priser.

Lønns- og prisvekst for 2023 er oppjustert fra 3,7 % til 4,5 % i 2023. For 2024 er prognose for lønns- og prisvekst anslått til 4,3 %. Oppjustert lønns- og prisvekst for 2023 og anslag for 2024 tilsvarer en anslått lønns- og prisvekst i 2024 på ca 5,1 %. Tjenesteområdene kompenseres for lønnsvekst og delvis økte priser knyttet til blant annet IKT, matvarer og kjøp av tjenester. Deler av prisvekst må tjenesteområdene dekke innenfor rammen gjennom omprioriteringer og reduserte innkjøp av varer og tjenester.

Det er anslått en årslønnsvekst fra 2023-2024 på 5,4 %, og et overheng på 2 %. Det er avsatt en lønnsreserve på 3,4 % til lønnsoppjøret for 2024.

Pensjon og premieavvik

Det er behov for å øke kommunens sentrale post for pensjon med 27 mill. kr. Dette skyldes et høyt premieavvik i 2023 som inntektsføres i 2023 og utgiftsføres i 2024. Premieavviket er forskjellen mellom pensjonskostnad slik forskriften beregner det, og pensjonspremie slik pensjonsselskapene beregner det. Noen kommuner fordeler pensjonspremien over 7 år, slik at man utjevner forskjellen over tid. Ås kommune med flere kommuner, har valgt å ta kostnaden påfølgende år slik at det ikke akkumuleres pensjonskostnader fremover i tid. I og med det er et ekstraordinært høyt premieavvik i 2023, får dette stor resultateffekt i 2024. Kommunedirektøren foreslår derfor at 14 mill. kr av de totale 27 mill. kr i økt behov, dekkes av disposisjonsfond.

Det er budsjettert med bruk av premiefond i KLP på 20 mill. kr. Det er budsjettert med en sentral post på pensjon og premieavvik på netto 17,3 mill. kr. Resterende pensjonskostnader er budsjettert på tjenesteområdene.

Ansatte i Ås kommune har ulike pensjonsordninger, avhengig av yrkesfaglig tilhørighet. For pensjonsordningene er det på enhetene budsjettert med 16 % i premiesats for ansatte med pensjon i KLP, og 11,55 % for ansatte med pensjon i SPK.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Renteinntekter og utbytte	-14 516	-31 396	-31 898	-31 300	-31 300	-31 300
Utbytte	-1 431	-9 800	-12 800	-12 800	-12 800	-12 800
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	45 772	91 221	108 745	98 700	98 700	98 700
Avdrag på lån	93 036	97 138	101 000	106 355	113 221	119 745
Netto finansinntekter/finansutgifter	122 860	147 163	165 047	160 955	167 821	174 344
Finansutgifter i tjenesteområdene	-9 386	0	0	0	0	0
Totale finansutgifter	113 474	147 163	165 047	160 955	167 821	174 344
Motpost avskrivninger	-110 847	-125 050	-133 625	-133 567	-142 027	-151 936

Finansinntekter- og utgifter

Startlån

Det er budsjettet med 6,7 mill. kr i renteutgifter og tilsvarende renteinntekter for startlån.

Renteinntekter på likviditetsforvaltning

For å oppnå god avkastning og diversifisere risikoen på kommunens likviditetsoverskudd har Ås kommune plassert overskuddslikviditet i pengemarkedsfond og korte obligasjonsfond. Alle plasseringer er foretatt innenfor rammene til kommunens finansreglement. Kommunens likviditet er midler fra kommunens bundne og ubundne fond, samt ubrukte låneopptak. Renteinntektene avhenger av beholdningen på likviditeten som igjen avhenger av fremdriften i investeringsprosjekter. Med forventet gjennomsnittlig beholdning for 2024 på ca. 500 mill. kr vil gjennomsnittlig rente på likviditetsporteføljen på ca. 5, % gi ca. 25 mill. kr i renteinntekter.

Renteutgifter og avdrag på lån

Låneopptaket til investeringer i 2024 utgjør 66 mill. kr og betaling av avdrag utgjør 101 mill. kr.

Forventet netto endring i lånegjelden etter beregnet minimumsavdrag er dermed en reduksjon på 32 mill. kr i 2024.

Budsjettet låneopptak for perioden 2024 til 2027 er på ca. 507,5 mill. kr. Justert for avdrag på 440,3 mill. kr i perioden, øker lånegjelden netto med 67,2 mill. kr i hele planperioden.

Renteutgiftene øker fra 85,6 mill. kr i opprinnelig budsjett 2023 til 102 mill. kr i 2024. I perioden 2025 til 2027 ligger årlige renteutgifter på rundt 92 mill. kr. Årlige avdrag øker fra 93 mill. kr i opprinnelig budsjett 2023 til 101 mill. kr i 2024. Utover planperioden øker avdragene som følge av store investeringer, særlig innen infrastruktur, vann og avløp. I 2027 øker avdragene til ca 119 mill. kr.

Kommunens lånerenter fastsettes ut fra nivået på 3 måneders NIBOR-rente med påslag for margin. Kommunalbanken har i dag et påslag på 0,6 % for langsiktige lån. På kommunens grønne lån i Kommunalbanken får kommunen et påslag på 0,35 %. For sertifikat og obligasjonslån er det lavere påslag, men disse påslagene har økt det siste året på grunn av økt usikkerhet i markedene.

Mens 2021 har vært preget av historisk lave renter som følge av pandemien, steg rentene i 2022. Denne renteøkningen har fortsatt i 2023. Dette som følge av økte priser og forventninger om økte styringsrenter. Sentralbanken har satt opp styringsrenten ved flere rentemøter i 2023 og den er økt fra 0,5 % ved inngangen til 2022 til 4,25 % per oktober 2023. Ifølge Norges Banks renteprognose

Økonomiplan for 2024-2027

(rentebanen) ligger det an til ytterligere renteøkninger i 2023. Det er imidlertid usikkert om det blir flere rentehevinger og hvor lenge renten vil ligge på dagens relativt høye nivå.

De årlige rentekostnadene er beregnet i Kommunalbankens lånemodul. Den tar utgangspunkt i faktisk låneportefølje, justert for nye låneopptak og markedets forventede renteutvikling og forventet påslag på de ulike år. Med et antatt gjennomsnittlig påslag på ca 0,4 % kan følgende rente på flytende lån legges til grunn:

	2024	2025	2026	2027
Markedets forventning til 3 mnd NIBOR	4,73 %	4,26 %	3,85 %	3,68 %
Gjennomsnittlig rente flytende lån Ås kommune	5,13 %	4,66 %	4,25 %	4,08 %

Renteprognoosene tar utgangspunkt i markedets forventede renteutvikling, jf. [Kommunalbankens rentekommentar av oktober 2023](#). Det er for tiden store svingninger i rentemarkedet og det er derfor stor usikkerhet knyttet til anslagene.

Andelen lån med fastrente er på ca 20 %. Denne skal normalt ligge på mellom 20% - 30% i henhold til kommunens finansreglement. Det tas derfor sikte på å øke denne andelen i planperioden. Dette kan gjøres ved å redusere fremtidige låneopptak, øke egenfinansieringen av investeringer, og/eller ta opp flere lån med fast rente. Flytende lån er sensitive for endringer i rentenivå og endringer i bankenes påslag av margin. En renteøkning på 1 % vil medføre ca 12 mill. kr i netto økte finanskostnader dersom man tar hensyn til renteinntekter og justerer for lån som er gebyrfinansiert.

Forvaltning av finansielle anleggsmidler

Midler fra salg av Søndre Follo Energiverk (SFE) er plassert i rente- og aksjemarkedet. For at dette skal være lønnsomt på lang sikt må avkastningen på midlene være høyere enn kommunens lånekostnader. Midlene er plassert i ulike fond, hovedsakelig indeksfond og forvaltes av Bergen Capital Management AS.

For 2024 er det budsjettet med en avkastning på 12,8 mill. kr. årlig, tilsvarende et avkastningskrav på ca 6 %. Avkastning av E-verksmidlene påvirkes av kurssvingninger selv om aksjeandelen er lav. Kommunen må ha buffere for å dekke år med dårlig avkastning. De årene kommunen oppnår høy avkastning bør derfor bufferen styrkes for å kunne møte svingninger i avkastningen uten at dette trenger å få direkte følger for driften.

Lån til videre utlån

Kommunens årlige låneopptak til startlån er budsjettet til 40 mill. kr.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Avsetning til generelt disposisjonsfond	74 294	0	0	0	254	0
Avsetning til tap på utlån til videre utlån	530	530	530	530	530	530
Avsetninger til bundne driftsfond	0	300	300	300	300	300
Bruk av disposisjonsfond generelt	-20 000	-21 687	-19 263	-12 105	-0	-723
Netto avsetninger	54 824	-20 857	-18 433	-11 275	1 084	107
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	-5 797	-13 789	-971	4 959	3 858	3 858
Totale avsetninger	49 027	-34 646	-19 404	-6 315	4 942	3 965

Disponering av driftsrammen

Driftsbudsjettet - forslag til rammeendringer fordelt på endringskategorier

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	1 452 481	1 452 481	1 452 481	1 452 481
Tekniske justeringer	85 282	82 608	85 171	95 330
Tidligere vedtatte tiltak	-39 320	-44 535	-46 396	-45 331
Korrigerer tidligere vedtatte tiltak	51 071	35 271	24 371	12 371
Konsekvensjusteringer	47 433	41 301	37 619	38 292
Demografijustering	0	33 478	36 099	37 000
Konsekvensjustert budsjett	144 466	148 123	136 864	137 663
Konsekvensjustert ramme	1 596 947	1 600 605	1 589 346	1 590 144
Omstilling og effektivisering	-11 220	-11 220	-11 220	-11 220
Styrkingstiltak	4 220	7 420	7 420	7 420
Nye tiltak og realendringer budsjett	-7 000	-3 800	-3 800	-3 800
Ramme 2024-2027	1 589 947	1 596 805	1 585 546	1 586 344

Virksomhetene

Konsekvensjusteringer og tiltak i virksomhetsområde

Virksomhetenes budsjetter er preget av stramme rammer. Det er justert for noe prisvekst, men prisveksten dekkes i stor grad innenfor virksomhetsområdenes rammer gjennom omprioriteringer og reduserte innkjøp av varer og tjenester.

- Konsekvensjusteringer (47,4 mill. kroner)
  - Justert effekt av premieavviket på pensjon*
  - Økt IKT-sikkerhet
  - Elevtallsvekst grunnskole
  - Ressurskrevende barn, unge og voksne
  - Brukerstyrt personlig assistanse
  - Økt overføring til vertskommunesamarbeidet Follo Medisinske Senter
- Omstilling og effektivisering (-11,2 mill. kroner)
  - Generelle innsparingskrav i Helse og mestring og barn, unge og familier

Økonomiplan for 2024-2027

- Effekt av nedleggelse av Kroer skole
- Styrkingstiltak (4,2 mill. kroner)
  - Redusert makspris for foreldrebetaling i barnehagene
  - Styrking av stabsressurser og legetjenestene
- Tekniske justeringer (85,1 mill. kroner)
  - Lønnsvekst**
  - Prisvekst***
  - Selvkost
  - Endring i avskrivninger
- Korrigeringer av tidligere vedtatte tiltak (51,1 mill. kroner)
  - Økte utgifter til bosetting og integrering av nye flyktninger
  - Modulskolen

*Effekten av premieavviket utgjør 27,7 mill. kroner.

**Lønnsveksten utgjør 61,8 mill. kroner. Beløpet inkluderer budsjettallokering av helligdagstillegg og innføring av kalenderplan som en del av heltidskulturarbeidet

***Prisveksten utgjør 12,2 mill. kroner

Driftsbudsjettet - forslag til rammeendringer per virksomhet i årsbudsjettet

Beløp i 1000

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2023	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett	Realendring i % 2024
Politikk, stab og fellestjenester	91 695	11 240	0	0	102 935	0,0 %
Barnehage	201 314	5 783	-2 570	2 450	206 977	1,2 %
Grunnskole	251 210	17 098	-4 350	0	263 958	0,0 %
Barn unge og familier	137 449	14 763	-1 000	0	151 211	0,0 %
NAV	57 797	-863	0	0	56 934	0,0 %
Sykehjem og boliger	215 611	31 258	-2 700	700	244 869	0,3 %
Hjemmeboende	134 328	24 833	0	0	159 160	0,0 %
Eiendom	250 843	-16 765	0	0	234 078	0,0 %
Kultur, samfunn og teknikk	48 742	-995	-600	1 070	48 218	2,2 %
Sentrale inntekter og utgifter	63 491	58 114	0	0	121 606	0,0 %
Sum netto driftsutgifter	1 452 481	144 466	-11 220	4 220	1 589 947	0,3 %

Økonomiplan for 2024-2027

Oversikt Drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Sentrale inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-768 373	-747 386	-790 323	-805 057	-817 172	-831 352
Ordinært rammetilskudd	-514 357	-550 243	-625 614	-643 861	-645 551	-640 107
Eiendomsskatt verker og bruk	-37 542	-33 500	-38 000	-38 500	-39 200	-39 900
Eiendomsskatt boliger	-32 372	-41 500	-38 000	-38 500	-38 500	-38 500
Integreringstilskudd	-37 265	-60 979	-89 000	-65 000	-50 000	-37 000
Vertskommunetilskudd	-13 798	-14 130	-16 000	-16 000	-16 000	-16 000
Rentekompensasjon	-4 010	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Sum sentrale inntekter	-1 407 716	-1 453 738	-1 602 937	-1 612 918	-1 612 423	-1 608 859
Sentrale utgifter						
Sum sentrale utgifter	0	0	0	0	0	0
Driftsutgifter per tjenesteområde						
Politikk, stab og fellestjenester	113 184	91 695	102 935	104 550	103 485	104 550
Barnehage	189 011	201 314	206 977	211 978	213 478	213 478
Grunnskole	246 227	251 210	263 958	263 258	263 158	263 158
Barn unge og familier	132 715	137 449	151 211	142 061	142 061	142 061
NAV	52 360	57 797	56 934	53 074	52 274	52 274
Sykehjem og boliger	203 783	215 611	244 869	245 119	245 119	245 119
Hjemmeboende	145 494	134 328	159 160	170 384	170 384	171 084
Eiendom	205 625	250 843	234 078	229 281	230 780	240 912
Kultur, samfunn og teknikk	51 180	48 742	48 218	49 617	46 737	46 737
Sentrale inntekter og utgifter	1 299	63 491	121 606	127 482	118 069	106 970
Driftsutgifter per tjenesteområde	1 340 878	1 452 481	1 589 947	1 596 805	1 585 546	1 586 344
Korr. finansutgifter i tjenesteområdene	9 386	0	0	0	0	0
Korr. avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	5 797	13 789	971	-4 959	-3 858	-3 858
Korr. motpost avskrivninger i tjenesteområde	0	0	0	0	0	0
Brutto resultat (KOSTRA)	-51 655	12 532	-12 018	-21 072	-30 735	-26 373
Financial Income And Expenses - NO						
Renteinntekter og utbytte	-14 516	-31 396	-31 898	-31 300	-31 300	-31 300
Utbytte	-1 431	-9 800	-12 800	-12 800	-12 800	-12 800
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	45 772	91 221	108 745	98 700	98 700	98 700
Avdrag på lån	93 036	97 138	101 000	106 355	113 221	119 745
Netto finansinntekter/finansutgifter	122 860	147 164	165 047	160 955	167 820	174 344
Finansutgifter i tjenesteområdene	-9 386	0	0	0	0	0
Totale finansutgifter	113 474	147 164	165 047	160 955	167 820	174 344
Motpost avskrivninger	-110 847	-125 050	-133 625	-133 567	-142 027	-151 936
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	0	0	0	0	0	0
Netto resultat (KOSTRA)	-49 027	34 646	19 404	6 315	-4 942	-3 965
Provisions - NO						
Avsetning til generelt disposisjonsfond	74 294	0	0	0	254	0
Avsetning til tap på utlån til videre utlån	530	530	530	530	530	530
Avsetninger til bundne driftsfond	0	300	300	300	300	300
Bruk av disposisjonsfond generelt	-20 000	-21 687	-19 262	-12 105	0	-723
Netto avsetninger	54 824	-20 857	-18 432	-11 275	1 084	107
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	-5 797	-13 789	-971	4 959	3 858	3 858
Totale avsetninger	49 027	-34 646	-19 404	-6 315	4 942	3 965
Årsoverskudd (-)/Årsunderskudd (+)	0	0	0	0	0	0

5 Investeringer

Ås kommune har de siste årene gjennomført flere store investeringer og flere investeringer pågår eller er under planlegging. Investeringsplanen for 2024-27 viser et lavere investeringsnivå enn tidligere 4-års planer. Det er innarbeidet egenfinansiering av investeringer med bruk av ubundet investeringsfond med 20 mill. kr hvert år i planperioden. Dette for å begrense økningen i kommunens lånegjeld.

Ferdigstillelse av bygg medfører en stor økning i avdrag. Sammen med økte rentekostnader som følge av nye låneopptak påvirker dette driftskostnadene og følgelig driftsresultatet i stor grad.

Investeringsbudsjettet

I henhold til kommuneloven fremstilles alle prosjektrammer og budsjettall inkl. merverdiavgift. Unntak fra dette er prosjekter innenfor selvkostområdet (Vann/Avløp/Renovasjon). Disse prosjektene vises eks. mva.

Investeringene i planperioden er på 860 mill. kr i kommunedirektørens forslag. Hoveddelen av disse investeringene er allerede vedtatt i tidligere handlingsprogram. Nye investeringer omfatter i hovedsak tiltak som kan øke kommunens arealeffektivitet samt investeringer i energieffektivisering.

Gjeldsgraden i Ås kommune ligger fortsatt over handlingsregelen for lånegjeld på 106 %. For å nærme seg handlingsregelen og styrke kommunens økonomi er det derfor foreslått å utsette to tidligere vedtatte investeringsprosjekter:

- Barnehage Dyster Eldor utsettes med ferdigstillelse i 2028
- Oppgradering av kinoteateret utsettes med byggestart i 2027

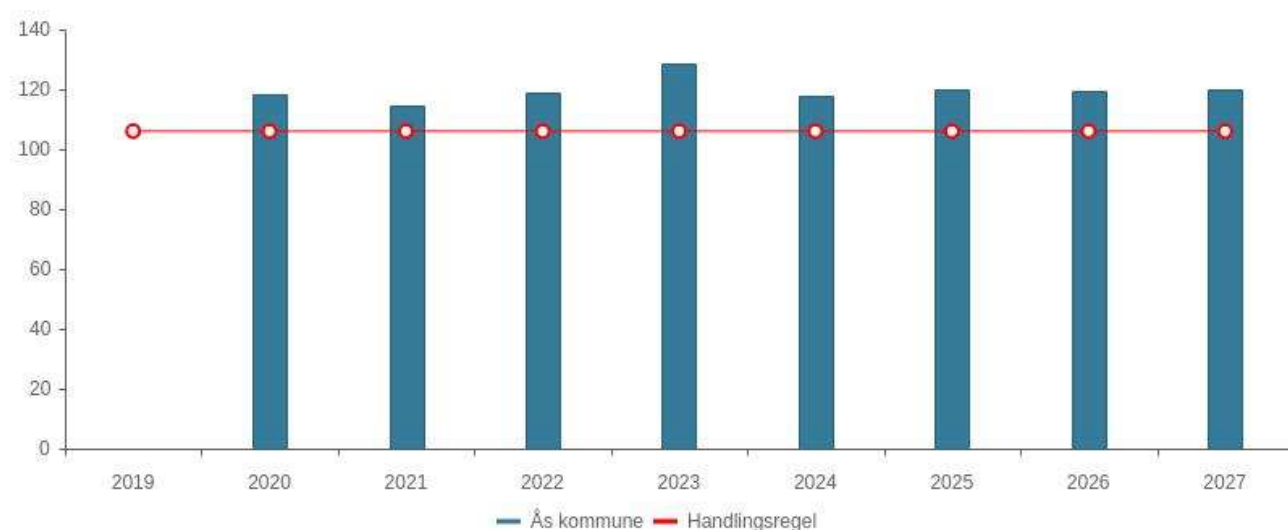
Låneopptaket i kommunedirektørens forslag til investeringer er på 507 mill. kr i perioden. Den samlede nedbetalingen av avdrag i perioden er på 440 mill. kr. Dette gir en netto økning i lånegjeld på 67 mill. kr i 4-årsperioden. Gjeldsgraden endrer seg fra 129 % i 2023 til 120 % i 2027 og er da fortsatt på et nivå over handlingsregelen for lånegjeld på 106 %.

Nedenfor presenteres kommunedirektørens forslag til investeringer per virksomhetsområde. Ved å klikke på prosjektnavnet (eller holde musepekeren over) får man mer informasjon om prosjektet.

Sist i kapittelet er finansieringsoversikten som viser hvordan Ås kommune i planperioden finansierer investeringene.

Det er usikkerhet knyttet til prisvekst for enkelte investeringsprosjekter. Det er avsatt en reserve i balansen for fullfinansiering av prosjekter etter anbudsrunder. Kommunedirektøren kan dekke økte kostnader på investeringsprosjekter på inntil 5 % fra denne reserven.

Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter

Tabell	KOSTRA 2019	KOSTRA 2020	KOSTRA 2021	KOSTRA 2022	Budsjett 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026	Økplan 2027
Ås kommune	0,0 %	118,6 %	114,6 %	119,1 %	128,8 %	117,7 %	120,0 %	119,3 %	120,3 %
Handlingsregel	106,0 %	106,0 %	106,0 %	106,0 %	106,0 %	106,0 %	106,0 %	106,0 %	106,0 %

Kommunen hadde ved årsslutt 2021 en langsiktig gjeld på 119,1% ca 13 % høyere enn handlingsregelen. Ås kommune har tidligere hatt et investeringsnivå som har ligget over gjennomsnittet for alle andre grupper kommunen sammenligner seg med. Med høy gjeldsgrad må en stor andel av kommunens økte inntekter disponeres til økte renter og avdrag og det må tilsvarende strammes inn på kommunens tjenester. Dette vil redusere muligheten for å opprettholde nivået på tjenester til innbyggerne.

Samlede investeringer er på ca. 860 mill. kr i planperioden. Av disse er 507 mill. kr finansiert med låneopptak. Korrigert for nedbetaling av avdrag med 440 mill. kr, er netto lånegjeldsøkning på om lag 67 mill. kr i planperioden.

Kommunedirektøren sikter mot et investeringsnivå tilsvarende handlingsregelen. Dette betyr at noen av tidligere vedtatte prosjekter er utsatt i denne planperioden, jf. investeringsplanen.

Investeringstabell for kommunen samlet

Ordinære investeringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum 2024-27
	2024	2025	2026	2027	
Investeringsprosjekter					
Politikk, stab og fellestjenester					
Digitaliseringsprosjektet	3 500	3 500	4 000	4 000	15 000
IKT Infrastruktur, nødvendige oppgraderinger	7 500	5 000	0	0	12 500
Kinnsåsen - oppgraderinger	2 000	0	0	0	2 000
Kirkelig Fellestråd	750	750	750	0	2 250
Mindre investeringsprosjekter	938	938	938	938	3 752

Økonomiplan for 2024-2027

Sum Politikk, stab og fellestjenester	14 688	10 188	5 688	4 938	35 502
Barnehage					
Ny barnehage Dyster/Eldor	1 000	5 000	6 400	30 000	42 400
Ombygging Frydenhaug til ressursbarnehage	500	7 000	0	0	7 500
Rustadskogen barnehage - rehabilitering	0	0	500	2 500	3 000
Sagalund barnehage utvidelse	0	0	500	1 000	1 500
Sum Barnehage	1 500	12 000	7 400	33 500	54 400
Grunnskole					
Rustad skole. Støyproblematikk	300	3 700	0	0	4 000
Sum Grunnskole	300	3 700	0	0	4 000
Barn unge og familier					
Øvingslokaler ungdomsklubb	500	1 500	0	0	2 000
Sum Barn unge og familier	500	1 500	0	0	2 000
Sykehjem og boliger					
Bygningsmessige tilpassninger Helsebygg	10 000	10 000	500	1 000	21 500
Hardbrukshus	6 000	3 000	3 000	0	12 000
Ombygging fastlegekontor Moer	500	1 500	0	0	2 000
Solfallsveien 27b	0	13 000	12 500	700	26 200
Sum Sykehjem og boliger	16 500	27 500	16 000	1 700	61 700
Eiendom					
Arealeffektivisering og samlokalisering	0	15 000	0	0	15 000
Fortau Skoleveien	2 000	0	0	0	2 000
Ny inngang Skoleveien	1 000	0	0	0	1 000
Standardheving/Påkostning	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Sum Eiendom	7 000	19 000	4 000	4 000	34 000
Kultur, samfunn og teknikk					
Biler/Maskiner. Vei, idrett og natur	2 500	2 000	1 500	1 500	7 500
Hurtigladepunkt for El-bil	500	500	500	500	2 000
Infrastrukturtiltak - Sentrum	3 506	12 280	31 311	35 080	82 177
Kveldroveien/Myråsdalen - totalfornying- trafikksikkerhet	0	2 000	1 500	0	3 500
Meråpent bibliotek Ås	600	0	0	0	600
Oppgradering av kulturhus	1 500	4 000	0	28 000	33 500
Osloveien - totalfornying - trafikksikkerhet	500	4 000	1 250	0	5 750
Prosjektrettede rekkefølgekrav	3 000	13 000	10 000	5 000	31 000
Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv	3 500	3 500	3 500	3 500	14 000
Tiltaksplan sykling, gange og trafikksikkerhet	6 920	6 374	6 130	5 700	25 124
Utstyr i sceneområdet Kinosal	200	200	200	200	800
Utvikling av Hogstvedtareal (gamle renseanlegg)	2 500	350	0	0	2 850
Sum Kultur, samfunn og teknikk	25 226	48 204	55 891	79 480	208 801
Sum	65 714	122 092	88 979	123 618	400 403

Selvkost

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	2024	2025	2026	2027	2024-27
Kultur, samfunn og teknikk					
Biler, maskiner VAR	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Hovedplan Vann og avløp	31 000	45 000	45 000	45 000	166 000
Oppgradering Vann og avløp	0	18 000	18 000	18 000	54 000
Reservevannforsyning Ås kommune	10 000	72 000	70 000	70 000	222 000
Sum Kultur, samfunn og teknikk	42 500	136 500	134 500	134 500	448 000
Sum	42 500	136 500	134 500	134 500	448 000

Ordinære investeringer

Politikk, stab og fellestjenester

Digitaliseringsprosjektet

Det er satt av 3,5 mill. kr i 2024 til finansiering av pågående og nye digitaliseringsprosjekter. Hovedprioritet i 2024 vil være å avslutte igangsatte investeringer, herunder nytt sak og arkiv system med elektronisk historisk arkiv

IKT Infrastruktur, nødvendige oppgraderinger

Med økt grad av digitalisering blir kommunen stadig mer avhengig av et stabilt og trygt IKT nettverk.

I forbindelse med overgang til IKOMM som driftsleverandør av IKT tjenester er det igangsatt et IKT nettverksprosjekt. Prosjektet består av kartlegging, dokumentasjon og modernisering av nettverket. Det er behov for utskifting av komponenter som har passert forventet levetid, og det skal etableres en utskiftingsplan for utstyr og komponenter som sikrer at nettverket hele tiden er sikkert og stabilt. Moderniseringen og standardiseringen i prosjektet vil gi en kostnadseffektiv drift, og åpner opp for raskere tilrettelegging av ny teknologi og digitale løsninger i tjenestene.

Kinnsåsen - oppgraderinger

Det er etablert en venneforening for Kinnsåsen. For å komme i gang med aktivitet og utleie må det gjøres nødvendige investeringstiltak. Fokus på brannsikring og tiltak som gjør stedet attraktivt for bruk. Tiltak vil bli planlagt i samarbeid med venneforeningen og kommunens fagfolk.

Det er satt av 2 mill. kr til nødvendige oppgraderinger av Kinnsåsen.

Kirkelig Fellesråd

Det settes av en fast årlig investeringsramme på 0.75 mill. kr. til investeringer for kirkelig fellesråd. Rådet prioriterer innenfor denne rammen.

Mindre investeringsprosjekter

Det oppstår ulike mindre investeringsbehov gjennom året. Det avsettes 938 000 kr ink. mva. årlig.

Barnehage

Ny barnehage Dyster/Eldor

Fra vedtatt Barnehagebehovsplan:

Det er etter en kostnadsvurdering av kommunens barnehagebygg funnet det mest hensiktsmessig for kommunen å gjennomføre bygging av en 8 avdelings barnehage på Dyster-Eldor. Prosessen med etablering av nye barnehager tar ca. 3-4 år, så prosessen må igangsettes for å møte kommunenes økte behov fra 2027. Kommunedirektøren vil følge dette opp i arbeidet med handlingsprogram med økonomiplan. Detaljregulering må behandles, så tomten står klar til bygging når behovet kommer.

Kommunedirektøren ser at befolkningsveksten ser ut til å bli lavere enn det som lå til grunn for Barnehagebehovsplanen. Det foreslås derfor å flytte ferdigstillelse til 2028, men at planlegging opprettholdes med mulighet for ferdigstillelse i 2027 dersom befolkningsveksten tilsier det. Kommunedirektøren legger fram ny Barnehagebehovsplan i 2025 og tar da på nytt stilling til tidslinjen for framdrift.

Ombygging Frydenhaug til ressursbarnehage

Tilpasse barnehagen for barn med funksjonsnedsettelse. Samordnes med barnehagebehovsplanen

Rustadskogen barnehage - rehabilitering

Rehabilitering i henhold til Barnehagebehovsplanen er estimert å koste 3 millioner inkl mva.

Sagalund barnehage utvidelse

Ny barnehage i Sagalunden. Utvides med en avdeling i forhold til dagens kapasitet. Planlagt ferdigstillelse høsten 2029 i henhold til vedtatt Barnehagebehovsplan. Forskjøvet ett år, jamfør endring på fremdrift for barnehagen på Dyster Eldor. Forutsetter at Sagalunden driftes i Dyster Eldor barnehage mens byggearbeidene pågår.

Grunnskole

Rustad skole. Støyproblematikk

Det er satt av 4 mill. kr til tiltak for å redusere støyproblematikken på Rustad skole. Oppstart planlegging i 2024 og gjennomføring i 2025.

Barn unge og familier

Øvingslokaler ungdomsklubb

Etter at Midtgard ble flyttet til den gamle tannklinikken er lokalene blitt mindre, og de har ikke rom for øvingslokale. De ønsker å etablere en "musikkbinge" utenfor bygget.

Sykehjem og boliger

Bygningsmessige tilpassninger Helsebygg

Det er planlagt oppgradering og tilpassing av Kajaveien og Sleipnersvei i 2024 og 2025, i tillegg til Liaveien 17a og 17b. Som en del av rehabiliteringen vil det bli foretatt en vurdering av gjennomføring av ENØK tiltak, herunder solceller, for å øke energieffektiviteten til byggene.

Hardbrukshus

Etablering av kommunale hardbruksboliger. To boliger i 2024, en i 2025 og en i 2026.

Ombygging fastlegekontor Moer

Det er behov for å utvide arealene på det kommunale fastlegekontoret på Moer helsehus.

Solfallsveien 27b

Administrasjonen arbeider med skisseprosjekt for nybygg av inntil åtte enheter for unge voksne. Skisseprosjektet er antatt ferdig våren 2024, men etterfølgende politisk behandling. Planlagt ferdigstillelse høsten 2026.

Eiendom

Arealeffektivisering og samlokalisering

Det settes av midler til nødvendige investeringer for å gjennomføre prosjektet for arealeffektivisering i kommunen. Tiltakene for 2023 omfatter tilpasninger av eksisterende bygg mens investeringene i 2025 omfatter kjøp av moduls skolen.

Fortau Skoleveien

Etablering av fortau på vestsiden av Skoleveien i henhold til pågående arbeid med detaljreguleringsplan.

Ny inngang Skoleveien

Etter åpning av Åsgård skole ser man inngangen til kontorlokalet i Skoleveien 5 bør flyttes ut mot Skoleveien av sikkerhetsmessig hensyn.

Standardheving/Påkostning

Det avsettes årlige beløp til standardheving og reovering av eksisterende bygg. Den årlige bevilgningen til gjennomføring av tiltak er på 4 mill kr. årlig.

Kultur, samfunn og teknikk

Biler/Maskiner. Vei, idrett og natur

Det er behov for midler til utskifting av biler, maskiner og utstyr til bruk for Kommunalteknikk (vei, park og idrett) basert på en 10 års rulleringsperiode.

Hurtigladedepunkt for El-bil

Det er satt av investeringsmidler til å etablere ladeinfrastruktur som følge av at kommunens tjenestebiler gradvis skiftes over til elbiler.

Infrastrukturtiltak - Sentrum

I de fleste nye reguleringsplaner er det nødvendig å etablere ny og oppgradert infrastruktur, bl.a. gang- og sykkelveier, større lekeplasser, grøntstrukturer, vei, kryssløsninger, vann, avløp og brannvannforsyning.

Dette er felles offentlig infrastruktur som flere grunneiere/utbyggere og kommunen i fellesskap vil ha ansvar for å finansiere. Kommunen må ta sin forholdsmessige andel av kostnadene jfr. §17-3 i plan- og bygningsloven.

Det legges til grunn ulike fordelingsmodeller for infrastrukturtiltak avhengig av prosjekt. Det er avgjørende at kommunen bidrar med sin andel for å sikre private bidrag og gjennomføring av tiltakene.

Følgende finansieringsmodell ligger til grunn for prosjektet i planperioden:

	2024	2025	2026	2027
Investeringer	3 mill.kr	12 mill. kr	31 mill.kr	35 mill. kr
Kontantbidrag	-44 mill.kr	-11 mill.kr	-88 mill. kr	-75 mill.kr
Avsettes på bundet investeringsfond	41 mill.kr	1 mill.kr	57 mill.kr	40 mill.kr

Kveldroveien/Myråsdalen - totalfornying-trafikksikkerhet

Stor tungtrafikkbelastning, nødvendig å oppgradere veien slik at den vil tåle dagens trafikk. Kommunedirektøren fremmer seg til våren for rehabilitering/oppgradering av veien.

Meråpent bibliotek Ås

Meråpent systemet på biblioteket i Ås gikk ned like før påske. Dette er et etterspurt tilbud hos våre innbyggere, og biblioteket har over tid jobbet mye med saken for å få systemet opp igjen. Systemet har vært ustabil helt siden vi satt det i drift sommeren 2017, og biblioteket har tidligere feilrettet, både alene og sammen med driftstekniker og SFIKT. Denne gangen viste det seg imidlertid at feilen var vanskeligere å utbedre enn tidligere.

Det kan derfor bli behov for å anskaffe et nytt system og det er derfor satt av inntil 600 000 kr i investeringsmidler for 2024.

Oppgradering av kulturhus

Ås kulturhus har store behov knyttet til utbedringer og ny funksjonalitet, herunder strakstiltak knyttet til vedlikehold, å samlokalisere bibliotek og innbyggertorg, åpne opp kulturhuset mot rådhusplassen og utvikle ny funksjonalitet. Det legges våren 2024 frem en mandatsak for igangsettelse av et mulighetsstudie for oppgradering av Ås kulturhus. Mulighetsstudien avdekker behov for strakstiltak og det avsettes investeringsmidler knyttet strakstiltakene i 2025.

Osloveien - totalfornying - trafikksikkerhet

Stor trafikkbelastning, nødvendig å oppgradere veien slik at den vil tåle dagens trafikk. Dekomponert med minimum 50% finansiering i driftsregnskapet.

Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv

Det er satt av investeringsmidler til finansiering av kommunens andel av tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv. Det er foreslått en økning fra 1,5 mill.kr. til 3 mill. kr. årlig

Tiltaksplan sykling, gange og trafikksikkerhet

Tiltaksplanene sykling/gange og trafikksikkerhet er slått sammen, revidert budsjettbehov ref. KS-sak 14.9.22. Budsjettbehov for tidligere tiltaksplaner utgår.

Utstyr i sceneområdet Kinosal

Det er behov for midler til strengt nødvendig oppgradering av utstyr i sceneområdet

Utvikling av Hogstvedtareal (gamle renseanlegg)

Prosjektet gjelder utvikling av området til kaldtlager for Kommunalteknikk samt nødvendig adgangssikring. Vil også omfatte riving av eksisterende farlig bygg.

Selvkost

Kultur, samfunn og teknikk

Biler, maskiner VAR

Det er behov for midler til utskifting av biler, maskiner og utstyr til bruk for Kommunalteknikk (vann og avløp) basert på en 10 års rulleringsperiode.

Hovedplan Vann og avløp

Årlig bevilgning til større prosjekter innen VA-området.

Hovedplanen for vann, avløp og vannmiljø er et overordnet dokument som tar utgangspunktet i framtidens utfordringer innen vannsikkerhet, tilfredsstillende vannkvalitet i vassdrag og transport og rensing av avløpsvann på en optimal måte. For å nå de målene som denne hovedplanen forutsetter, må det gjennomføres en rekke omleggings-/rehabiliteringsarbeider samt nyanlegg innenfor vann- og avløp.

Hovedplanen er under revidering. Hovedandelen av investeringene vil være en videre utskifting av vann- og avløpsledninger på Solberg, Nygård og Ås sentrum.

Oppgradering Vann og avløp

I forbindelse med nye utbyggingsområder er det nødvendig å foreta en oppgradering av vann- og/eller avløpsledninger med hensyn til forsyningsbehov, brannvanndekning og kapasitet på ledningene. Noe av kostnadene vil kunne dekkes inn via utbyggingsavtaler.

Reservevannforsyning Ås kommune

Ås kommune har krav fra Mattilsynet om å etablere en omfattende ny løsning for å sikre tilstrekkelig reservevannforsyning. I tråd med K-Sak 2/21, 10.02.21 skal nødvendige leveringsavtaler, med tilhørende valg av hovedtransportløsning for vann, ferdigstilles innen 31.12.2022. Nødvendige tekniske løsninger, herunder ny hovedvannledning gjennom Ås, skal ferdigstilles i tråd med føringene i drikkevannsforskriften § 9 om leveringssikkerhet innen 31.12.2028.

Oversikt Investering og finansiering

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Investeringer i varige driftsmidler	108 214	258 592	223 479	258 118
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 800	3 200	3 200	3 200
Utlån av egne midler	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Sum finansieringsbehov	111 014	261 792	226 679	261 318
Kompensasjon for merverdiavgift	-12 786	-10 060	-20 004	-30 404
Tilskudd fra andre	-52 580	-13 400	-93 403	-76 375
Salg av varige driftsmidler	0	-34 000	-34 000	-34 000
Bruk av lån	-66 672	-183 452	-116 514	-140 859
Videreutlån	40 000	40 000	40 000	40 000
Bruk av lån til videreutlån	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Avdrag på lån til videreutlån	6 500	6 500	6 500	6 500
Mottatte avdrag på videreutlån	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500
Overføring fra drift	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	41 024	-880	57 242	40 320
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Sum finansiering	-111 014	-261 792	-226 679	-261 318
Sum finansieringsbehov	111 014	261 792	226 679	261 318
Sum finansiering	-111 014	-261 792	-226 679	-261 318
Udekket finansiering	0	0	0	0

Finansiering beskrivelse

Investeringsinntekter

Salg av varige driftsmidler

Det er budsjettet med årlige inntekter på 34 mill. kr per år fra og med 2025 knyttet til tomtesalg på Dyster Eldor i henhold til avtale om gradvis oppgjør.

Sammenlikne investeringsnivå mot økonomiplan i fjor

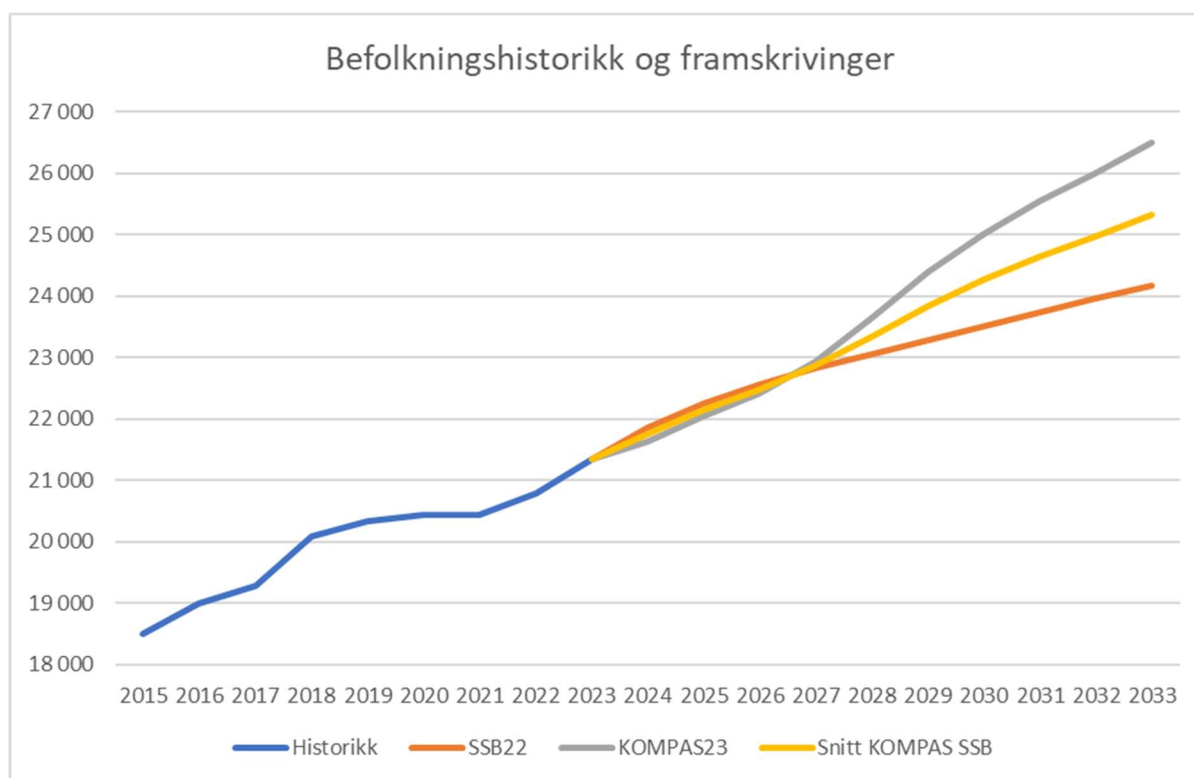
Beløp i 1000

Investeringer i varige driftsmidler	2023	2024	2025	2026	2027	Sum
Vedtatt økonomiplan 2023-2026						
Ås kommune	282 413	128 658	225 812	245 118		882 001
Ny økonomiplan 2024-2027						
Ås kommune		108 214	258 592	223 479	258 118	848 403

6 Befolkningsutvikling

Per 1.1.2023 var det 21 350 innbyggere i Ås kommune, en økning på 570 innbyggere sammenlignet med 1.1.2022. Økningen tilsvarer en vekst på 2,7 % det siste året. Veksten tilsvarer 0,6 prosentpoeng høyere enn tidligere antatt, og bidrar til å imøtekomme krav som utløser veksttilskudd.

Befolkningshistorikk og framskrivinger

Merknad: Ventet folketall per 1.1.2024 er KS justerte folketall av SSBs – MMMM alternativ juli 2022. Deretter SSB-MMMM alternativ juli 2022.

Grafen viser utvikling i folketall pr. 1.1. det aktuelle året. 2015-2023 er statistikk. Historisk befolkningsutvikling viser at folketallet økte betydelig i perioden 2015-2019. Grensejustering av Tandbergløkka i 2020, samt lavere netto innflytting grunnet pandemien er medvirkende faktorer til at veksten stagnerte fra 2019-2021. Det siste året har veksten tiltatt mer enn ventet, og skyldes økt bosetting av flyktninger.

2024-2033 er framskrevet folketall. SSB publiserte nye befolkningsframskrivinger juli 2022. Ås kommune har i 2023 utarbeidet egne framskrivinger i KOMPAS (Kommunens plan- og analysesystem). Framskrivingene viser i stor grad samme utviklingsbilde som i framskrivinger gjort i 2022, men veksten er i mindre grad nedjustert.

Kommunedirektøren har revidert boligprogrammet i april/mai 2023. Endringene består i all hovedsak av mindre presiseringer og justeringer basert på ny kunnskap om boligantall og forventet ferdigstillelse i større prosjekter. Nye arealinnspill i den vedtatte kommuneplanens arealdel er også innarbeidet i boligprogrammet, inklusivt Rustadporten som i skrivende stund er under innsigelsesbehandling i departementet. Kommunedirektøren presiserer at boligprogrammet for 2023 ikke er endret i lys av endringene i boligmarkedet, jmf. høy styringsrente og inflasjon.

I KOMPAS-framskrivingene er det særlig stor usikkerhet knyttet til realiseringen av boligprogrammet. Boligprogrammet er en sentral forutsetning for den beregnede befolkningsveksten i valgt framskrivingsmodell. Det er ikke mulig å vite eksakt når boligprosjekter vil bli ferdigstilt, eller om de i det hele tatt vil realiseres. I lys av høy prisvekst og inflasjon kan det antas at dette vil forsinke gjennomføring av enkelte byggeprosjekter, som igjen vil påvirke den faktiske befolkningsveksten. Boligprogrammet oppdateres derfor årlig. Det er heller ikke mulig å vite hvem som faktisk flytter inn i de nye boligene.

SSBs framskriver en større folkevekst de neste tre årene enn KOMPAS. Men fra 2027 og utover framskriver KOMPAS, i tråd med boligprogrammet, en vekst med høyere vekstrate enn SSBs framskrivinger.

Økonomiske beregninger

Noen sammenhenger mellom økonomiplanlegging og befolkningsframskrivinger:

- Inntektsveksten til kommunen kommer først påfølgende år etter at nye innbyggere flytter til kommunen.
- Inntekter og utgifter har en sammenheng. En viktig forutsetning i økonomiplanleggingen er at økt innbyggertall gir økt behov for tjenester. Det er derfor viktig å ikke planlegge økte inntekter fra innbyggervekst uten samtidig å øke de demografiske kostnadene i tjenestene.
- Det er stor usikkerhet knyttet til når nye boliger er innflyttingsklare.
- Mange studenter har meldt flytting til Ås kommune. Kommunens inntekter per student er imidlertid lav, slik at studentprosjektet bidrar til økt befolkningsvekst, men ikke tilsvarende økt inntektsvekst.

Staten benytter faktiske folketall pr 1.7 inneværende år for å beregne innbyggertilskudd og utgiftsutjevning kommende år. For 2024 benyttes derfor folketall per 1.7.2023. Fra 1.7.22-1.7.23 har Ås kommune hatt en økning på 551 innbyggere.

For å beregne inntektsutjevning benytter staten framskrevet folketall per 1.1. Inntektsutjevningen innebærer at kommuner og fylkeskommuner som har skatteinntekter per innbygger under et gitt nivå av landsgjennomsnittet ("referansenivå") mottar en bestemt andel av differansen mellom eget nivå og referansenivået. For inntektsutjevningen i 2024 benyttes gjennomsnitt av framskrevet folketall i KOMPAS og SSB per 1.1.2024. Samme nøkkel for estimat er benyttet utover i planperioden 2025-2027.

	2024	2025	2026	2027
SSB22*	21 859	22 256	22 559	22 826
KOMPAS23	21 641	22 055	22 419	22 933
Snitt-alternativ KOMPAS og SSB	21 750	22 156	22 489	22 879
Årlig vekst	400	405	333	390
Årlig vekst i prosent	1,87 %	1,86 %	1,50 %	1,74 %

*Ventet folketall per 1.1.2024 er KS justerte folketall av SSBs – MMMM alternativ juli 2022. Deretter SSB-MMMM alternativ juli 2022.

Mer informasjon om kommunenes inntektssystem er å finne her: [Frie inntekter 2024](#)

Regionale analyser

Telemarksforskning har utarbeidet en analyse av befolkningsvekst og vekst i arbeidsplasser for regionen. Denne analysen er oppsummert for Ås kommune i lenken nedenfor:

[Regional analyse - Ås kommune](#)

Dette sammendraget oppsummerer utviklingen i Ås etter at alle data for 2021 er oppdatert.

Ås har hatt en svært høy befolkningsvekst i den siste tiårsperioden. Det var også forventet, fordi Ås har en ung befolkning og et stort fødselsoverskudd. Samtidig har det vært god arbeidsplassvekst både i kommunen i og kommuner som befolkningen pendler til. Nettoinnflyttingen til Ås har vært høyere enn forventet, slik at kommunen i tillegg synes å være en attraktiv bostedskommune. Denne positive utviklingen fortsatte også i 2021, etter at nettoinnflyttingen var overraskende lav i 2020.

Ås har hatt en svært høy vekst i antall arbeidsplasser i kommunen i den siste tiårsperioden, både i offentlig sektor og i næringslivet. Veksten i næringslivet har vært høyere enn forventet, slik at Ås ser ut til å være en attraktiv kommune også for næringslivet. Flere større bedrifter har flyttet inn til Ås i denne perioden og tatt med seg mange ansatte. Næringslivet i Ås hadde imidlertid en overraskende nedgang i antall arbeidsplasser i 2021. Det kom av at en større bedrift flyttet ut av kommunen dette året.

Ås vil med stor sannsynlighet ha befolkningsvekst fram til 2050. Det vil være et fødselsoverskudd i kommunen i overskuelig framtid. Samtidig vil det normalt være netto innflytting til en sentral kommune som Ås. Kommunens attraktivitet vil imidlertid sterkt påvirke hvor stor denne befolkningsveksten vil bli.

7 Hovedsatsinger

Visjon - Sammen om miljø, mangfold og muligheter!

Visjonen «Sammen om miljø, mangfold og muligheter» er en videreutvikling av en visjon Ås kommune har hatt i flere år. Miljø, mangfold og muligheter sidestilles med de tre dimensjonene miljømessig, sosiokulturell og økonomisk bærekraft. Supplert med det 17. bærekraftsmålet som er «Samarbeid for å nå målene», er det en visjon for en bærekraftig samfunns- og tjenesteutvikling for Ås kommune i årene framover. Dette er i tråd med regjeringens vedtak om at FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å håndtere vår tids største utfordringer.

Omstilling til en sirkulær økonomi er viktig i denne sammenhengen. Sirkulær økonomi skal bidra til å redusere tap av naturressurser, nå vedtatte klima- og miljømål, FNs bærekraftsmål og samtidig bidra til verdiskaping, langsiktig konkurranseevne og sosial rettferdig omstilling. Kommunens rolle som samfunnsutvikler, planmyndighet, eier av bygg, tjenesteleverandør og innkjøper er viktig i dette arbeidet.

Miljø = Miljømessig bærekraft

Kommunen må forvalte arealene slik at økosystemene, evnen til å opprettholde artsmangfold og økosystemtjenester sikres. Innenfor kommunens ansvarsområde vil dette blant annet si å bidra til å redusere utslipp av klimagasser og miljøgifter og ta vare på verdifulle naturressurser og dyrka og dyrkbar jord.

Mangfold = Sosial og kulturell bærekraft

Utdanning og tilhørighet til lokalsamfunnet er viktig. Kommunen må jobbe for god folkehelse, helsefremmende omgivelser og bidra til mindre forskjeller og utenforskap. Videre har kommunen et ansvar for at alle får mulighet til å mestre hverdagen, utnytte sine ressurser og delta i samfunnet.

Muligheter = Økonomisk bærekraft

Et trygt og godt arbeidsliv der flest mulig kan være i arbeid er grunnleggende viktig. Å legge til rette for utvikling av næringsliv, utdanning og forskning er sentralt i denne sammenhengen. Det er også viktig at alle som ønsker det, får mulighet til å bidra i lokalsamfunnet. Kommunen må også sørge for at det brukes mindre råvarer og at avfall, utslipp og energibruk reduseres.

Sammenhengen mellom Ås kommunes visjon og FNs 17 bærekraftsmål

Ås kommune visjon	FNs 17 bærekraftsmål
Sammen om	17: Samarbeid for å nå målene.
Miljø	6: Rent vann og gode sanitærforhold 13: Stoppe klimaendringene

	<p>14: Liv under vann</p> <p>15: Liv på land</p>
Mangfold	<p>1: Utrydde fattigdom</p> <p>2: Utrydde sult</p> <p>3: God helse</p> <p>4: God utdanning</p> <p>5: Likestilling mellom kjønnene</p> <p>7: Ren energi for alle</p> <p>11: Bærekraftige byer og samfunn</p> <p>16: Fred og rettferdighet</p>
Muligheter	<p>8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst</p> <p>9: Innovasjon og infrastruktur</p> <p>10: Mindre ulikhet</p> <p>12: Ansvarlig forbruk og produksjon</p>

Mål og strategier

Kommuneplanens samfunnsdel gir overordnede mål for de kommunale virksomhetene samt strategier for hvordan målene skal nås. Disse målene og strategiene er grunnlaget for kommunens handlingsprogram og økonomiplan. Det er dette som skal rapporteres på i tertialrapporteringene og årsmeldingen.

Felles for kommunens samfunns- og tjenesteutvikling

Sammen for å nå målene

Mål 1

Ås kommune har et aktivt lokaldemokrati og samarbeider på tvers av virksomhetene med innbyggere, organisasjoner, næringsliv og regionale myndigheter for en bærekraftig tjeneste- og samfunnsutvikling.

Bærekraftsmål 17:

Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bærekraftsmål 16:

Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Slik gjøres det:

- 1.1: Se samfunns- og tjenesteutviklingen i sammenheng.
- 1.2: Tilrettelegge for at alle innbyggerne kan delta på ulike samfunnsarenaer.
- 1.3: Sikre en aktiv og bærekraftig næringsutvikling.
- 1.4: Utvikle ulike former for innbyggermedvirkning som bidrar til demokratideltakelse.
- 1.5: Sikre innbyggerne påvirkningsmuligheter i saker som gjelder dem selv og lokalsamfunnet.
- 1.6: Øke dialog og samhandling mellom kommunale tjenester og frivillig sektor.
- 1.7: Forenkle og synliggjøre kommunale bidrag og støtte til frivillig sektor.
- 1.8: Være en pådriver for å etablere nettverk, partnerskap og samarbeidsavtaler med frivilligheten, næringslivet, studenter, utdannings- og forskningsinstitusjoner, offentlige, myndigheter, nabokommuner og andre aktører.

Attraktive Ås - kunnskapskommunen

Mål 2:

Ås kommune er en attraktiv kunnskapskommune basert på samarbeid mellom kommunen, innbyggere, utdanningsinstitusjoner, universitetet og tilgrensende institutter og næringsliv.

Bærekraftsmål 4:

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Bærekraftsmål 9:

Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Bærekraftsmål 17:

Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye partnerskap for bærekraftig utvikling.

Slik gjøres det:

2.1 Næringsutvikling

- Utarbeide planer for utvikling av næringsliv og etablere møteplasser for samarbeid med næringslivet.
- Bidra i samarbeidet mellom utdanningsaktørene på Ås, universitetet, fylkeskommunen og det lokale næringslivet for å utveksle fagkompetanse og skape gode overganger mellom utdanningsnivåene og næringslivet

2.2 Samarbeid med universitetet om å:

Økonomiplan for 2024-2027

- Utvikle Ås med kvaliteter som gjør at det blir attraktivt for studenter, forskere og næringsliv fra hele verden å bo og jobbe i Ås.
- Utvikle et kulturtilbud med aktiviteter, opplæring og opplevelser innenfor kunst- og kulturfaglige områder.
- Investere i og bruke idretts- og kulturanlegg.
- Bidra i arbeidet med å utvikle Campus Øst.
- Legge til rette for studentfrivillighet og studentvelferd.

2.3 Omdømme

- Styrke lokal identitet, tilhørighet og trivsel blant de som bor i og besøker kommunen.
- Invitere sentrale aktører til å delta i et felles prosjekt for å tydeliggjøre merkevaren Ås.
- Nå bedrifter, innbyggere og besøkende som skal bidra til ønsket vekst.
- Identifisere særtrekk, kvaliteter og egenskaper ved Ås som skal vises fram for ulike målgrupper.

Langsiktig økonomisk utvikling

Mål 3

Ås kommune er en økonomisk robust kommune som oppfyller de vedtatte handlingsreglene: 1 % netto driftsresultat, 10 % disposisjonsfond og 106 % gjeldsgrad.

Bærekraftsmål 8:

Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Bærekraftsmål 12:

Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.

Slik gjøres det:

- 3.1: Sikre prioritering av tiltak og tilpassing av tjenestenivå som ivaretar de økonomiske handlingsreglene.
- 3.2: Arbeide aktivt med å sikre god økonomistyring i hele organisasjonen, herunder bruke sterkere virkemidler for å redusere lånegjelden.
- 3.3: Utvikle bærekraftindikatorer og andre indikatorer for målene i kommuneplanens samfunnsdel som del av kommunens handlingsprogram og økonomiplan.

Mål 4

Ås kommune jobber for en sirkulær økonomi som opprettholder verdien av produkter, materialer og ressurser så lenge som mulig ved å utnytte og gjenbruke ressursene mer effektivt.

Slik gjøres det:

- 4.1: Gjennomføre anskaffelser som gir økonomiske og miljømessige gevinster som sikrer seriøse og anstendige arbeidsforhold og unngår sosial dumping.
- 4.2: Utarbeide klimabudsjett og klimaregnskap som synliggjør ressursbehov, prioriteringer, ansvar og måloppnåelse.

4.3: Utvikle rutiner for å i høyest mulig grad utnytte kommunens eksisterende ressurser best mulig, herunder bygningsmasse, møbler og annet utstyr fremfor å anskaffe nytt.

4.4: Etterspørre gjenbruk av byggeråstoff og overskuddsmasser i aktuelle tiltak.

Medarbeidere og kompetanse

Mål 5

Ås kommune er en kostnadseffektiv og fleksibel organisasjon med kompetente og motiverte medarbeidere.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Slik gjøres det:

5.1: Være en attraktiv og fremtidsrettet arbeidsgiver som i størst mulig grad tilbyr hele og faste stillinger.

5.2: Samarbeide om å utvikle de kommunale tjenestene.

5.3: Tilrettelegge for kompetanseutvikling i tråd med kommunens behov.

Digitalisering

Mål 6

Ås kommune har brukervennlige digitale løsninger for innbyggere og ansatte som bidrar til utvikling, effektivisering og økt inkludering for å møte de ulike samfunnsutfordringene.

Bærekraftsmål 9:

Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig næringsliv og innovasjon.

Slik gjøres det:

6.1: Utvikle løsninger som legger vekt på brukernes behov og tilbyr brukerstøtte, forenkling og automatisering.

6.2: Prioritere og realisere de gode ideene og aktiviteter som gir gevinst for tjenestene.

6.3: Utvikle den digitale kompetansen til ansatte og innbyggere.

6.4: Samarbeide om integrerte og helhetlige løsninger.

6.5: Vektlegge informasjonssikkerhet og personvern.

6.6: Være pådriver for at det etableres infrastruktur som gir fleksible arbeidsordninger for ansatte og innbyggere.

Kommunikasjon

Mål 7

Ås kommunes informasjons- og kommunikasjonskanaler er tilgjengelige, trygge og gjenkjennelige, raske og effektive, og det er lagt til rette for dialog og medvirkning.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Slik gjøres det:

7.1: Kommunisere og informere slik at det er samsvar mellom tjenestene kommunen leverer og forventningen innbyggerne har til de samme tjenestene.

7.2: Være åpen, tydelig og tilgjengelige for innbyggere og andre målgrupper i alle deler av kommunen.

7.3: Informere om kommunens rolle som samfunnsutvikler og kommunisere med innbyggere og andre om aktiviteter og tilbud hvor kommunen er involvert. Legge til rette for deltakelse, medvirkning og frivillighet.

7.4: Kommunisere internt for å få økt samhandling på tvers av organisasjonen, jobbe smartere og mer effektivt, samt synliggjøre kommunens profil som arbeidsgiver.

7.5: Ha en trygg og forsvarlig kommunikasjon og informasjon i tråd med gjeldende lovverk.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Mål 8

Ås kommune er et trygt og robust samfunn som forebygger og reduserer skadevirkningene dersom uønskede hendelser inntreffer.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Slik gjøres det:

8.1: Styrke beredskapsarbeidet i egen organisasjon gjennom økt kunnskap, systematisk forebyggingsarbeid og testing av beredskap og planverk.

8.2: Samarbeide med private og offentlige aktører for å kartlegge, forebygge og begrense uønskede hendelser.

8.3: Forebygge uønskede konsekvenser som følge av bortfall av strøm og vannforsyning.

8.4: Bidra til økt geografisk stedsfesting av risiko til bruk i arealplanleggingen.

8.5: Arbeide målrettet med klimatilpasning og samfunnssikkerhet i planleggingen og forebygge konsekvenser av flom, ras, skred og tørke.

8.6: Aktivt trene egen organisasjon i årlige beredskapsøvelser for å være godt rustet til innsats dersom det oppstår uønskete hendelser.

Oppvekst og opplæring

Mål 9

Ås kommune har et inkluderende oppvekstmiljø med kompetente fagmiljøer som jobber tverrfaglig for å ivareta barns og familiers behov.

Bærekraftsmål 4:

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Slik gjøres det:

- 9.1: Innføre tverrfaglig samhandlingsmodell som involverer alle aktuelle virksomheter.
- 9.2: Sikre tidlig innsats ved å sette inn målrettede tiltak tidlig i barnehager, skoler og familier uten unødvendige byråkratiske prosesser.
- 9.3: Utvikle kunnskapsbasert praksis som skaper tilhørighet for den enkelte, inkluderer alle i fellesskapet og motvirker utenforskap.
- 9.4: Sikre gode overganger mellom tjenester.
- 9.5: Sikre gode bomiljøer for alle.
- 9.6: Utjevne sosiale forskjeller med vekt på barn som vokser opp i lavinntektsfamilier.

Mål 10

Barnehagene i Ås legger til rette for gode dannelsesprosesser som setter barn i stand til å mestre livets utfordringer.

Bærekraftsmål 4:

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Slik gjøres det:

- 10.1: Jobbe etter felles holdninger og verdier gjennom prosjekterende arbeidsmåter.
- 10.2: Gjennomføre kompetansehevende tiltak.
- 10.3: Utvikle tverrfaglig profesjonsfelleskap i barnehagen.
- 10.4: Jobbe forebyggende for å sikre et godt psykososialt miljø i barnehagen.
- 10.5: Videreutvikle det pedagogiske arbeidet basert på Reggio Emilias barnehagefilosofi.

Mål 11

Ås-skolen bidrar til faglig og sosial utvikling hos elevene slik at de har best mulige forutsetninger til å håndtere egne liv og bidra i samfunnet.

Bærekraftsmål 4:

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Slik gjøres det:

- 11.1: Styrke lærernes faglige samarbeid og utvikle profesjonsfelleskap på alle nivåer.
- 11.2: Arbeide systematisk med å sikre at elevene opplever en trygg og god skolehverdag.
- 11.3: Følge opp alt skolefravær systematisk.

Mål 12

Ås kommune yter tidlig innsats slik at barn, unge og familiene deres opplever trygghet, mestring og utvikling.

Bærekraftsmål 3:

Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.

Bærekraftsmål 5:

Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet.

Slik gjøres det:

- 12.1: Tilpasse hjelp til barn, unge og familiene deres slik at de opplever at denne har en ønsket effekt.
- 12.2: Ha nødvendig og oppdatert kunnskap og kapasitet til å oppdage barn, unge og familier som trenger støtte og tilleggsutfordringer på et tidlige tidspunkt.\
- 12.3: Etablere tverrfaglig samarbeid slik at de som trenger ekstra oppmerksomhet, opplever at beslutninger fattes i samråd med dem selv.
- 12.4: Ha nulltoleranse mot alle former for diskriminering.

Mål 13

Ås kommune har tjenester til gravide, vordende foreldre, barn og unge som bidrar til god helse, mestring og livskvalitet.

Bærekraftsmål 3:

Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.

Bærekraftsmål 5:

Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet.

Slik gjøres det:

- 13.1: Ha tilstrekkelig kapasitet og kompetanse for å kunne oppdage og bistå gravide, vordende foreldre, barn og unge med nødvendig og rett hjelp til rett tid.
- 13.2: Ha universelle tiltak og drive forebyggende arbeid for god psykisk helse.

Mål 14

I Ås kommune har personer med nedsatt funksjonsevne mulighet til å delta i samfunnslivet på lik linje med andre innbyggere. Familier med barn og unge med funksjonsnedsettelse får god oppfølging og avlastning i hverdagen. FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne skal ligge til grunn for kommunens arbeid for denne gruppen.

Bærekraftsmål 3:

Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.

Bærekraftsmål 5:

Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet.

Slik gjøres det:

- 14.1: Legge til rette for aktiviteter med universell utforming.
- 14.2: Prioritere ressurser slik at personer med nedsatt funksjonsevne får nødvendig assistanse og kan delta på lik linje med andre.

Helse og mestring

Mål 15

Innbyggere i Ås bor hjemme lengst mulig fordi de mestrer eget liv, tjenestene gis til hele mennesket i hele kommunen, og kommunens tjenester samhandler seg imellom og med brukerne.

*Bærekraftsmål 3:
Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.*

Slik gjøres det:

- 15.1: Legge til rette for at innbyggerne planlegger for egen alderdom og mestrer eget liv lengst mulig.
- 15.2: Se hele mennesket med både fysisk og psykisk helse.
- 15.3: Utvikle tjenestetilbud i Ås sentrum og Ås nord.
- 15.4: Samhandle på tvers av virksomhetene og gi et godt tilpasset tilbud til den enkelte med færrest mulig tjenesteytere per bruker.
- 15.5: Sikre boliger som ivaretar innbyggernes behov.
- 15.6: Samarbeide interkommunalt og med distriktpsikiatrisk senter (DPS) om ambulerende helhetlige tjenester til de som sliter mest innenfor rus/psykiatri.
- 15.7: Tilrettelegge for ulike boformer med sosiale fellesfunksjoner.

Mål 16

Ås kommune er et demensvennlig samfunn og har differensierte institusjonstjenester som møter behovet om kortere og færre sykehusinnleggelser.

*Bærekraftsmål 3:
Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.*

Slik gjøres det:

- 16.1: Utvikle Moertunet til å bli et ressurscenter innenfor demens.
- 16.2: Utvikle Moer helsehus til et forsterket sykehjem med tjenestetilbud innen pleie, opptrening, rehabilitering, lindrende- og etterbehandling.

Mål 17

NAV Ås inkluderer flere av de med nedsatt arbeidsevne, de som mottar økonomisk stønad, innvandrere utenfor EU/EØS, unge og langtidsledige på arbeidsmarkedet.

Bærekraftsmål 1:

Utrydde alle former for fattigdom i hele verden.

Bærekraftsmål 8:

Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid til alle.

Bærekraftsmål 9:

Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Slik gjøres det:

- 17.1: Øke veiledernes kompetanse om inkludering.
- 17.2: Bygge ut arbeidsgiverkontakten ytterligere.
- 17.3: Utforske og forberede et utvidet NAV-samarbeid på tvers av kommunegrensene om flere tjenester.
- 17.4: Videreutvikle samarbeidet med læringscenteret.
- 17.5: Videreutvikle samarbeidet med Ås internasjonale kultursenter ved kulturskolen og andre aktuelle tjenester i kommunen.

Kultur og frivillighet

Mål 18

Ås kommune har et godt og inkluderende kultur- og fritidstilbud for alle alders- og målgrupper, felleslokaler som samler lag og foreninger samt et godt opplæringstilbud innen kunst- og kulturfag i kulturskolen uavhengig av økonomi og sosiale forhold.

Bærekraftsmål 4:

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Bærekraftsmål 3:

Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.

Slik gjøres det:

- 18.1: Utvikle gode betingelser for frivilligheten som grunnlag for fritidsaktiviteter for barn, unge og voksne, blant annet sommerskole.
- 18.2: Utvikle de kommunale kultur- og fritidstilbudene for å kunne dekke ny og økt etterspørsel. 18.3:
  - Gi tilbud til alle aldersgrupper med vekt på gruppen 0-19 år ved bruk av kulturskolen som ressurscenter.
  - Etablere fysisk og økonomisk tilgjengelige tilbud.
- 18.4: Etablere tilgjengelige og egnede arenaer og lokaler for kultur, idrett og andre fysiske- og fritidsaktiviteter.
- 18.5: Legge til rette for sambruk av offentlige bygg og anlegg.
- 18.6: Søke eksterne midler og samarbeidspartnere som kan bidra til å realisere prosjekter og tiltak i kommunen og i regionen.
- 18.7: Ta vare på og formidle kommunens kulturhistorie.

Arealforvaltning

Mål 19

Ås er et nullutslippssamfunn med trygge, inkluderende og attraktive tettsteder og lokalsamfunn som ivaretar kommunens historie og særpreg. Dette samfunnet er utviklet i balanse mellom vekst og vern av landbruks-, natur- og friluftsområder.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Bærekraftsmål 13:

Handle umiddelbart for å motarbeide klimaendringene og konsekvensene av dem.

Bærekraftsmål 14:

Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Bærekraftsmål 15:

Verne, tilbakeføre og fremme bærekraftig bruk av økosystem, sikre bærekraftig skogforvaltning, stanse og reversere forringelse av jord og stanse tap av arts mangfold.

Arealstrategier (Slik gjøres det):

19.1: Prioriterte utbyggingsområder

- Konsentrere 90 % av boligveksten innenfor utbyggingsgrensen til Ås sentrum og del av Solberg som grenser til Ski. Videre sørge for at boligveksten ellers skjer i tilknytning til allerede bebygde områder som har et godt kollektivtilbud [\[1\]](#) eller for å opprettholde og utvikle bygdesamfunn.

19.2: Bevaring

- Bevare dyrka og dyrbar jord, naturmangfold, myrer, dyreliv og vannmiljø, kulturminner og kulturmiljø samt arealer for friluftsliv.
- Hindre arealbruk og tiltak som får negativ virkning på vannmiljøet.

19.3: Mobilitet

- Prioritere gang-, sykkel- og kollektivtrafikk i etablering og utforming av vei- og gatenett i Ås sentrum og på Solberg.
- Være pådriver for et godt kollektiv- og sykkelveitilbud i kommunen og mellom kommunen, nabokommuner og Oslo.
- Arbeide for å redusere gjennomgangs- og lokaltrafikken i Ås, spesielt på Fv.152 mellom Korsegården og Holstad, Fv.1383 Askehaugveien, Fv.1384 Sundbyveien og Fv.1385 Kongeveien.

19.4: Kvalitets- og miljøkrav

- Stille kvalitets- og miljøkrav til utviklingen i vekstområdene og øvrige boligområder.
- Følge opp miljøtiltak i landbruket, herunder sikre at buffersonen på seks meter i vannområdene PURA og MORSA blir håndhevet.

19.5: Næringsliv og arbeidsplasser

- Tilrettelegge for arbeidsplasser i alle deler av kommunen etter ABC-prinsippet om rett virksomhet på rett sted.
- Utvikle potensialet for stedsbasert næringsutvikling og lokal mat samt turisme rettet mot natur- og kulturopplevelser.

Klima

Mål 20

Det direkte klimagassutslippet i Ås kommune er redusert med 65 % i 2030 og med 90-95 % i 2050 sammenlignet med utslippsnivået i 2017. Ås er klimanøytral i 2050.

Bærekraftsmål 7:

Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris.

Bærekraftsmål 12:

Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.

Bærekraftsmål 13:

Handle umiddelbart for å motarbeide klimaendringene og konsekvensene av dem.

Slik gjøres det:

- 20.1: Redusere klimagassutslippene fra transportsektoren både for intern- og gjennomgangstrafikk.
- 20.2: Redusere klimagassutslippene fra stasjonær forbrenning uten å øke elektrisitetsforbruket.
- 20.3: Redusere klimagassutslippet fra avfalls- og avløpssektoren.
- 20.4: Øke matproduksjonen i landbruket uten at klimagassutslippene øker.
- 20.5: Redusere det indirekte klimagassutslippet.
- 20.6: Redusere klimagassutslipp fra byggeplasser

Teknisk infrastruktur

Mål 21

Ås kommune har drikkevann med høy kvalitet og sikker vannforsyning samt effektiv avløps- og overvannsstruktur til innbyggerne, offentlige virksomheter og næringsliv.

Bærekraftsmål 6:

Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle.

Bærekraftsmål 9:

Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Slik gjøres det:

- 21.1: Sikre at kvaliteten på vannet tilfredsstillende kravene i drikkevanns-forskriften.
- 21.2: Forebygge skader som følge av klimaendringer ved å stille relevante miljøkrav.
- 21.3: Ta i bruk digital teknologi for å forebygge skader og ulykker på teknisk infrastruktur.

21.4: Fornye og vedlikeholde avløps- og overvannssystemene løpende basert på fremtidsrettede og effektive løsninger som sikrer tilstrekkelig kapasitet og hindrer utslipp.

21.5: Sikre løsninger der overvann blir en naturlig del av den blågrønne strukturen som håndterer ekstremnedbør på en tilfredsstillende måte.

21.6: Sikre en tilstrekkelig og rimelig reserveløsning for drikkevann.

Mål 22

Ås kommune håndterer avfall som en ressurs, og har avfallsløsninger som bygger opp under det.

Bærekraftsmål 9:

Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Bærekraftsmål 12:

Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.

Slik gjøres det:

22.1: Videreutvikle kildesortering for husstandene, offentlige virksomheter og næringslivet.

22.2: Sikre miljøvennlig behandling av avfall.

22.3: Utvikle gjenbruksstasjoner i samarbeid med Follo REN.

Mål 23

Ås kommune har et godt utbygd kommunalt gang-, sykkel- og veinett med god fremkommelighet og trafiksikkerhet som bidrar til at innbyggerne bruker kollektivtransport, gange og sykkel mer enn personbil.

Bærekraftsmål 9:

Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Slik gjøres det:

23.1: Forbedre den kommunale veistandarden.

23.2: Utvikle attraktive, trygge løsninger med god fremkommelighet for bevegelseshemmede, gående og syklister.

23.3: Redusere negative konsekvenser for luftkvaliteten.

23.4: Ta i bruk intelligente transportsystemer og tjenester (ITS).

Mål 24

Ås kommune har en sammenhengende grønnstruktur i form av parker, møteplasser, lekeplasser, idretts- og friluftslivsarenaer, som ivaretar naturmangfoldet og møter behovet til et mangfold av brukergrupper.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Bærekraftsmål 15:

Verne, tilbakeføre og fremme bærekraftig bruk av økosystem, sikre bærekraftig skogforvaltning, stanse og reversere landforringing og stanse tap av artsmangfold.

Slik gjøres det

- 24.1: Drifte og utvikle parker, møteplasser, lekeplasser, idretts- og friluftslivsarenaer i tråd med vedtatt standard.
- 24.2: Sikre gode samarbeidsprosesser i utvikling av parker, møteplasser, lekeplasser og idretts- og friluftslivsarenaer.
- 24.3: Sikre helhetlig blågrønne strukturer for å ivareta hensyn til friluftsliv, naturmangfold, vilt og folkehelse.

Boliger og eiendomssforvaltning

Mål 25

Ås kommunes eiendomsmasse har et lavt klima- og økologisk fotavtrykk, miljøvennlige løsninger, tilbyr et godt fysisk arbeidsmiljø og har et lavt vedlikeholdsbehov.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Slik gjøres det:

- 25.1: Bevare kapitalverdien av byggene og redusere langsiktige levetidskostander gjennom arealeffektivisering og mer bærekraftig drift og vedlikehold.
- 25.2: Drive et vedlikehold som ivaretar helse, miljø og sikkerhet samt sikrer at byggene er miljøvennlige, driftsøkonomiske og funksjonelle.
- 25.3: Vurdere hvilke av kommunens eiendommer som skal enten avhendes, omdisponeres eller satses på.
- 25.4: Ta i bruk fornybare energiformer i kommunale nye og eksisterende bygg.

Mål 26

Ås kommune har trygge og allsidige bomiljøer og botilbud.

Bærekraftsmål 11:

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Bærekraftsmål 10:

Redusere ulikhet i og mellom land

Bærekraftsmål 1:

Utrydde alle former for fattigdom i verden.

Slik gjøres det:

- 26.1: Bidra til at det bygges attraktive leiligheter for ulike brukergrupper med ulik boligstørrelse.
- 26.2: Bidra til at det bygges varierte boligtyper som leiligheter, rekkehus og eneboliger av god kvalitet for ulike brukergrupper.
- 26.3: Bidra til at det bygges boliger for førstegangsetablerere, lavinntektsgrupper, småhusholdninger, studenter og personer med nedsatt funksjonsevne.
- 26.4: Sikre boliger for vanskeligstilte.
- 26.5: Tydeliggjøre ansvar, roller og myndighet i det boligpolitiske arbeidet.
- 26.6: Sikre arealer for villabebyggelse med hage.

Verbalvedtak

Kommunestyrets verbalvedtak:

1. Skolestruktur og Kroer skole: Mulig sammenslåing av Kroer og Rustad skolekretser med nedleggelse av Kroer skole legges ut på høring, og det tas endelig stilling til dette februar 2023. Høringen skal omfatte:
  - Endring av skolekretsgrenser med sammenslåing av Kroer og Rustad skolekretser og nedleggelse av Kroer skole
  - Innspill til fremtidig bruk av bygninger og anlegg på Kroer skole til glede for innbyggerne i Kroer, dersom Kroer skole legges ned.
  - Innspill til prosess med overføring av ansatte og skolebarn dersom skolekretsene slås sammen og Kroer skole legges ned
  - Betydning for busstilbudet til/fra Kroer.
2. Læremidler: Kommunestyret ber om en sak om situasjonen for læremidler i skolen, og hvordan innkjøp av nye lærebøker kan trappes opp.
3. Kantinedrift: Kommunestyret ber om en sak om hva som trengs av ressurser for å starte opp enkel kantinedrift på begge ungdomsskolene.
4. Parkering: Kommunedirektøren bes i løpet av våren 2023 legge frem en sak om innføring av moderat parkeringsavgift på kommunale parkeringsplasser i Ås sentrum fra høsten 2023.
5. Kommunedirektøren bes i forbindelse med kommende sak om bærekraft i kommunale anskaffelser, om å utrede konsekvensene av å øke vektning av miljø fra dagens 30% til 40% og 50%.
6. Kommunedirektøren lager en plan for å benytte uteareal ved modulskolen til idretten.
7. Barnehager: Sagalund beholdes som barnehage, og Åsgård benyttes ikke til barnehagedrift. I forbindelse med barnehagebehovsplanen vurderes det utvidelse av kapasitet i eksisterende barnehager, herunder om Mjølner bør tilbakeføres som barnehage.
8. Kommunedirektøren skal jobbe videre med arealeffektivisering, herunder hvilke funksjoner som kan legges på Åsgård og Rustad skole, og legge det fram for politisk behandling i løpet av første tertial.
9. Sirkulærøkonomi: I den grad det er mulig skal det kjøpes gjenbruksmøbler eller modulære møbler til kommunens lokaler, herunder nye Åsgård skole.
10. Kommunedirektøren bes øke gebyrene knyttet til oppstart av plansaker slik at behandlingen av disse blir selvfinansiert.

11. Følge opp vedtatt punkt i klima- og energiplanens tiltaksdel: Virkemidler for å redusere gjennomgangstrafikk, herunder mulighet for å innføre bompenger utredes innen våren 2023. Utredningen skal ikke begrenses til kun kantstopp for buss.
12. Veilys – Etterbetaling:
Kommunestyret ber kommunedirektøren gå i dialog med Viken fylkeskommune om at veilyskostnader for 2020, 2021 og 2022 etterbetales for veilyspunkter som fylket nå har erkjent økonomisk ansvar for (620 punkter), i henhold til Lov om foreldelse av fordringer (36 mnd).
13. Inkludering i arbeidslivet:
Kommunestyret ber om at det igangsettes en inkluderingsdugnad der minst 5% av nyansettelser i kommunen skal være mennesker med hull i CVen eller nedsatt funksjonsevne.
14. Kontinuitet i svømmeopplæring:
Kommunestyret ber kommunedirektøren legge til rette for og prioritere slik at man kan sikre at alle barn i grunnskolen får tilstrekkelig svømmeopplæring i grunnskolen.
15. Tillate etablering av private barnehager i Ås kommune:
Etablering og drift av private barnehager tillates i Ås kommune.
16. Strømstøtte til private barnehager:
Kommunestyret ber kommunedirektøren om en sak om strømstøtte til private barnehager, dersom merkostnad til strøm medfører økonomiske driftsutfordringer.
17. Vedtatt i fjor, men ikke fulgt opp:
  - Innkjøp og leasing av kjøretøy skal fortrinnsvis være brukte kjøretøy.
  - Pålogging til kommunens gjestenett endres til en firesifret kode.
18. Ås kommune skal ikke avkorte andre ytelser ved utbetaling av engangsstøtte til uføretrygdete på minstesats vedtatt i statsbudsjett for 2023. Ås kommune skal så fort som mulig som vedtatt i nysalderingen av statsbudsjettet for 2022 sørge for en uavkortet økning til sosialhjelpsmottakere i desember.

8 Planstrategi

Planstrategien tar for seg de utfordringene kommunen står overfor, og hvilke politiske planer kommunen har og trenger for å løse disse utfordringene. Planstrategien 2021-2024 for Ås kommune peker på 13 utfordringsområder, og lister opp 34 planer som kommunen har eller trenger for å møte disse utfordringene. I tillegg kommer en rekke reguleringsplaner som kommunen også jobber med. Planstrategien revideres ved utarbeidelse av handlingsprogrammet og økonomiplanen.

I forbindelse med utarbeidelse av handlingsprogram og økonomiplan 2023-26, er antall planer i planstrategien redusert fra 34 til 28. Disse planene er:

Overordna planer:

1. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel 2022-2034 vurderes rullert hvert 4.år.
2. Handlingsprogram og økonomiplan utarbeides hvert år.
3. Reguleringsplaner utarbeides fortløpende.

Planer som er planlagt rullert i perioden 2021-24:

1. Temaplan: Helhetlige tjenester til barn og unge 2020-2024.
2. Barnehagebehovsplan 2021-23.
3. Skolebehovsplan 2021-23.
4. Hovedplan for vann, avløp og vannmiljø 2015-2027.
5. Vedlikeholdsplan for kommunale bygg 2021-2024.
6. Overordnet beredskapsplan for Ås kommune. Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse med tiltak.

7. Arbeidsgiverstrategi. Heltidskultur tas inn ved revidering.

Nye planer som er planlagt utarbeidet i perioden 2021-24:

1. Temaplan: Vold i nære relasjoner.
2. Temaplan: Helse og mestring. Skal inkludere temaene legetjenestene og rusmiddelpolitikk samt tiltaksplan for reformen «Leve hele livet».
3. Temaplan: Veier. Skal inkludere sykkel- og gangveier samt trafiksikkerhet. Tiltaksplan for sykling, gange og trafiksikkerhet skal inngå som tiltaksdelen i temaplanen.
4. Kommunedelplan: Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Skal inkludere tema uteområder. Tiltaksplan for idrett, friluftsliv og nærmiljø skal inngå som tiltaksdel til temaplanen.
5. Temaplan: Eiendomsstrategi
6. Temaplan: Kulturmiljø
7. Kommunedelplan for næring
8. Temaplan: Kultur
9. Temaplan: Kulturskolen (Nasjonal rammeplan for kulturskolene gjelder inntil videre.)

Planer som det ikke er behov for å rullere i perioden 2021-24:

1. Boligpolitisk plan for Ås kommune med tiltaksplan 2020-2023.
2. Sykkel og gå-strategi for Ås kommune 2018-2030.
3. Plan for naturmangfold i Ås kommune
4. Skjøtselsplan for Kjøybukta
5. Skjøtselsplan for Slorene våtmarksområde
6. Handlingsplan for klima- og energi for Ås kommune 2020-2030 med tiltaksdel 2020-2024.
7. Frivilligmelding Ås kommune 2020-2023
8. Eiermelding 2020-2023
9. Ås kommunes reglementer

Planer som utgår (erstattes av eller inngår i andre planer):

1. Rammeplan for SFO for Ås kommune utgår. Erstattes av nasjonal rammeplan for SFO fra 2021
2. Temaplan: Heltidskultur for helse og omsorgstjenestene utgår. Inngår i Arbeidsgiverstrategien.
3. Temaplan: Uteområder. Inngår i kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.
4. Tiltaksplan for idrett, friluftsliv og nærmiljø. Inngår i tiltaksdelen av kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv når den utarbeides.
5. Tiltaksplan for sykling, gange og trafiksikkerhet. Inngår i tiltaksdelen av temaplan Veier når den utarbeides.
6. Kommunikasjonsstrategien tas ut fordi det er en plan som ikke behandles politisk.

9 Klimabudsjett

Klimabudsjett for Ås kommune 2024-2027

Hva er et klimabudsjett?

Et klimabudsjett er et styringsverktøy for kommunen for å nå klimamålene. Det viser hvilke tiltak som kommunen som virksomhet skal iverksette, hvor mye som er avsatt til gjennomføring av tiltaket i budsjettet og hvem som har ansvar for gjennomføring. I tillegg er utslippskutt forbundet med tiltakene kvantifisert i den grad det er mulig og hensiktsmessig. Rapportering på status i gjennomføring av

klimatiltak i kommunens tertial- og årsrapport og resultatindikatorer sørger for målrettet styring av arbeidet.

Ås kommunes klimabudsjett

Klimabudsjettet 2024-2027 er det fjerde klimabudsjettet for Ås. De fleste tiltakene i klimabudsjettet er hentet fra [vedtatt handlingsplan for klima og energi 2020-2030 og tilhørende tiltaksdel 2020-2024](#).

Kommunedirektøren har fått innspill fra alle virksomhetene i kommunen til nye og/eller reviderte tiltak i årets klimabudsjett. Med bakgrunn i innspillene har kommunedirektøren gjort den samlede vurderingen av hvilke tiltak som skal kuttes/revideres og om det er behov for nye tiltak og finansiering. Tidligere klimabudsjett er i hovedsak videreført, da mange av tiltakene er løpende og skal gjennomføres som del av driften. Det er gjort justeringer med bakgrunn i virksomhetenes kapasitet og vurderinger av hvilke tiltak de mener har størst potensial for å bli gjennomført, og nye tiltak som det er meldt inn behov for.

Prioriteringen av tiltak er gjort med grunnlag i kunnskap om utslippsreducerende effekt av tiltakene sett sammen med gjennomførbarhet og positiv effekt på andre områder. Finansiering av tiltak er vist i tiltakstabellene under. Fordi det er knyttet usikkerhet til kostnader ved tiltakene og kapasitet hos ulike enheter gis kommunedirektøren fullmakt til å omfordele midler til tiltak i klimabudsjettet, dersom det er behov.

Detaljer om status på tiltak som er gjennomført eller under gjennomføring finnes i [kommunens tertialrapportering i Framsikt](#).

Klimabudsjettet vil bli utviklet og forbedret etter hvert som kommunen høster erfaringer. Det gjør vi sammen med andre kommuner og fylkeskommunen.

Klimagassutslipp i Ås kommune

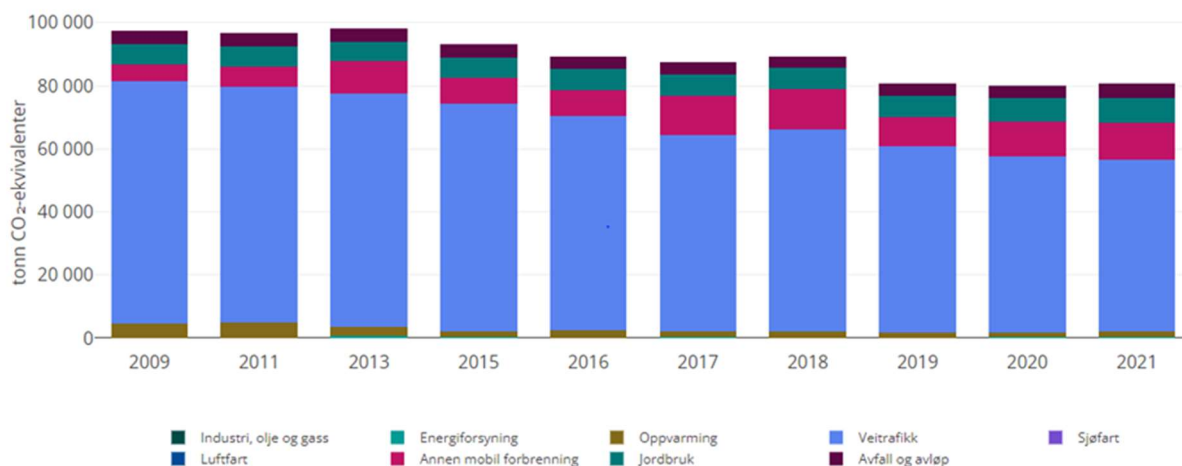
De nyeste utslippstallene fra Miljødirektoratet er fra 2021. Da var de direkte klimagassutslippene fra Ås kommune 80.582 tonn CO₂-ekvivalenter, som er en liten økning fra året før (79.871 tonn CO₂-ekvivalenter). Dette er fordi utslipp fra alle sektorer har økt litt, bortsett fra veitrafikk, der det har vært en liten reduksjon.

Veitrafikk er den største utslippskilden i kommunen, med 68 % av klimagassutslippene i 2021. I 2016 stod utslipp fra gjennomgangstrafikk for 65 % og intern trafikk for 35%. Miljødirektoratet har ikke oppdaterte tall for fordelingen. Interntrafikken kan kommunen gjøre noe med. Hvis vi skal nå de overordnede utslippsmålene for Ås kommune, er vi imidlertid avhengig av at nabokommuner, fylke og stat gjennomfører tiltak innenfor sine ansvarsområder for å redusere utslipp fra veitrafikken.

Detaljer om utslippsstatistikken finnes i [klimaregnskapet til Ås kommune 2017-2018](#) og [rapport om utslipp og framskrivinger](#). Oppdatert og detaljert utslippsstatistikk for Ås kommune finnes på [Miljødirektoratets nettsider](#).

Den største utfordringen for kommunen som organisasjon er at kommunen har et høyt energiforbruk i forhold til andre kommuner pga. høy andel kvadratmeter i kommunale bygg per innbygger. Tiltak for å senke energiforbruket i kommunens bygningsmasse er derfor viktig.

Økonomiplan for 2024-2027

Figur 1. Oversikt over utviklingen av direkte klimagassutslipp per sektor i Ås kommune 2009-2021. Kilde: Miljødirektoratet 2023.

Beregning av utslippsreduksjon og prioritering av tiltak i klimabudsjettet

Basert på tiltaksanalysen med beregning av utslippskutt utarbeidet for perioden 2021-2024 er det gjort en skjønnsmessig vurdering av utslippsreducerende effekt i perioden 2024-2027. Det er stor usikkerhet om hvor stor den utslippsreducerende effekten vil være for mange av tiltakene, og beregning av potensielle utslippskutt krever mye ressurser. Kommunedirektøren har derfor ikke prioritert å gjøre nye beregninger for perioden 2024-2027, men har fokusert på forankring av klimabudsjettet i organisasjonen og gjennomføring av tiltak som vi ut fra eksisterende kunnskap vet har effekt på utslippsreduksjon og som har andre positive effekter. [Se tiltaksanalysen for detaljer om beregning av utslippskutt og framskrivinger.](#)

Kommunens klimamål

Det direkte klimagassutslippet i Ås kommune er redusert med 65% i 2030, og med 90-95% i 2050 sammenlignet med utslippsnivået i 2017.

Ås kommune har et maksimalt utslipp på 26 000 tonn CO₂ i 2030, og ikke høyere enn 6 440 tonn CO₂ i 2050.

Ås skal være klimanøytral i 2050.

Dette er ambisiøse mål, og er skjerpet for Ås kommune i forhold til tidligere Akershus fylkeskommunes klimamål, jf. vedtak i kommunestyret 16.09.2020 (sak 58/20). Ås sitt mål er likevel lavere enn det som er vedtatt i [regional planstrategi for Viken fylkeskommune](#), om å kutte klimagassutslipp med 80% innen 2030, og bli et lavutslippssamfunn innen 2050.

Økonomisk budsjett

I fireårsperioden er det avsatt totalt 6.800.000 kr. til tiltak innen de ulike innsatsområdene. Dette er en videreføring av rammen for klimabudsjettet fra forrige periode. Fordelingen er vist i tabellen under. Kommunedirektøren gis fullmakt til å omfordele midler til tiltak i klimabudsjettet, dersom det er behov.

Avsatt budsjett innen ulike innsatsområder 1000 kr	2024	2025	2026	2027	Sum i perioden
Transport	820	570	500	500	2390
Stasjonær energi, avfall og avløp, landbruk, arealbruk	200	200	0	200	600
Indirekte utslipp og felles strategier	680	930	1200	1000	3810
Totalt budsjett per år	1700	1700	1700	1700	6800

Ås kommune som virksomhet kan spille en viktig rolle i å få ned utslipp gjennom anskaffelser. Det gjelder spesielt bygge-, anleggs- og rehabiliteringsprosjekter, og innkjøp/leasing av kjøretøy og maskiner. Siden kostnadene for å stille klima- og miljøkrav fastsettes i anskaffelsesprosessen, har det ikke vært mulig å tallfeste slike kostnader i klimabudsjettet, og disse kostnadene er ikke inkludert i tabellen over og må belastes det enkelte prosjektet.

Hvordan klimabudsjettet er lagt opp

- De fleste tiltakene i klimabudsjettet er hentet fra tiltaksplan for klima og energi, og delvis nye eller endrede tiltak som resultat av prosessen i kommunen. Tiltakene i klimabudsjettet er delt i to kategorier, ut fra om de har effekt på direkte eller indirekte utslipp:
- Direkte utslipp: Utslippene som fysisk skjer innenfor kommunens geografiske grense. Dette er utslipp fra transport, stasjonær forbrenning, avfall og avløp og landbruk, se tabell 1.
- Indirekte utslipp: Er utslipp fra aktivitet og forbruk i Ås som kommer fra produksjon og transport av varer *utenfor* Ås. Det er ikke satt tallfestede mål for dette, siden det hverken finnes gode metoder eller nasjonale tall for å beregne indirekte utslipp. Reduksjon av indirekte utslipp er likevel viktig, og tiltak innen innsatsområdene felles strategier og indirekte utslipp er presentert i tabell 2.
- For kommunens egen drift er det tatt inn en rekke tiltak som alle enheter skal følge opp i det daglige for energisparing, kildesortering, redusert bruk av fossil bil i tjenesten etc. Se tabell 3.

Tiltakslister

Forklaring av tiltakstabellene

- Hovedmål og delmål for hvert innsatsområde finnes i de fargede radene.
- Tiltakene er sortert under det delmålet de bidrar til å oppnå (f.eks. T1, T2, T3 osv.)
- I kolonnen *Gjennomføring/kostnad i 1000 kr* er det angitt budsjettforslag for tiltaket for det aktuelle året. For mange av tiltakene er det også mulig å søke om tilskudd fra Klimasats, ENOVA og Viken fylkeskommune. Der det står x betyr det at tiltaket gjennomføres som del av den ordinære driften/saksbehandlingen i det aktuelle året.
- Tiltak som er gjennomført i 2023 er tatt ut av tabellene. Tiltak som ikke ble gjennomført i 2023 er stort sett videreført til 2024, men noen tiltak som har vist seg vanskelige for kommunen å gjennomføre, er tatt ut.
- Tabell 3 viser tiltak som alle enheter skal gjennomføre i daglig drift.

Tabell 1: Klimabudsjett for å redusere direkte utslipp i Ås kommune 2024-2027

Tiltak nr.	Tiltak	Ansvarlig enhet/ virksomhet (i samarbeid med)	Gjennomføring: x = innen ordinær saksbehandling/kostnad i 1000 kr			
			2024	2025	2026	2027
T - TRANSPORT: Klimagassutslippene fra transportsektoren er redusert med mer enn 50 % innen 2030 sammenlignet med 1991-nivå						
T1: Veksten i persontransport er tatt med kollektiv, sykkel og gange.						
1	Følge opp føringer i kvalitetsprogrammet i alle reguleringsplaner og større byggesaker med økt fokus på klimatiltak i forhåndskonferanser.	Plan, byggesak og geodata	x	x	x	x
2	Følge opp parkeringsstrategien for kommunen.	Plan, byggesak og geodata, Kommunalteknikk	x	x	x	x
3	Gjennomføre tiltak i vedtatt strategi og tiltaksplan for sykling, gange og trafiksikkerhet (se eget tiltak i handlingsprogrammet)	Kommunalteknikk	x	x	x	x
4	Ha møter med Ruter om å utvikle fossilfritt kollektivtilbud i og til Ås.	Team samfunn (NMBU)	x	x	x	x
5	Vurdere virkemidler for å redusere gjennomgangstrafikk på grunnlag av kartlegging.	Kommunalteknikk (Viken fk., Statens vegvesen)	x	x		
6	Forankre og følge opp retningslinje for ansattes arbeidsreiser med fokus på klima- og miljøvennlige løsninger.	Økonomi og digitalisering	x	x	x	x
T2: Ved utgangen av 2020 skal kollektivtransporten kun bruke fornybar og bærekraftig energi, og gradvis gå over til en utslippsfri kollektivtransport						
7	Etterspørre utslippsfrie skolebusser og transporttjenester ved nye innkjøpsavtaler.	Økonomi og digitalisering (Viken fk.)	x	x	x	x

Økonomiplan for 2024-2027

8	Etterspørre fossilfri transport i anskaffelser av varer og tjenester.	Økonomi og digitalisering, FIK, alle som anskaffer varer og tjenester.	x	x	x	x
T3: Alle nye lette kjøretøy er nullutslippsbiler innen 2025						
9	Alle nyinnkjøp/nye leasingavtaler av lette kjøretøy skal være nullutslippskjøretøy, og skal være brukte dersom det er hensiktsmessig. Kostnader avklares i anskaffelsen.	Alle med slike avtaler	x	x	x	x
10	Legge til rette for bildelingsløsninger med nullutslippskjøretøy og sykkeldeling: Regulere inn areal som kan brukes til slike formål. Være pådriver mot private utbyggere	Plan, byggesak og geodata	x	x	x	x
11	Samarbeide med Viken fylkeskommune om etablering av fossilfri bil- og sykkelordning for Viken-kommunene. Gjøre anskaffelse når VFK har inngått rammeavtale.	Team samfunn, (Kommunalteknikk, Eiendom, NMBU)	220	200		
T4: Minst 50 % av nye, tyngre kjøretøy er nullutslippslastebiler, og andel tyngre kjøretøy som går på biogass er økt innen 2030						
12	Innkjøp og leasing av tyngre kjøretøy og maskiner skal være utslippsfrie så langt det lar seg gjøre. Kostnader avklares i anskaffelsen.	Kommunalteknikk, Eiendom	x	x	x	x
13	Utrede muligheter for etablering av deponi og system for rensing, gjenbruk og mellomlagring av masser, både for kommunens egen drift og utbyggingsprosjekter.	Kommunalteknikk (Follo landbrukskontor)	250			
14	Innkjøp av flåte med robotklippere for å	Kommunalteknikk	350			

Økonomiplan for 2024-2027

	redusere bruk av bensin- og dieseldrevne gressklippere.					
T5: Infrastruktur for fossilfrie drivstoff er godt utbygd innen 2025						
15	Etablere ladepunkt ved kommunale parkeringsplasser og bygg. Lage plan for gjennomføring.	Kommunalteknikk	x	370	500	500
16	Stille krav om tilrettelegging for ladepunkter for elbil ved alle parkeringsplasser i nye reguleringsplaner.	Plan, byggesak og geodata	x	x	x	x
17	Støtte opp om initiativ for fossilfrie drivstoff på bensinstasjoner/ energistasjoner.	Plan, byggesak og geodata (Viken fylkeskomm.)	x	x	x	x
T6: Bygg- og anleggsplasser er fossilfrie innen 2025 og utslippsfrie innen 2030						
18	Kommunen stiller krav om fossilfrie, på sikt utslippsfrie, bygg- og anleggsplasser for nye bygg og større rehabiliteringsprosjekter (over 10 mill. kr.), inklusive VA-anlegg.	Eiendom, Prosjekt	x	x	x	x
19	I reguleringsplan og byggesak er kommunen pådriver for at private utbyggere har fossil- og etter hvert utslippsfrie bygg- og anleggsprosjekt. Følges opp i miljøoppfølgingsplan.	Plan, byggesak og geodata	x	x	x	x

Tabell 2: Klimabudsjett for å redusere indirekte utslipp i Ås kommune 2024-2027

Tiltak nr.	Tiltak	Ansvarlig enhet/ virksomhet (i samarbeid med)	Gjennomføring: x = innen ordinær saksbehandling/kostnad i 1000 kr			
			2024	2025	2026	2027
ID - INDIREKTE UTSLIPP						
ID1: Alle nye, offentlige bygninger er nullutslippsbygg innen 2030.						
1	Fullelektronisk fagprogram for å	Økonomi og digitalisering	x	x	x	x

Økonomiplan for 2024-2027

	redusere papirbruk og toner i kommunen. Forutsetter nødvendig finansiering av utviklingsressurser innen IKT.					
2	Gjennom samarbeidsavtalen bidra i utviklingen av NMBU og Vitenparken som visningsvindu for bærekraftsmålene og et klima- og miljøvennlig landbruk.	NMBU, Team samfunn	x	x	x	x
3	Når kommunen skal prosjektere nye bygg eller gjennomføre større rehabiliteringer, skal det i forkant utredes om gjenbruk og transformasjon av stående bygningsmasse vil være et bedre alternativ enn riving og nybygg, både for klima/miljø.	Prosjekt, Eiendom	x	x	x	x
4	Ved prosjektering av nye kommunale bygg og større rehabiliteringsprosjekt er (over 10 mill. kr.) skal tema innen miljø- og klima utredes og legges fram for politisk behandling (se tiltaksplan for detaljer).	Prosjekt, Eiendom	x	x	x	x
5	Bruke klimagassregnskap og livssyklus-kostnader som en del av beslutningsunderlaget for miljøambisjoner for nye kommunale bygg og større rehabiliteringsprosjekt er (over 10 mill. kr.) Klimagassregnskapet skal vise nødvendige tiltak for å oppnå en	Prosjekt, Eiendom	x	x	x	x

Økonomiplan for 2024-2027

	utslippsreduksjon på minst 30% i forhold til et referansebygg etter bransjenormen (Tek-17).					
6	Stille klima/miljøkrav ved anskaffelse av håndverkertjenester og materialkjøp. Få på plass rammeavtaler der det er behov.	Eiendom, Kommunalteknikk	x	x	x	x
7	Sirkulærøkonomi - øke egen kompetanse og oppfordre tiltakshavere til å øke levetiden på bygg ved å: - Rehabiliterer framfor å rive og bygge nytt - Gjenbruke eksisterende bygningsmasse og materialer. - Benytte bestandige og miljøvennlige materialer - Tilrettelegge for flerbruk og fleksibel bruk	Plan, byggesak og geodata, Prosjekt, Eiendom	x	x	x	x
8	Sørge for effektiv bruk av kommunens bygningsmasse for å redusere behov for nybygg og driftsutgifter.	Eiendom	x	x	x	x
9	Høyere prioritering av drift og vedlikehold av kommunens bygningsmasse for å redusere behov for nybygg og rehabilitering.	Eiendom	Mangler finansiering	Mangler finansiering	Mangler finansiering	Mangler finansiering
10	Vurdere å kreve energimerke B i bygg der kommunen inngår leieavtaler, og ved reforhandling av eksisterende avtaler.	Eiendom	x	x	x	x
ID2: Minst 65 % av husholdningsavfallet går til materialgjenvinning innen 2030.						

Økonomiplan for 2024-2027

11	Informasjonstiltak og holdningsskapende arbeid for at innbyggerne skal sortere ulike avfallstyper riktig.	Follo Ren (Kommunalteknikk)	x	x	x	x
12	Implementere kildesortering i flere fraksjoner ved alle kommunens enheter og bygg jf. ny renovasjonsavtale.	Eiendom	x	x		
13	Prosjekt med matavfalls-kompost og utvikling av skolehager: Bokashibøtter på skolekjøkken og klasserom.	Grunnskole	50	50	50	50
14	Utvikle lokale miljøhus og miljøpunkt (opprette minst 20 nye miljøpunkt i Ås kommune).	Follo Ren (Kommunalteknikk)	x	x	x	x
ID3: Matsvinn er redusert med 50 % innen 2030.						
ID4: Forbruk av kjøtt er redusert innen 2030.						
15	Videreutvikle bruk av storkjøkkenprogrammet "Mathilda" på sykehjemmene for å redusere matsvinn i Ås kommune som organisasjon.	Helse drift	x	x	x	x
16	Bidra til å redusere matsvinn ved redistribusjon av matvarer på Innbyggertorget sammen med Foodsharing NMBU.	Kultur, idrett og frivillighet	x	x	x	x
17	Kurs i klimavennlig mat og reduksjon av matsvinn for nettverk av kokker/ansatte på barnehagenes kjøkken.	Barnehage	50			50
ID6: Deling, gjenbruk og redesign av ulike produkter har økt innen 2030.						
18	Kjøpe inn brukte møbler der det er mulig.	Økonomi og digitalisering, enheter som kjøper møbler.	x	x	x	x

Økonomiplan for 2024-2027

19	Etablere og utvikle BUA i samarbeid med utbygger.	Team samfunn	100	100	200	x
20	Forprosjekt: Etablere materialbank/ gjenbruksverksted a la Remidas med materiale som barnehager, skoler og kulturskole kan bruke.	Team samfunn, Barnehage (Fylkeskomm. og Follokomm.)	x	100	200	200
21	Få på plass praktisk økonomisk løsning som gjør det mulig for ansatte å handle brukt til enhetene på Finn, loppemarked etc.	Økonomi og digitalisering (Barnehage og andre)	x			
FS - FELLES STRATEGIER						
FS1: Innkjøp						
1	Følge opp kommunens vedtatte anskaffelsesstrategi med økt fokus på miljø, dyrevelferd og klima (se tiltaksplan for detaljer).	Alle som gjør anskaffelser	x	x	x	x
2	Delta i prosjekt med felles klimarådgiver innen anskaffer for Felles innkjøpskonor (FIK) og bruke klimarådgiver som veileder ved kommunens anskaffelser. Tiltaket har fått støtte fra klimasats men krever bidrag i timer fra kommunene.	Økonomi og digitalisering, alle som gjør anskaffelser	x	x	x	x
3	Et av hovedmålene til Felles innkjøpskontor er å ivareta miljø og samfunnsansvar i anskaffelser. Ås kommune skal være en aktiv pådriver for at dette hovedmålet gis høy prioritet i samarbeidet.	Økonomi og digitalisering	x	x	x	x

Økonomiplan for 2024-2027

4	Utarbeide en tiltaksdel til kommunens anskafelsesstrategi med tiltak for å oppnå kommunens mål innen miljø, klima og samfunnsansvar, som også konkretiserer kravene for ulike type anskaffelser. Tiltak som kan legge til rette for anskaffelser av kortreiste produkter og ivareta dyrevelferd skal innarbeides i tiltaksplanen.	Økonomi og digitalisering	x			
5	Informere enheter om ny avtale for innkjøp av matvarer fra lokale produsenter. Etablere en toppfinansieringsmodell som gir enhetene økt ramme og insentiv til å handle matvarer fra lokale produsenter.	Økonomi og digitalisering	x	200	200	200
FS2: Styringsverktøy og administrasjon						
6	Bruke og utvikle kommunens styringssystem og digitale verktøy til klimabudsjett, klimaregnskap og miljøstyring.	Økonomi og digitalisering	x	x	x	x
7	Igangsette ryddedugnader i fagsystemer og servere for å fjerne data som ikke er bevaringsverdig og ikke lenger er i bruk. Vil redusere klimaavtrykk, f.eks. fra strømbruk i datasentre som inngår i kommunens skytjenester.	Økonomi og digitalisering				
FS3: Holdningsskapende arbeid						
8	Være pådriver ovenfor næringslivet for å få	Team samfunn	x	x	x	x

Økonomiplan for 2024-2027

	flere miljøsertifiserte bedrifter i kommunen.					
9	Ta i bruk Ås kulturhus og bibliotekene som forum for debatt og diskusjon, veiledning og informasjon om klima- og miljøspørsmål.	Kultur, idrett og frivillighet, Bibliotek (Ås læringscenter)	x	x	x	x
10	Gjennomføre aktuelle kampanjer og konkurranser om bærekraftig forbruk, delingskultur og reduksjon av klimagasser.	Kultur, idrett og frivillighet (Ås læringscenter)	100	100	170	120
11	Legge vekt på Rammeplanens føringer for bærekraftig utvikling blant annet ved å tilrettelegge for at prosjekter som gjennomføres med barna belyser klima og bærekraft.	Styrere i barnehagene	x	x	x	x
12	Jobbe med læreplanverket LK20 og nasjonal rammeplan for SFO sine føringer for bærekraftig utvikling. Gjennomføre prosjekter med tema klima og bærekraft.	Rektorer på grunnskolene	x	x	x	x
13	Samarbeide med NMBU og Vitenparken om pedagogiske opplegg om klima og bærekraft.	Grunnskole	300	300	300	300
14	Bistå barnehager og skoler med søknader for å få støtte til klima- og miljøprosjekter.	Team samfunn	x	x	x	x
FS4: Samarbeid med andre						
15	Deltakelse i Klima Viken og egenandel for å utløse støtte til klimatiltak fra Viken fylkeskommune.	Team samfunn (VFK, Follokommuner)	80	80	80	80

Økonomiplan for 2024-2027

16	Legge mer vekt på klima og grønt næringsliv v/rullering av kommunens næringsplan (inkl. redusere matsvinn, sirkulærøkonomi).	Team samfunn (NMBU, næringsliv)	x			x
17	Som del av Innovasjonssenterets arbeid støtte opp om evt. initiativ for å opprette senter/prosjekt for sirkulærøkonomisk næringsliv og oppstartsbedrifter i Ås sentralområde.	Team samfunn (Viken fk.), NMBU, næringsliv	x	x		x

Tabell 3: Klimatiltak som gjelder alle virksomheter og enheter i Ås kommune. Alle enheter skal ta ansvar for å redusere energiforbruk og klimabelastning.

Nr.	Tiltak/ aktivitet
1	Skifte ut tjenestebiler til fossilfrie biler
2	Følge kommunens reisepolicy for tjenestereiser: Sykle, gå og reise kollektivt på tjenestereiser. Bruke Teams og webinar istedenfor å reise når det er mulig
3	Skru av lys når vi forlater rom
4	Skru ned varme når vi forlater rom for lengre tid (der det ikke er styrt automatisk)
5	Redusere utskrifter og spesielt farge utskrift/kopi når det ikke trengs
6	Gjenbruke og selge brukte møbler og utstyr, eks. IKT-utstyr. Bruke innkjøpsavtale for brukte kontormøbler som førstevalg
7	Stille klima- og miljøkrav i anskaffelser/innkjøp (bør være 30% av tildelingskriterier)
8	Som hovedregel bestille vegetarmat til møter og arrangement
9	Sortere avfall i riktige fraksjoner
10	Alltid ha et plantebasert alternativ i kommunens servering ved skoler, barnehager, institusjoner, og arrangementer og øke bruken. Kommunal matsservering skal være i tråd med Helsedirektoratets kostråd.

Rapportering og måloppnåelse

Ås kommune vil følge utviklingen i gjennomføring av tiltakene og i faktiske utslippsreduksjoner i årene fremover. Miljødirektoratets klimastatistikk gir oversikt over status for klimagassutslippene for ulike sektorer. Denne statistikken offentliggjøres ett til to år etter det aktuelle året. Informasjon om siste oppdatert statistikk finnes over, i fig. 1. Se [klimaregnskap for Ås kommune 2017-2018](#) for detaljer om utslipp og status for Ås kommune som samfunn, basert på nasjonal og regional utslippsstatistikk.

I tillegg til rapportering på status på gjennomføring av tiltak i tertialrapportene, rapporteres det på resultatindikatorer for Ås kommune som virksomhet i årsmeldingen. Resultatindikatorene viser hva som

er oppnådd og kan være både kvantitative (f.eks. antall nullutslippsbiler i kommunens bilpark) og kvalitative (f.eks. arealplanlegging som bidrar til mindre bilkjøring).

Resultatindikatorer

Tabell 4 viser rapportering på resultatindikatorer for Ås kommune som virksomhet for 2021. Indikatorer der vi i dag ikke har et system for å innhente data er vist i tabell 5. Disse er ikke med i indikatorsettet nå, men blir inkludert når vi får et effektivt system for rapportering. På sikt skal disse indikatorene inngå som del av arbeidet med å utvikle bærekraftindikatorer og andre indikatorer for målene i kommuneplanens samfunnsdel.

Tabell 4. Indikatorer direkte utslipp og energiforbruk/produksjon for Ås kommune som virksomhet

Nr.	Indikatorer	Ansvar (enhet)	2019/2020	2021	Merknad
1	Antall nullutslippskjøretøy (andel).	Kommunalteknikk	6 kjøretøy (av 97) 6%	11 %	Skiftes til elektrisitet i hht utskiftingsplan for kjøretøy
2	Antall elsykler/sykler til bruk i tjenesten	Plan, miljø og næring	2-3 elsykler, 1 vanlig sykkel	8 vanlige elsykler og 3 el-fraktesykler	Forsinkelser i leveransene, fikk inn 6 vanlige elsykler i tillegg i januar 2022
3	Antall ladestasjoner ved kommunens formålsbygg og arbeidsplasser.	Kommunalteknikk	20 ladestasjoner	30 ladestasjoner/47 ladepunkt	Noe mindre etablering enn planlagt pga. forsinka leveranser
4	Prosjekter med fossilfri/utslippsfri bygg- og anleggsplass (reduksjon i utslipp i prosjektet)	Prosjekt	Ingen	I 2022 er det to prosjekter som har hatt krav til fossilfri byggeplass. Dette gjelder Åsgård skole og den nye Åshallen. Pr. september 2022 er beregnet reduksjon i utslipp av CO ² for disse to prosjektene på henholdsvis 89 tonn og 24 tonn (totalt fra oppstart av prosjektene).	Åsgård: noe mindre i 2022 siden utgraving og uttransport er ferdig. Åsgård og flerbrukshall: Brukt 5% innblanding av biodiesel.

Økonomiplan for 2024-2027

				Det benyttes ren biodiesel av typen HVO100 eller tilsvarende. 1prosjekt med krav om mindre bruk av fossile drivstoff (reduksjon i CO2): fortau Grimsrudveien (59 tonn)	
5	Energiforbruk elektrisitet i kWh totalt (kommunale bygg, veilys/lysløype og VA-anlegg)	Eiendom	21 068 314	24 145 388	Kommunen har hatt en økning i antall kvadratmeter bygg, som har medført økt forbruk.
6	Energiforbruk i kWh totalt (elektrisitetsforbruk, fjernvarme og fyringsolje)	Eiendom	27 777 725	26 956 206	Fyringsolje er nå faset ut.
7	Energiproduksjon, solkraft	Eiendom	Ingen anlegg.	Ingen anlegg	Skal etableres solceller på Åsgård skole
8	Volum næringsavfall (kg)	Eiendom	2019: 391 350	341721	Alle bygg/virksomheter
9	Andel næringsavfall som går til materialgjenvinning (sorteringsgrad).	Eiendom	2019: 18,6%	14,60 %	Kommunen byttet leverandør i 2021. Innfasing av høyere sorteringsgrad er i gang.
10	Antall gårdsbruk som har fått veiledning om klima- og energiplan.	Follo Landbrukskontor	Ingen p.t.	Ingen i 2021	

Vedlegg

Vedlegg 1 – Bevilgningsoversikter

Vedlegg – Forskriftsrapporter

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 første ledd

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Rammetilskudd	-514 357	-550 243	-625 614	-643 861	-645 551	-640 107
Innteks- og formuesskatt	-768 373	-747 386	-790 323	-805 057	-817 172	-831 352
Eiendomsskatt	-69 914	-75 000	-76 000	-77 000	-77 700	-78 400
Andre generelle driftsinntekter	-51 063	-81 109	-111 000	-87 000	-72 000	-59 000
Sum generelle driftsinntekter	-1 403 707	-1 453 738	-1 602 937	-1 612 918	-1 612 423	-1 608 859
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 241 205	1 341 220	1 457 293	1 458 278	1 439 661	1 430 550
Avskrivninger	110 847	125 050	133 625	133 567	142 027	151 936
Sum netto driftsutgifter	1 352 052	1 466 270	1 590 919	1 591 846	1 581 688	1 582 486
Brutto driftsresultat	-51 655	12 532	-12 018	-21 072	-30 735	-26 373
Renteinntekter	-32 800	-31 396	-31 898	-31 300	-31 300	-31 300
Utbytter	-1 431	-9 800	-12 800	-12 800	-12 800	-12 800
Renteutgifter	54 669	91 221	108 745	98 700	98 700	98 700
Avdrag på lån	93 036	97 138	101 000	106 355	113 221	119 745
Netto finansutgifter	113 474	147 163	165 047	160 955	167 821	174 344
Motpost avskrivninger	-110 847	-125 050	-133 625	-133 567	-142 027	-151 936
Netto driftsresultat	-49 027	34 646	19 404	6 315	-4 942	-3 965
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	16 005	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	12 673	4 072	4 139	4 052	2 074	2 074
Bruk av bundne driftsfond	-34 316	-17 711	-4 960	1 057	1 934	1 934
Avsetninger til disposisjonsfond	75 164	680	680	680	934	680
Bruk av disposisjonsfond	-20 500	-21 687	-19 263	-12 105	0	-723
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	49 027	-34 646	-19 404	-6 315	4 942	3 965
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Økonomiplan for 2024-2027

Bevilgningsoversikt drift etter § 5-4 andre ledd

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Politikk, stab og fellestjenester	105 147	91 840	102 935	104 550	103 485	104 550
Barnehage	185 487	201 314	206 977	211 978	213 478	213 478
Grunnskole	244 864	251 210	263 958	263 258	263 158	263 158
Barn unge og familier	132 616	137 449	151 211	142 061	142 061	142 061
NAV	52 360	57 797	56 934	53 074	52 274	52 274
Sykehjem og boliger	201 403	215 611	244 869	245 119	245 119	245 119
Hjemmeboende	145 494	134 328	159 160	170 384	170 384	171 084
Eiendom	118 911	250 843	234 078	229 281	230 780	240 912
Kultur, samfunn og teknikk	42 450	48 742	48 218	49 617	46 737	46 737
Sentrale inntekter og utgifter	-6 550	63 491	121 606	127 482	118 069	106 970
Sum bevilgninger drift, netto	1 222 182	1 452 626	1 589 947	1 596 805	1 585 546	1 586 344
Herav:						
Avskrivninger	110 847	125 050	133 625	133 567	142 027	151 936
Motpost avskrivninger	-110 847	0	0	0	0	0
Netto renteutgifter og -inntekter	2 780	6	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	138	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	12 673	3 772	3 839	3 752	1 774	1 774
Bruk av bundne driftsfond	-34 316	-17 711	-4 960	1 057	1 934	1 934
Avsetninger til disposisjonsfond	340	150	150	150	150	150
Bruk av disposisjonsfond	-500	0	0	0	0	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 241 205	1 341 220	1 457 293	1 458 278	1 439 661	1 430 550

Økonomisk oversikt drift etter § 5-6

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Rammetilskudd	-514 357	-550 243	-625 614	-643 861	-645 551	-640 107
Innteks- og formuesskatt	-768 373	-747 386	-790 323	-805 057	-817 172	-831 352
Eiendomsskatt	-69 914	-75 000	-76 000	-77 000	-77 700	-78 400
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-62 541	-88 009	-118 700	-94 700	-79 700	-66 700
Overføringer og tilskudd fra andre	-209 897	-137 871	-133 317	-130 667	-130 367	-129 667
Brukerbetalinger	-74 002	-65 857	-64 748	-75 302	-84 239	-84 239
Salgs- og leieinntekter	-149 031	-152 457	-179 685	-187 538	-194 292	-200 042
Sum driftsinntekter	-1 848 115	-1 816 823	-1 988 388	-2 014 125	-2 029 021	-2 030 507
Lønnsutgifter	854 138	804 763	872 784	871 400	870 150	870 700
Sosiale utgifter	219 133	232 624	277 954	264 341	264 341	264 341
Kjøp av varer og tjenester	485 076	504 522	565 074	594 427	590 070	585 459
Overføringer og tilskudd til andre	127 266	162 396	126 931	129 318	131 698	131 698
Avskrivninger	110 847	125 050	133 625	133 567	142 027	151 936
Sum driftsutgifter	1 796 460	1 829 355	1 976 369	1 993 053	1 998 286	2 004 134
Brutto driftsresultat	-51 655	12 532	-12 018	-21 072	-30 735	-26 373
Renteinntekter	-32 800	-31 396	-31 898	-31 300	-31 300	-31 300
Utbytte	-1 431	-9 800	-12 800	-12 800	-12 800	-12 800
Renteutgifter	54 669	91 221	108 745	98 700	98 700	98 700
Avdrag på lån	93 036	97 138	101 000	106 355	113 221	119 745

Økonomiplan for 2024-2027

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Netto finansutgifter	113 474	147 163	165 047	160 955	167 821	174 344
Motpost avskrivninger	-110 847	-125 050	-133 625	-133 567	-142 027	-151 936
Netto driftsresultat	-49 027	34 646	19 404	6 315	-4 942	-3 965
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	16 005	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	12 673	4 072	4 139	4 052	2 074	2 074
Bruk av bundne driftsfond	-34 316	-17 711	-4 960	1 057	1 934	1 934
Avsetninger til disposisjonsfond	75 164	680	680	680	934	680
Bruk av disposisjonsfond	-20 500	-21 687	-19 263	-12 105	0	-723
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	49 027	-34 646	-19 404	-6 315	4 942	3 965
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 første ledd

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Investeringer i varige driftsmidler	431 287	282 413	108 214	258 592	223 479	258 118
Tilskudd til andres investeringer	285	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 762	2 800	2 800	3 200	3 200	3 200
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	22 147	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	456 482	285 213	111 014	261 792	226 679	261 318
Kompensasjon for merverdiavgift	-71 610	-39 155	-12 786	-10 060	-20 004	-30 404
Tilskudd fra andre	-21 165	-63 250	-52 580	-13 400	-93 403	-76 375
Salg av varige driftsmidler	-17 523	-10 000	0	-34 000	-34 000	-34 000
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-310 684	-169 808	-66 672	-183 452	-116 514	-140 859
Sum investeringsinntekter	-420 983	-282 213	-132 038	-240 912	-263 921	-281 638
Videreutlån	53 815	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Bruk av lån til videreutlån	-53 815	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000
Avdrag på lån til videreutlån	0	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Mottatte avdrag på videreutlån	-20 375	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500
Netto utgifter videreutlån	-20 375	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-16 005	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	927	47 000	41 024	-880	57 242	40 320
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	2 185	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-2 230	-50 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-15 123	-3 000	21 024	-20 880	37 242	20 320
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt investering etter § 5-5 andre ledd

1. Investeringer i varige driftsmidler

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024- 2027
Ordinære investeringer							
Kirkelig Fellesråd	0	750	750	750	750	0	2 250
Mindre investeringsprosjekter	0	938	938	938	938	938	3 752
Digitalisering av byggesaksarkiv	819	0	0	0	0	0	0
Digitaliseringsprosjektet	0	0	3 500	3 500	4 000	4 000	15 000
Arealeffektivisering og samlokalisering	144	6 000	0	15 000	0	0	15 000
Åsgård skole, utvidelse	250 759	139 000	0	0	0	0	0
Åsgård skole Inventar og IKT	809	18 625	0	0	0	0	0
Oppgradering utearealer skoler og barnehager	263	0	0	0	0	0	0
Ombygging kantine kulturhus	9	0	0	0	0	0	0
Ombygging Langbakken 27 til ungdomshus	393	0	0	0	0	0	0
Oppgradering av kulturhus	0	1 000	1 500	4 000	0	28 000	33 500
Ombygging Frydenhaug til ressursbarnehage	0	0	500	7 000	0	0	7 500
Moer sykehjem 1 byggetrinn 2016-2021	8 886	0	0	0	0	0	0
Utskiftning av senger på Moer	287	0	0	0	0	0	0
Moer sykehjem, inventar og IKT	4 736	0	0	0	0	0	0
Utstyr kjøkken ved utvidelse sykehjem	1 577	0	0	0	0	0	0
Oppgradering Moer sykehjem	362	0	0	0	0	0	0
Bygningsmessige tilpassninger Helsebygg	0	1 000	10 000	10 000	500	1 000	21 500
Tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv	747	3 000	3 500	3 500	3 500	3 500	14 000
Hurtigladepunkt for El-bil	1 384	1 000	500	500	500	500	2 000
Standardheving parkeringsplasser og etablering av parkeringsautomater	224	0	0	0	0	0	0
Breivoll - Tilrettelegging av ny leieavtale	42	0	0	0	0	0	0
Solberg Bru	3 419	0	0	0	0	0	0
Utvide p-plass seniorsenter Nordby	0	500	0	0	0	0	0
Tiltaksplan sykling, gange og trafiksikkerhet	0	3 300	6 920	6 374	6 130	5 700	25 124
Kinnsåsen - oppgraderinger	0	0	2 000	0	0	0	2 000
Sjøskogen skole - oppgradering uteområder	10 882	0	0	0	0	0	0
Garanti og etteroppgjør	26	0	0	0	0	0	0
Solfallsveien 27b	526	0	0	13 000	12 500	700	26 200
Flerbrukshall Ås VGS	68 485	5 000	0	0	0	0	0
Brannsikkerhet formålsbygg	658	0	0	0	0	0	0
Solceller - Energiltak kommunale bygg	0	25 000	0	0	0	0	0
Rustad skole. Støyproblematikk	0	0	300	3 700	0	0	4 000
Kveldroveien/Myråsdalen - totalfornying- trafiksikkerhet	0	250	0	2 000	1 500	0	3 500
Osloveien - totalfornying - trafiksikkerhet	0	0	500	4 000	1 250	0	5 750
Utvikling av Hogstvedtarealet (gamle renseanlegg)	0	250	2 500	350	0	0	2 850
Tomtekjøp	16	0	0	0	0	0	0
Biler/Maskiner. Vei, idrett og natur	8 002	2 000	2 500	2 000	1 500	1 500	7 500
Infrastrukturtiltak - Sentrum	1 936	10 000	3 506	12 280	31 311	35 080	82 177
Nordby barnehage, nybygg	412	0	0	0	0	0	0
Ny barnehage Dyster/Eldor	38	300	1 000	5 000	6 400	30 000	42 400
Internkostnader prosjekt til fordeling	1	0	0	0	0	0	0
Standardheving/Påkostning	1 639	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Universell utforming	1 219	0	0	0	0	0	0
Videreutvikling av SD-anlegg	367	0	0	0	0	0	0
Utbyggingsavtaler	5 196	0	0	0	0	0	0

Økonomiplan for 2024-2027

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024- 2027
Salg eiendommer	158	0	0	0	0	0	0
IKT Infrastruktur, nødvendige oppgraderinger	0	0	7 500	5 000	0	0	12 500
Meråpent bibliotek Ås	0	0	600	0	0	0	600
Sagalund barnehage utvidelse	0	0	0	0	500	1 000	1 500
Rustadskogen barnehage - rehabilitering	0	0	0	0	500	2 500	3 000
Ny inngang Skoleveien	0	0	1 000	0	0	0	1 000
Ombygging fastlegekontor Moer	0	0	500	1 500	0	0	2 000
Fortau Skoleveien	0	0	2 000	0	0	0	2 000
Hardbrukshus	0	0	6 000	3 000	3 000	0	12 000
Øvingslokaler ungdomsklubb	0	0	500	1 500	0	0	2 000
Prosjektrettede rekkefølgekrav	0	0	3 000	13 000	10 000	5 000	31 000
Utstyr i sceneområdet Kinosal	0	0	200	200	200	200	800
Sum Ordinære investeringer	374 421	221 913	65 714	122 092	88 979	123 618	400 403
Selvkost							
Infrastrukturiltak - Sentrum	449	0	0	0	0	0	0
Hovedplan Vann og avløp	30 815	36 000	31 000	45 000	45 000	45 000	166 000
Mindre investeringsprosjekter VA	438	3 600	0	0	0	0	0
Nytt høydebasseng	138	0	0	0	0	0	0
Biler, maskiner VAR	1 319	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Nytt driftsstyringsanlegg	3	0	0	0	0	0	0
Oppgradering Vann og avløp	8 413	14 400	0	18 000	18 000	18 000	54 000
Pumpestasjon NMBU	585	0	0	0	0	0	0
Utbedring eksisterende høydebasseng	8 276	0	0	0	0	0	0
Aschjemskogen							
Reservevannforsyning Ås kommune	879	5 000	10 000	72 000	70 000	70 000	222 000
Utbyggingsavtaler	5 549	0	0	0	0	0	0
Sum Selvkost	56 865	60 500	42 500	136 500	134 500	134 500	448 000
Programkode mangler							
Prosjekt mangler	1	0	0	0	0	0	0
Sum Programkode mangler	1	0	0	0	0	0	0
Investeringer i varige driftsmidler	431 287	282 413	108 214	258 592	223 479	258 118	848 403

2. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024- 2027
Solberg øst VA	150	0	0	0	0	0	0
Solberg Øst, vei	135	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til andres investeringer	285	0	0	0	0	0	0

3. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024- 2027
E.kap tilskudd KLP	2 762	2 800	2 800	3 200	3 200	3 200	12 400
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 762	2 800	2 800	3 200	3 200	3 200	12 400

4. Utlån av egne midler

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024- 2027
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0	0
Sum del 1-4	434 334	285 213	111 014	261 792	226 679	261 318	860 803

Vedlegg 2A - Gebyrregulativ

Gebyrregulativ etter matrikkelloven og eierseksjonsloven for året 2024

[Gebyrer etter matrikkelloven og eierseksjonsloven](#)

Gebyrregulativ for behandling av bygge- og delesaker etter PBL § 33 for år 2024

[Gebyrregulativ for bygge- og delesaker.](#)

Gebyrregulativ plansaker

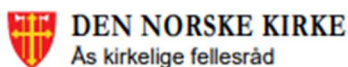
[Gebyrer for plansaker](#)

Vedlegg 2B - Kommunale avgifter og satser

[Kommunale avgifter og gebyrer](#)

Vedlegg 3 - Budsjett og handlingsprogram for Kirken

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Kristine Thorstvedt	110	22/04990-7	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
37/23	Ås kirkelige fellesråd	28.08.2023

Budsjett og handlingsplan for Ås kirkelige fellesråd 2024-2027 v.2

Saksorientering

Innledning

Fellesrådet skal hvert år sende inn sine budsjettbehov slik at kommunen kan ta det med i sitt budsjett arbeid. Kommunens ansvar for tilskudd til fellesrådet finner vi i trossamfunnsloven og gravplassloven.

Fra Trossamfunnsloven §14:

"Kommunen gir tilskudd til kirkens virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger, herunder kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og tilstrekkelig administrativ hjelp. Kommunens tilskudd gis etter budsjettforslag fra soknet. I budsjettforslaget skal også tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk inngå".

Fra Gravplassloven §3:

"Gravplassmyndigheten har ansvaret for at gravplasser og bygninger på gravplasser forvaltes med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser. Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen etter budsjettforslag fra soknet. Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd".

Det er tre hovedpunkter for tilskuddene. Midler til drift og vedlikehold av kirkene, midler til drift og vedlikehold av gravplassene, midler til bemanning og administrasjon for kirkelige handlinger og undervisning.

Økonomiplan for 2024-2027

Ås kirkelige fellesråd ber om følgende for 2024:

Driftstilskudd alle tjenester	
Tilskudd 2024	10 330 000
Tjenesteytingsavtale som før stipulert lønnsøkning 2024	450 000
	<u>etter lønnsoppgjøret</u>
Samlet rammetilskudd for 2024	10 780 000

Vi forholder oss til kommunestyrets vedtak fra 2022 om årlig investeringstilskudd på kr. 750 000 og planlegger ut fra det.

Investeringsplan for fellesrådet kommende år senere i dokumentet.

Fellesrådet har hatt krevende økonomi over mange år. Det har gjort fellesrådet ikke har buffer til å dekke opp uforutsette vedlikeholdsutfordringer. Våren 2023 fikk fellesrådet et tilskudd på kr. 100 000 for å kunne bruke til et driftsfond. I samme vedtak i revidert budsjett ble fellesrådet også tildelt 400 000 kr til å øke ressursene inn mot gravplassdriften. Dette gir fellesrådet noen flere muligheter for å imøtekomme de ansatte og sikre en mer forsvarlig drift av gravplassene.

Driften av kirkebyggene med service og vedlikeholdsbehov krever midler. Kroer kirke er 100 år i 2025, mens Nordby kirke er 200 år i 2026. Eldre bygg krever mer for vedlikeholdet. I tillegg overtok fellesrådet driften av Ås arbeidskirke i 2021. Driften av arbeidskirken bæres i stor grad av utleie, samtidig er det behov for noe tilskudd for å drifte den.

Prisøkningene i samfunnet og et fortsatt behov for å styrke gravplassdriften og vedlikeholdet av kirkene gjør at fellesrådet sender inn et budsjett hvor det er regnet inn en volumøkning for å holde tritt med prisøkning og vedlikeholdsbehovene.

Om fellesrådets og kirkens oppdrag og arbeid

Gravplassdrift – et parkanlegg for hele befolkningen:

Ås kirkelige fellesråd har ansvar for drift og vedlikehold av 3 gravplasser i Ås, Nordby og Kroer. Dette inkluderer vedlikehold og stell av parkmessige grøntanlegg, graving av graver, følgetjeneste ved begravelser og urnenedsettelse, vedlikehold av maskiner og utstyr, samt publikumsservice.

Gravplassen har en viktig symbolsk verdi for mange mennesker. En velfungerende gravplass representerer en verdig ramme rundt gravferden. Den skal gi sørgende og andre besøkende en god opplevelse, og den skal være utformet på en slik måte at den fungerer som en god arbeidsplass for de ansatte. Gravplassdriften er betegnet som en samfunnskritisk oppgave. Selv om arealet og antall gravferder har hatt en stor økning de senere årene, har det ikke vært midler til økt bemanning siden 1988.

Det er nå for budsjettseknsaden for 2024 lagt inn volumøkning for å komme nærmere forsvarlig drift av gravplassene. Fellesrådet vil i løpet av de neste årene legge inn økt behov for midler for å samlet kunne ha fire årsverk for drift av gravplasser og kirker, og samtidig har driftsmidler for å kunne gjennomføre trygg drift.

Kirkebyggene – unike kulturskatter:

Fellesrådet står for drift og vedlikehold av 4 kirker: Nordby kirke fra 1826, Ås kirke fra 1867, Kroer kirke fra 1925 og Ås arbeidskirke fra 1985. Alderen på byggene tilsier at drift og vedlikeholdsarbeidet er ressurskrevende. Dette er sentrale kulturbygg i våre lokalmiljø, med stor historisk interesse og verdi. Ås kirkestad går helt tilbake til 1000-tallet, og kirken inneholder kulturskatter som er mye eldre enn det nåværende kirkebygget.

I tillegg til kirkebyggene, har fellesrådet ansvar for vedlikehold av 2 bårhus, 1 driftsbygning og 1 kirkestue. Kirkebyggene rommer ikke bare aktiviteter i regi av Den norske kirke, men lånes også ut til andre kulturarrangement og sammenkomster.

Ås kirkelige fellesråd trenger økte midler for å kunne holde alle kirkene åpne, og uten dette kan det bli nødvendig å stenge Ås kirke i vinterhalvåret, fra oktober til påske.

En stor sivilsamfunnsaktør med over 500 frivillige:

Det kirkelige arbeidet innebærer koordinering av over 500 unike frivillige medarbeidere som utfører en bredde av oppgaver. Dette kommer nærmiljøet som helhet til gode, og frivilligheten i kirken samarbeider godt med Ås frivilligsentral.

Kirkens ansatte bidrar også til at kommunens flyktningarbeid får tilført ressurser som brukes inn mot Ås læringscenter og frivilligsentralen.

I 2022 har vi gjennom søknad til Den norske kirke sentralt, fått 140 000 kr til å lage utflukter som kan hjelpe nyankomne flyktinger til å bli kjent i sitt nye nærmiljø. Vi bidrar også med bistand til de kommunale ungdomsklubbene og til å gi et samtaletilbud til lokale ungdommer.

Kulturarbeid og kirkemusikk:

Fellesrådet bidrar til at kirkerommene med sine instrumenter, er i utstrakt bruk som konsertlokaler.

Våre profesjonelle kirkemusikere er kulturbærere i lokalsamfunnet og har en særlig kompetanse til å engasjere barn og unge til å uttrykke seg musikalsk. For tiden drives det 4 kor for alle aldersgrupper i kirkens regi, og mange frivillige er knyttet opp til dette arbeidet.

Det er et utstrakt samarbeid med kulturskolen, sykehjem og eldresentre i kommunen. I 2022 ble det arrangert 43 konserter/kulturarrangement, med til sammen over 4000 deltakere. Kirkerommene er en fin kulturarena for unge talenter, og instrumentene er til berikelse for kulturlivet i hele kommunen.

Gudstjenester, dåp og trosopplæring:

Fellesrådet sørger for lokaler, materiell og bemanning til gjennomføring av gudstjenester og dåpshandlinger i tråd med biskopens forordning.

Det er 11 000 medlemmer i Den norske kirke i Ås, Kroer og Nordby, som skal ha mulighet til å benytte kirkens tjenester gjennom hele livet. Alle barn som er døpt, har krav på trosopplæring, fra de er 0 til 18 år, og dette ivaretas med en bredde av arrangementer der barn og unge finner fellesskap.

Konfirmantarbeidet gir et trygt ungdomsmiljø i en sårbar fase av livet, og gir innføring i kulturarv, tro og kristen-humanistiske verdier. I 2022 ble 89 ungdommer konfirmert i kirkene våre.

Bryllup og begravelser:

Fellesrådet sørger for lokaler, materiell og bemanning til å gi Den norske kirkes medlemmer – og andre som måtte ønske det – verdige seremonier i forbindelse med gravferd og bryllup. I 2022 ble det gjennomført 128 gravlegginger, og av disse hadde 113 en kirkelig seremoni. I forbindelse med gravferd drives det også et viktig sorgarbeid med besøks- og samtalejeneste.

I tillegg til oppfølgingsarbeidet knyttet til gjennomføring av begravelser, har de ansatte gjennomført 150 samtaler med enkeltpersoner som har hatt behov for en samtalepartner. Dette er et lavterskeltilbud til hele kommunens innbyggere, uten ventelister og krav til henvisning, og som motvirker ensomhet og er et viktig bidrag i arbeidet med psykisk helse.

Samtaler og oppfølging av ungdom

Fellesrådet har en ungdomsdiakon som jobber utadrettet for ungdom. Det er i 2023 utarbeidet samarbeidsavtale med Drøbak og Frogn menighet og Bærum kirkelige fellesråd for å starte opp samtaletilbudet 13-20. Dette var en forutsetning når fellesrådet ble tildelt midler fra Borg bispedømme i 2019. Finansiering i framtiden for denne tjenesten må det arbeides videre med.

Beredskap og krisehåndtering:

Den lokale kirken har til enhver tid en beredskap for å kunne hjelpe i forbindelse med krisehåndtering. Dette gjør at vi kan stille med åpne kirker for sorgmarkeringer, der vi ser at lokalbefolkningen etterspør kirkens rom og tjenester, og bidra med fagkompetanse på håndtering av sorg og livskriser. Mennesker som er i sorg eller har andre livsutfordringer, får oppfølging av kirkens ansatte med denne kompetansen.

Bidrag fra Den norske kirke sentralt og lokalt:

Kommunen har en lovpålagt forpliktelse til å gi tilskudd til kirkelig virksomhet. Det er likevel mye av det kirkelige arbeidet i Ås som finansieres av andre kilder enn kommunalt tilskudd:

- 3 menighetsprester, en studentprest og en prost finansieres av Borg bispedømme
- Bemanning for å gi trosopplæring til barn og unge finansieres delvis av midler gitt gjennom Stortingets trosopplæringsreform
- 3 ungdomsarbeiderstillinger (deltid) er finansiert av Ås menighetsråd
- Nordby menighetsråd finansierer deler av organiststilling samt kordirigenter
- Deler av saksbehandlerstillinger finansieres av Borg bispedømme og Ås menighetsråd

Investeringsplan 2024 – 2027

INVESTERINGER FOR KOMMEND ÅR	2023/24	2024/25	2026
LASTEBIL	900		
TRAPP KROER	150		
KROER KIRKE - KIRKETATK		1150	
NORDBY KIRKE - MALING			750
FRAMTIDIGE INVESTERINGSBEHOV KIRKEBYGG			
ÅS KIRKE, AUTOMATISK KLOKKERINGER + LUKEÅPNERE	400		
NORDBY KIRKE, AUTOMATISK KLOKKERINGING	250		
KROER KIRKE, PERMANENT RULLESTOLRAMPE	250		
NORDBY KIRKE NYTT TEPPE I MIDTGANG	100		
KROER KIRKE, LUKEÅPNERE	150		
VARMESTYRINGSANLEGG TIL NORDBY KIRKE	300		

Økonomiplan for 2024-2027

NYTT EL-ANLEGG I NORDBY KIRKE

INVESTERINGSBEHOV GRAVPLASSDRIFT

SITTEKLIPPER	100
OPPGRADERING AV KART OG DATASYSTEM FOR PUBLIKUMSTILGJENGELIGHET	200
GJERDE RUNDT KROER KIRKEGÅRD	50
BÅREHUS NORDBY KIRKEGÅRD, OPPGRADERING	200
BÅREHUS ÅS KIRKEGÅRD, REHABILITERING	500

Forslag til vedtak

Skriv inn teksten her.

Vedlegg 4 - Budsjett for kontroll og tilsyn

[Saksfremlegg/innstilling - Budsjett 2024 for kontrollarbeidet i Ås kommune](#)

[Saksprotokoll - Vedtak](#)

Vedlegg 5 - Oversikt interkommunale samarbeid og eierskap

Kommunale samarbeid om oppgaveløsning

Kommunestyret skal vedta en eiermelding minst en gang pr valgperiode. Meldingen skal gi oversikt over interkommunale selskapet kommunen har eierinteresser i og skal øke bevisstheten rundt forvaltning av eierskapet.

Ås kommune er med i følgende kommunale samarbeid:

Aksjeselskap:

- Alarmsentral Brann Øst AS
- Follo Futura Holding AS
- Åspro AS
- Myrveien 16 AS

Interkommunale selskap:

- Follo Brannvesen IKS
- Follo lokalmedisinske senter IKS. Under avvikling i 2021. Oppgavene er overtatt av nytt vertskommunesamarbeid, Follo medisinske senter.
- Follo Ren IKS
- Krise- og incestsenteret i Follo IKS
- Nordre Follo Renseanlegg IKS
- Søndre Follo Renseanlegg IKS
- Viken kommunerevisjon IKS
- Viken kontrollutvalgssekretariat IKS (VIKUS).

Interkommunalt samarbeid:

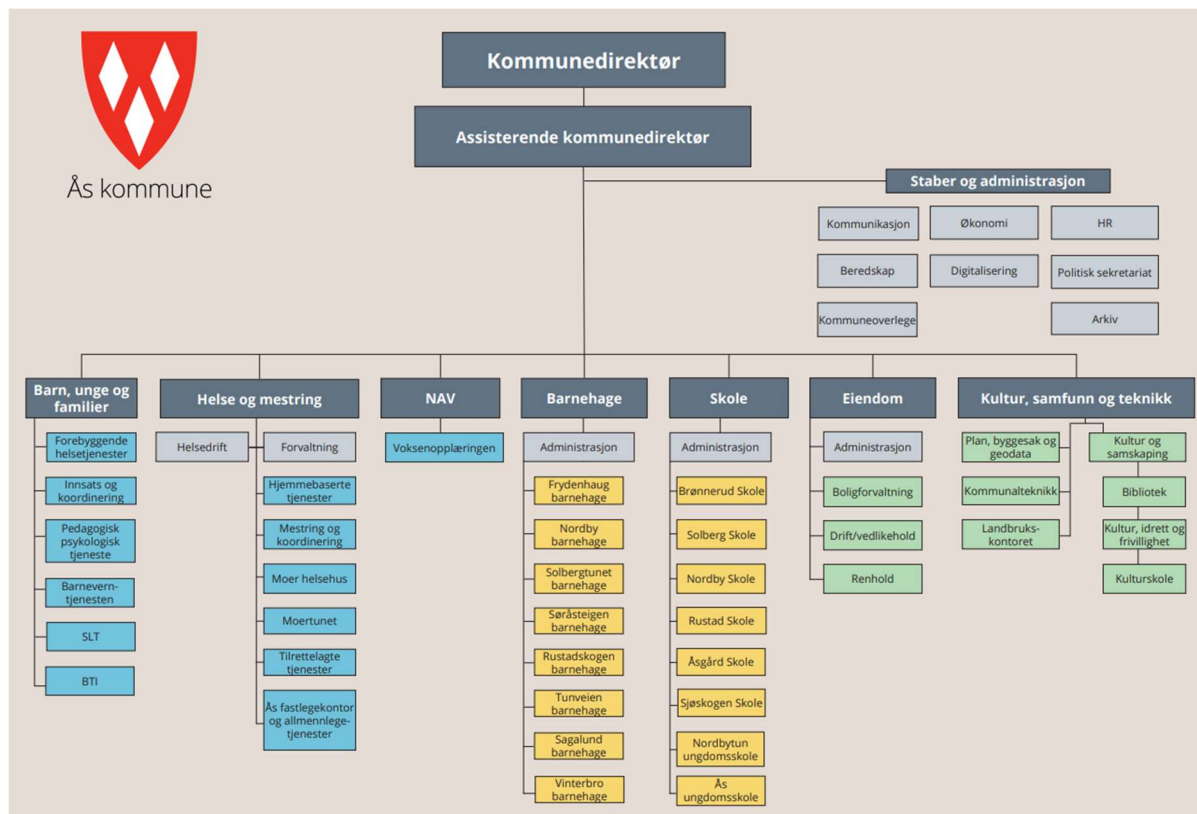
- Follo Barnevernvakt

Administrative vertskommunesamarbeid:

- Follo barne- og ungdomsskole
- Stor-Follo IKT
- Follo landbrukskontor
- Ås læringscenter
- Felles innkjøpskontor
- Follo medisinske senter

Vedlegg 6 - Organisasjonskart og årsverk

Organisasjonskart

Årsverk

Tabellen nedenfor viser antall årsverk i Ås kommune fordelt på virksomhetsområder.

Virksomhetsområde	Årsverk 2023	Årsverk 2024
Politikk, stab og fellestjenester	45	46
Barnehage	167	164
Skole*	313	313
Barn, unge og familier	123	123
NAV	32	34
Sykehjem og boliger	238	233
Hjemmeboende	137	143
Eiendom	87	88
Kultur, samfunn og teknikk	94	98
Andre**	6	6
Læringer***	18	16
Totalt	1260	1264

*Foreløpig årsverkstall for 2024. Skoleområdet har rammestyring og årsverkstallene vil først komme frem når skole detaljbudsjetterer.

**Kategorien Andre består av Landbruk og PURA

***Lærlinger per 31.08.2023: 7 helsearbeiderfaget, 10 barne- og ungdomsarbeiderfaget, 1 byggdrifterfaget. I 2024 vil det være 10 i barne- og ungdomsfaget og 6 i helsefagarbeiderfaget.

Kilde: Framsikt lønnsbudsjett

Kommunens virksomhetsområder

Politikk, stab og fellestjenester

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomheten omfatter følgende områder(KOSTRA-funksjoner): 100 politisk styring, 110 kontroll og revisjon og 120 administrasjon.

Tjenesten omfatter i hovedsak den administrative ledelsen, sentrale stabs- og støttetjenester i tillegg til politiske organer. Tjenesten gir støtte og rådgivning til utøvende enheter, utøver ledelse og organisasjonsutvikling. Kommunens ledelse arbeider med helhetlig og strategisk planlegging som skal sette kommunen i stand til å møte fremtidige utfordringer.

Det avgjørende for en effektiv kommuneadministrasjon er ikke nødvendigvis hva administrasjonskostnadene alene utgjør. Det avgjørende er at kommunen løser sine administrative oppgaver på en måte som totalt sett gir lave kostnader og gode tjenester til brukerne.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Brutto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb (B)	5 718	5 741	6 181	5 333
Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring , i kr. pr. innb (B)	434	291	414	331
Brutto driftsutgifter til funksjon 110, Kontroll og revisjon, i kr. pr. innb (B)	193	201	141	121
Brutto driftsutgifter til funksjon 120 Administrasjon, i kr. pr. innb (B)	4 048	4 171	4 609	3 915
Lønnsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb (B)	2 645	2 718	3 223	2 604
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb (B)	5 367	5 321	5 556	4 672
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i prosent av totale netto driftsutg (B)	7,50 %	6,70 %	6,60 %	5,50 %

Utfordringer og strategi

Politisk styring

Kommunestyret er det øverste politiske organet i kommunen. Ås kommune har formannskap og fire hovedutvalg som innstiller til kommunestyret.

Kommunen som arbeidsgiver

Kommunen er en del av Osloregionens arbeidsmarked og det er krevende å rekruttere og beholde kompetente arbeidstakere. I årene fremover blir det ekstra viktig å synliggjøre Ås kommune som arbeidsgiver og tjenesteyter, samt tilby et godt arbeidsmiljø og konkurransedyktige arbeidsvilkår. Det jobbes videre med å tilrettelegge for tiltak som kvalifiserer for arbeidslivet (lærlinger, språkpraksis, arbeidspraksis til kandidater via kommunen, NAV og utdanningsinstitusjoner).

Anskaffelser

Kommunestyret har 20.6.2023 vedtatt ny anskaffelsesstrategi for Ås kommune med økt fokus på miljø, klima, dyrevelferd og samfunnsansvar. Det skal utarbeides en tiltaksdel med tiltak for å oppnå kommunens mål innen miljø, klima og samfunnsansvar, som også konkretiserer kravene for ulike type anskaffelser. Tiltak som kan legge til rette for anskaffelser av kortreiste produkter og ivareta dyrevelferd skal innarbeides i tiltaksplanen.

Internkontroll

Alle virksomheter har rapportert på hvordan det jobbes med oppfølging av avvik som er meldt i kommunens avvikssystem.

Digitalisering

Digitalisering i Ås kommune skal føre til endring og fornyelse av tjenester, prosesser og arbeidsmåter. Digitalisering av offentlig sektor skal gi en enklere hverdag for innbyggere, næringsliv, frivillig sektor og ansatte. Det skal gi bedre tjenester, mer effektiv ressursbruk i offentlige virksomheter og legge til rette for økt produksjon i samfunnet. For å møte fremtidens utfordringer og krav til digital transformasjon og automatisering av arbeidsprosesser, må kommunen prioritere kompetanseutvikling for å kunne gjøre dette løftet i planperioden. IKT-kompetanse og digital forståelse bør være et krav i alle tilsetninger hvor det er relevant.

Digital transformasjon

Digital transformasjon betyr å bedre de grunnleggende måtene virksomheten løser oppgavene på gjennom teknologi. Målet med digitaliseringsstrategien er å gå i en retning mot digital transformasjon. Dette handler like mye om endringsledelse, kompetanse og organisasjonsutvikling som teknologi.

Informasjonssikkerhet og personvern

Økt digitalisering stiller økte krav til internkontroll, informasjonssikkerhet, og personvern. EU sin personvernforordning, General Data Protection Regulation (GDPR), skal sikre like regler for personvern for alle virksomheter og aktører som opererer i EU og EØS land. Dette medfører at kommunene må ha gode internkontrollrutiner og systemer for behandling av personopplysninger. Det er foreslått å etablere et felles personvernombud for de tre kommunene som deltar i Stor Follo IKT samarbeidet.

IKT Sikkerhet

Kravet til IKT sikkerhet øker med at kommunen blir mer digital og ansatte arbeider mer på hjemmekontor. Kommunen utsettes stadig for forsøk på hacking og datasvindel. IKT-sikkerhet må derfor fortsatt prioriteres høyt fremover.

Antall angrep på kommunal infrastruktur er økende hvilket stiller stadig strengere krav til IKT-kompetanse, IKT-nettverk og infrastruktur, samt digitale løsninger og systemer. Dette medfører også at det må påregnes økte kostnader til sikkerhet fremover.

Signert avtale for IKT driftstjenester

De tre deltakerkommunene i StorFollo IKT (SFIKT) har jobbet tett med vurdering av løsning for IKT

driftstjenester det siste året. Det er klart at de tre kommunenes ledelse ser det som viktig og riktig at IKT-driften legges til en større organisasjon.

I kommunestyret 21.6.2023 ble følgende vedtatt:

I tråd med vedtak i forbindelse med handlingsprogrammet 2023-2026 får kommunedirektøren fullmakt til å inngå nødvendige avtaler med IKOMM, samt til å representere kommunen på IKOMMs generalforsamling.

Ås kommune har i juli 2023 signert avtale med IKOMM AS. Ås kommune blir med dette medeier i en større og mer robust IKT organisasjon. Avtalen trer i kraft 1. august. IKT-driftsoppgaver vil gradvis overføres fra StorFollo IKT til IKOMM, og det er signert en egn avtale for en interimperiode frem til full overgang til IKOMM.

Det viser seg i prosessen at IKT-området er underbudsjettet, både innen drift av SFIKT, kjøp av andre IKT tjenester fra andre leverandører og knyttet til etterslep på nettverket i kommunale bygg. Dette skyldes en kombinasjon av at SFIKT har vært underbudsjettet i forhold til økte krav til levering av tjenester, særlig høy prisvekst innen IKT tjenester de senere årene og økt behov for spesialkompetanse for å ivareta krav til sikkerhet og drift av nye systemer. Dette er det delvis justert for i budsjettreguleringer for 1. tertialrapport. Økte priser fra leverandører og økte sikkerhetskrav medfører fortsatt behov for å justere budsjettene.

Med en avtale med IKOMM får kommunen et større og bredere driftsmiljø for å ivareta vår IKT drift, inkludert sikkerhet, nettverk, helpdesk o.l. Dette er viktig i en tid da sikkerhet og oppetid knyttet til IKT-løsninger blir stadig viktigere for tjenestene vi gir våre innbyggere. IKOMM vil etablere en egen avdeling i Follo som vil være lokalisert på Vinterbro. Denne avdelingen vil betjene kommunene Ås, Nesodden, Frogn og Vestby.

Som følge av endringene ved inntreden i IKOMM er det behov for justeringer i selskapsavtalen til SFIKT med tanke på hvilke oppgaver som skal ligge der fremover. Kommunedirektørene i de tre kommunene vil fremme en felles sak om dette i løpet av sommerhalvåret/tidlig høst.

Omstilling og effektivisering

Digitalisering og automatisering

Prosjektet «Digitalt førstevalg» jobber med mål om at innbyggere og næringsliv skal ha et digitalt førstevalg for digitale tjenester, og kommunikasjon med Ås kommune. Digitalt førstevalg gjelder også interne arbeidsprosesser for de ansatte.

IKT -utviklingsportefølje 2024

Kommunens tjenester blir stadig mer digitalisert og avhengig av IKT systemer som er sikre, robuste og effektive. Dette stiller stadig økte krav til IKT nettverk, sikkerhet, oppetid og IKT løsninger som igjen øker kommunens IKT kostnader. Samtidig er det begrensede ressurser og det er derfor behov for å holde nivået på utviklingsprosjekter fremover på et minimum. I 2024 vil følgende prosjekter prioriteres:

- Nettverksprosjektet
- Fullføring av igangsatt prosjekt, e-arkiv
- Fullføring av igangsatte prosjekter innen velferdsteknologi
- Strengt kritiske tiltak som tjenestene er helt avhengig av, f eks løsning for avvikling av eksamen.

På grunn av begrensede ressurser kan det ikke igangsettes andre nye digitaliseringsprosjekter i 2024.

Økonomiplan for 2024-2027

Nettverksprosjektet

Med økt grad av digitalisering blir kommunen stadig mer avhengig av et stabilt og trygt IKT nettverk.

I forbindelse med overgang til IKOMM som driftsleverandør av IKT tjenester er det igangsatt et IKT nettverksprosjekt. Prosjektet består av kartlegging, dokumentasjon og modernisering av nettverket. Det er behov for utskifting av komponenter som har passert forventet levetid, og det skal etableres en utskiftingsplan for utstyr og komponenter som sikrer at nettverket hele tiden er sikkert og stabilt. Moderniseringen og standardiseringen i prosjektet vil gi en kostnadseffektiv drift, og åpner opp for raskere tilrettelegging av ny teknologi og digitale løsninger i tjenestene.

Innbyggertorg

Etter inspirasjon og gode erfaringer fra andre kommuner er det etablert et innbyggertorg for Ås kommune. Innbyggertorget samler de mest aktuelle funksjonene i kommunen mht behovet for tett kontakt med innbyggerne, i tillegg er Innbyggertorget sentralt rundt kommunens satsing på digitalt førstevalg.

Et nytt og mer moderne telefoni - og sentralbordsystem er implementert i 2023 og det vil bli arbeidet videre med å utvikle rutiner og prosesser på dette området i 2024.

Nye nasjonale krav

Det er over tid kommet flere krav knyttet til kommunens oppgaveløsning. Kommunene blir i stadig større grad digitalisert. Det stilles strenge krav til digital transformasjon, IKT-systemer, internkontroll og informasjonssikkerhet. Det ligger derfor inne en fortsatt satsing på digitalisering i handlingsprogram 2024- 2026.

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	91 695	91 695	91 695	91 695
Sum Tekniske justeringer	8 950	8 950	8 950	8 950
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-1 465	350	-715	350
Konsekvensjusteringer				
Driftsmidler depot - arkiv materiell	300	100	100	100
Økning i basistilskudd fastleger	1 360	1 360	1 360	1 360
Økt IKT-sikkerhet	2 000	2 000	2 000	2 000
Økte kostnader tilsyn og kontroll	95	95	95	95
Sum Konsekvensjusteringer	3 755	3 555	3 555	3 555
Konsekvensjustert budsjett	11 240	12 855	11 790	12 855
Konsekvensjustert ramme	102 935	104 550	103 485	104 550
Styrkingstiltak				
Sum Styrkingstiltak	0	0	0	0
Ramme 2024-2027	102 935	104 550	103 485	104 550

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	45 814	50 317	51 487	50 937	51 487
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	13 706	13 656	13 886	13 536	13 886
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	32 430	35 635	35 635	35 635	35 635
Overføringsutgifter	3 141	6 471	6 686	6 521	6 686
Finansutgifter	144	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	95 234	106 078	107 693	106 628	107 693
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-561	-561	-561	-561	-561
Refusjoner	-2 512	-2 582	-2 582	-2 582	-2 582
Overføringsinntekter	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-322	-0	-0	-0	-0
Sum Driftsinntekter	-3 395	-3 143	-3 143	-3 143	-3 143
Sum	91 840	102 935	104 550	103 485	104 550

Barnehage

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomheten omfatter i hovedsak følgende områder (KOSTRA-funksjoner): 201 Førskole og 211 Styrket tilbud til førskolebarn.

Kommunen har ansvar for å gi barnehagetilbud til alle barn som fyller ett år innen utgangen av november i søknadsåret. Kommunen har som barnehageeier ansvaret for tilbudet i den enkelte barnehage og for at den enkelte barnehage drives i samsvar med gjeldende regelverk, samt ansetter tilstrekkelig og kompetent personale. Kommunen er også lokal barnehagemyndighet og skal se til at barnehagene drives og praktiserer i samsvar med barnehageloven med forskrifter.

Barnehagemyndigheten har tre virkemidler til disposisjon; veiledning, tilsyn og godkjenning. Kommunen har i tillegg ansvar for å tilby spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne. Tilbudet skal være i tråd med gjeldende lovverk, nasjonale- og lokale føringer.

Ås kommunes barnehagetilbud er mangfoldig og består av 6 kommunale, 12 private barnehager, 2 private familiebarnehager og spesialpedagogisk ressursteam.

Barnehagene har ulike profiler og satsningsområder, samt varierer i størrelser og gruppeorganisering. Geografisk ligger barnehagene spredt rundt om i hele kommunen. Spesialpedagogisk ressursteam består av spesialpedagoger som utøver spesialpedagogisk innsats i barnehagene.

De kommunale barnehagene i Ås har gjennom mange år jobbet systematisk og kontinuerlig med tydelig og god pedagogisk forankring tilknyttet Reggio Emilia pedagogikken. Dette innebærer at de kommunale barnehagene tilrettelegger for læring i formelle og uformelle situasjoner, og etterstreber å tilby barna et rikt og stimulerende læringsmiljø der barnas medvirkning er i fokus. Det tilrettelegges for at barna skal få tenke selv, utforske selv og skape egne teorier. Personalets oppdrag er å legge til rette for ulike læringsarenaer som kan gi de muligheter til å skape sammenhenger.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragruppe 09
Prioritet				
Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (B)	16,50 %	15,40 %	13,70 %	14,20 %
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager (B)	171 951	175 832	187 732	186 972
Produktivitet				
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage (B)	174 137	174 895	189 188	192 073
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale barnehager per korrigert oppholdstimer (kr) (B)	80,6	81	87,6	88,9
Korrigerte oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager (B)	12 688	12 726	12 111	12 450
Dekningsgrad				
Andel barn 0 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 0 år (B)	1,40 %	2,70 %	5,00 %	5,50 %
Andel barn 1-2 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 1-2 år (B)	91,20 %	92,50 %	87,80 %	89,40 %
Andel barn 3-5 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 3-5 år (B)	99,50 %	98,90 %	97,30 %	97,80 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage (B)	51,90 %	52,00 %	50,40 %	37,70 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle barn med barnehageplass (B)	24,70 %	24,20 %	18,60 %	16,30 %
Kvalitet				
Leke- og oppholdsareal per barn i barnehage (m2) (B)	6,3	6,2	5,9	6,1

Utfordringer og strategi

Det viktigste kommunen kan gjøre for å heve kvaliteten i barnehagene, er å sikre at barnehagene har ansatte med god og relevant kompetanse. Barnehage er en utdanningsvirksomhet, og er avhengig av å sørge for at medarbeiderne har mulighet til å utvikle kompetansen. Økende krav og fokus på barnehagesektoren utfordrer nå små ressurser for å løse barnehageoppgavene i kommunen - særskilt på barnehagemyndighets oppgavene.

I virksomhet barnehage er det en økning i antall barn som har behov for omfattende, langvarige og koordinerte tiltak. Nasjonale føringer om tidlig innsats og et større fokus på rett kompetanse nærmere barna, livsmestring og inkludering har ført til et større behov for ansatte med økt kompetanse til barn med utviklingsmessige vansker. I 2017 kom lovendringen om tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne som har medført økning i saksmengde og ressursbruk knyttet til vedtak om tilrettelagt barnehagetilbud.

Virksomhet barnehage jobber systematisk for å knytte det allmennpedagogiske og det spesialpedagogiske arbeidet sammen. Målet er at et styrket spesialpedagogisk tilbud, også bidrar til økt kvalitet i det ordinære tilbudet. Dette innebærer å videreutvikle det tverrfaglige samarbeidet og skape en felles forståelse på tvers av fagprofesjoner. Samhandlingsmodellen BTI skal være en støtte inn i dette arbeidet.

Det er etablert en nasjonal tilskuddsordning for kompetansetiltak tilknyttet stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO, Meld. St. 6 (2019-2020). Oppvekst har søkt midler og jobber tverrfaglig og i partnerskap med Universitetet i Sør-Øst Norge for å imøtekomme

kravene i meldingen. Arbeidet er koblet sammen i en strategisk plan for tverrfaglig kompetanseutvikling. Planen inneholder kompetansehevingstiltak som er rettet mot ansatte i barnehager, skoler og tjenester innenfor barn, unge og familier.

Virksomhet barnehage erfarer at det er en økende utfordring å rekruttere kvalifiserte barnehagelærere. Med en nasjonal ambisjon om å øke prosentandelen på pedagogtettheten i barnehagene blir det fremover nødvendig å styrke innsatsen rundt det å rekruttere kvalifiserte barnehagelærere.

Klima

Barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn. Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden. Barnehagene skal tilrettelegge for læringsprosesser som belyser klima og bærekraft.

Omstilling og effektivisering

Barnehagene i Ås drives effektivt. Barnehagesektoren har lovfestet pedagog- og bemanningsnorm. Det vil si at det aller meste av barnehagenes budsjett er knyttet til lovfestet grunnbemanning. Dette medfører at det er lite handlingsrom for å imøtekomme sektorens nye utfordringer og krav.

Som en del av omstillingsprosesser i Ås kommune skal det jobbes videre med å styrke det tverrfaglige samarbeidet om barns helhetlige livsløp. Barnehagene skal være et styrkende ledd til laget rundt barna. Dette innebærer at det skal arbeides for å gjøre barnehagene til et oppvekstfelleskap som kobler sammen ulike mennesker, tverrfaglige tjenester, ressurser og kompetanser. Dette arbeidet skal styrkes fremover ved å iverksette intensjonene i kompetanseløftet. Ressursbarnehagene skal videreutvikle sitt potensial gjennom å høyne kompetansen og forståelsen tilknyttet inkluderende praksis.

Ås kommune skal sikre tilstrekkelig antall barnehageplasser. Dette krever langsiktig planlegging. Målet er å ha rett bygg, på rett sted, til rett tid. Antall barn i barnehagealder har vært jevnt stigende de siste årene. Kapasiteten i kommunen er skjevt fordelt, slik at det i noen områder er for stor kapasitet og i andre områder for liten.

Nye nasjonale krav

Regjeringen har høye ambisjoner for barnehagesektoren. Barnehagesektoren har stått overfor, og vil fortsatt stå overfor, omfattende omstillingsprosesser og nye krav til kvalitet. Kvaliteten på barnehagetilbudet er avgjørende for at alle barn skal oppleve trygghet, trivsel, tilhørighet og mestring, og for at barnehagen skal kunne utjevne sosiale forskjeller. Rammeplanen, aktivitetsplikten og barnevernsreformen har klare forventninger til hvordan helhetlig, systemisk forståelse og praksis skal gjøre en forskjell for det enkelte barnehagebarn. Dette stiller høye krav til endringsdyktig lederskap som har gode strategier og kompetanse i tverrfaglig samarbeid, tidlig innsats og samhandling. Økende krav og fokus på barnehagesektoren utfordrer nå små ressurser for å løse barnehageoppgavene i kommunen - særskilt på barnehagemyndighets oppgavene.

Regjeringen har satt i gang et kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis gjennom Meld.St. nr. 6 2019-2020 Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO.

Økonomiplan for 2024-2027

Kompetanseløftet skal bidra til at alle barn og unge har tilgang til faglig dyktige ansatte og andre med spesialpedagogisk kompetanse i barnehager.

Regjeringen har i tillegg utarbeidet en ny strategi som skal gi barna et bedre barnehagetilbud. Strategien skal blant annet bidra til at barnehagene får 50 prosent barnehagelærere blant ansatte i barnehagen.

Stortinget har vedtatt følgende endringer i barnehageloven som gjelder fra 1. januar 2023:

- Krav om at hver private barnehage skal være selvstendig rettssubjekt.
- Ny økonomiforskrift til barnehageloven.
- Kommunale og private barnehagers lokaler og utearealer skal være samlet.
- Forbud mot at barnehager eier eller driver annen virksomhet.
- Meldeplikt for private barnehager.

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	201 314	201 314	201 314	201 314
Sum Tekniske justeringer	8 134	8 134	8 134	8 134
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-700	300	1 800	1 800
Konsekvensjusteringer				
Drift- og kapitaltilskudd private barnehager	-600	-600	-600	-600
Endring kommunale barnehager	-1 050	0	0	0
Sum Konsekvensjusteringer	-1 650	-600	-600	-600
Konsekvensjustert budsjett	5 783	7 834	9 334	9 334
Konsekvensjustert ramme	207 097	209 148	210 648	210 648
Omstilling og effektivisering				
Drift- og kapitaltilskudd private barnehager	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Reduksjon 10 % sektretærstilling	-70	-70	-70	-70
Sum Omstilling og effektivisering	-2 570	-2 570	-2 570	-2 570
Styrkingstiltak				
Redusert makspris foreldrebetaling barnehage	2 450	5 400	5 400	5 400
Sum Styrkingstiltak	2 450	5 400	5 400	5 400
Nye tiltak og realendringer budsjett	-120	2 830	2 830	2 830
Ramme 2024-2027	206 977	211 978	213 478	213 478

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	114 483	119 546	120 597	120 597	120 597
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	5 019	5 019	5 019	5 019	5 019
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	105 179	103 079	103 079	103 079	103 079
Overføringsutgifter	5 186	5 436	6 436	7 936	7 936
Finansutgifter	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	229 867	233 080	235 130	236 630	236 630
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-19 239	-16 789	-13 839	-13 839	-13 839
Refusjoner	-9 314	-9 314	-9 314	-9 314	-9 314
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-28 553	-26 103	-23 153	-23 153	-23 153
Sum	201 314	206 977	211 978	213 478	213 478

Grunnskole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomheten omfatter i hovedsak tre områder (KOSTRA-funksjoner):

- 202 Grunnskole
- 215 Skolefritidstilbud
- 223 Skoleskyss

Virksomhetsområdet består av følgende enheter:

- 6 barneskoler med SFO
- 2 ungdomsskoler

Virksomhet grunnskole består av 6 barneskoler og 2 ungdomsskoler, i tillegg til en tilrettelagt avdeling. Skolene varierer i størrelse fra ca 100-510 elever, totalt rett under 2600 elever.

Skolen skal jobbe mot at elevene skal utvikle kunnskap, dyktighet og holdninger for å kunne mestre livene sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Skolen bygger på prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for alle i en inkluderende skole.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragruppe 09
Prioritet				
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år (B)	91 424	94 486	104 700	102 542
Netto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per innbygger 6-9 år (B)	6 994	6 877	8 140	6 893
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger 6-15 år (B)	1 636	1 719	2 561	2 663
Produktivitet				
Driftsutgifter til inventar og utstyr (202), per elev i grunnskolen (B)	2 612,7	1 178,7	974,9	909,3
Driftsutgifter til undervisningsmateriell (202), per elev i grunnskolen (B)	1 416	1 669	2 325	2 068
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn (B)	13,8	13,9	12,6	13
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-4.årstrinn (B)	12,7	12,5	11,6	11,9
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 5.-7.årstrinn (B)	13,1	13,4	12,6	13,1
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev (B)	97 839,0	99 538,4	113 235,2	109 607,7
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per (B)	129 813	133 338	140 589	136 353
Korrigerte brutto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per komm. Bruker (B)	35 839	33 161	34 431	32 838
Lønnsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per elev (B)	94 883,7	99 574,1	110 274,6	106 590,1
Dekningsgrad				
Andel elever i grunnskolen som får morsmålsopplæring (B)	0,00 %	0,00 %	2,10 %	1,40 %
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning (B)	5,10 %	4,30 %	7,90 %	7,70 %
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring (B)	2,20 %	2,40 %	5,30 %	4,20 %
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring (B)	96,40 %	97,20 %	97,80 %	97,60 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO (B)	71,30 %	78,20 %	62,40 %	60,70 %

Utfordringer og strategi

En barndom er kort, og forskning viser at det er få tiltak som samfunnsmessig betaler seg bedre enn å satse på barn og unge. Med denne kunnskapen må ledere og politikere våge å prioritere.

Ås-skolen har følgende utviklingsområder: *lesing, utvikling av profesjonsfelleskap og læringsmiljø, læreplanfornyelsen, gode overganger, bærekraftig utvikling og pedagogisk bruk av digitale verktøy.*

Det arbeides med bruk av gode verktøy for utviklingsområdene, slik at skolene kan gi elevene best mulig opplæring og stå rustet i arbeidet med innføring av nye læreplaner. Ås-skolen har 1:1 med enten PC eller læringsbrett til alle elever og ansatte. Det er viktig framover å holde fokuset på utviklingen av ferdigheter og kompetanse for elever og ansatte, samt ha budsjett som muliggjør videre drift og utvikling. På bakgrunn av lave budsjetter de siste årene har grunnskole et betydelig etterslep på bytting av Ipader/PC til elevene.

Ved valg av hvilke læremidler som skal benyttes skal det være elevenes læring og utvikling som skal være avgjørende om det skal benyttes digitale eller fysiske læremidler. Ny læreplan ble innført ved Kunnskapsløftet-2020, det har tatt tid før oppdaterte læremidler har vært tilgjengelig, både digitalt og fysisk. Å bytte ut læremidler er et økonomisk løft for skolene. Hver skole har utarbeidet en plan for

dette. Dette er et langsiktig arbeid som det er viktig at den profesjonelle pedagog får være en sentral del av.

Skolene fortsetter samarbeidet med PPT for å etablere gode tiltak for tilpasset opplæring og bruken av ressursteam, både lokalt på hver skole og på kommunenivå. Målet har vært å få snudd ressursbruken fra vedtak om spesialundervisning til god tilpasset opplæring for alle. Dette arbeidet ser vi resultat av ved at tallene for spesialundervisning er lave i Ås kommune. Dette krever et kontinuerlig fokus på hvordan vi sikrer god tilpasset opplæring for elevene. Elever med sammensatte og langvarige utfordringer vil ha behov for og rett til spesialundervisning.

Ås-skolen opplever at perioden med pandemi og smittevern tiltak har hatt en negativ konsekvens for mange barn og unge. Dette kommer til syne i økt antall elever som strever med alt fra bekymringsfullt skolefravær, faglige strev, utfordrende adferd og utrygge sosiale miljøer. Flere elever trenger tettere støtte og oppfølging fra andre fagpersoner. De økonomiske rammene gjør det utfordrende å imøtekomme disse behovene. Et av flere tiltak for å forsøke å møte dette innenfor gjeldene rammer, er innføringen av BTI (bedre tverrfaglig innsats), for hele oppvekstfeltet. Ås kommune mener at innføringen av BTI er et viktig hjelpemiddel til å gjøre innsatsen overfor barn, unge og familier som strever mer helhetlig og koordinert. Dette arbeidet vil videreføres.

Nordbytn ungdomsskole har over tid strevd med utfordringer i elevmiljøet. Det har vært nødvendig å sette inn omfattende tiltak for å snu utviklingen ved skolen. Tiltak som ekstern bistand og økt voksentegethet har vært nødvendig for å ivareta elevene og de ansatte. Vi ser at tiltakene virker, men det er en krevende prosess som koster mer penger enn skolen har i rammen. Det vil ta tid å komme helt i mål.

Det arbeides videre med å utvikle alternative læringsarenaer for elever på ungdomstrinnet som trenger en mer praktisk og tilrettelagt opplæring. Fra mars 2023 har Nordbytn ungdomsskole hatt tilgang til å bruke Begeistringens hus på Breivoll med mindre grupper. Det arbeides med hva dette tilbudet skal bli for å favne flest mulig av elevene som et alternativt tilbud deler av skoleuken. Ås ungdomsskole og Nordbytn ungdomsskole har begge opprettet "Basen" med mål om å gi trygg og tilrettelagt opplæring for elever som trenger det. Det gjøres erfaringer for videre læring og utvikling begge steder.

Bærekraftig utvikling er et av fire tverrfaglige temaer som omtales i overordnet del av Kunnskapsløftet 2020 og som skal være gjennomgående i alle fag. En bærekraftig utvikling bygger på forståelsen av sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold i samfunnet. Temaet skal legge til rette for at elevene kan erfare ulike sammenhenger og forstå ulike dilemmaer samfunnet står overfor. Alle skolene i Ås jobber med dette temaet på ulike måter; bruk av skolehage som pedagogisk arena, utvikling av demokratiforståelse og gjennom økt kunnskap om og forståelse av menneskeverd.

Andre utviklingsprosjekter i 2024:

- Siste del av Kunnskapsløftet- 2020 ble innført fra skoleåret 2021-22 . Dette er et pågående arbeid som vi videreføres.
- Ny opplæringslov trer i kraft 1.8.2024- dette vil kreve et grundig arbeid
- At elevene opplever en trygg og god skolehverdag er grunnleggende for at det kan skje læring og utvikling. Fokus på elevenes læringsmiljø er konstant og pågående. Alle skolene skal i løpet av våren 2024 ha oppdaterte og reviderte lokale handlingsplaner. Dette arbeidet skjer i samarbeid med Universitetet i Sør Øst Norge.
- Det arbeides videre med å utvikle alternative opplæringsarenaer for elever på ungdomstrinnet som trenger en mer praktisk og tilrettelagt opplæring, f.eks. Breivoll

- Lederutviklingsprogram for alle skoleledere i Ås for å skape en mer robust og samkjørt skoleledergruppe startes opp høsten 2023 i samarbeid med KS og Vestby kommune

Omstilling og effektivisering

Skolestruktur er det sterkeste virkemidlet for å kunne drive tjenesteområdet effektivt. KOSTRA-tall avdekker at det er på skolelokaler det er størst mulighet for innsparing og effektivisering for virksomhet grunnskole. Kroer skole ble nedlagt fra 1.8.2023, elevene som tidligere har hatt Kroer skole som nærscole har fra samme dato Rustad skole som nærscole. Åsgård skole flyttet fra samme dato inn i nytt skolebygg.

Ås kommune har de siste årene bygget to skoler i sentrum; Åsgård og Rustad skole. Begge skolene er bygget som 4-parallele skoler med en maks-kapasitet på 784 elever og en realistisk kapasitet på ca 750 elever. Prognoser viser at ingen av skolene vil være fullt utnyttet fram mot 2035. Et grep for å drive virksomhet grunnskole ytterligere effektivt vil da kunne være å flytte elevene fra Brønnerud skole inn i Åsgård skole. Brønnerud skole har pr 1.10.2023 108 elever, fra høsten 2024 vil skolen ha ca 95 elever. Åsgård skole vil, med Brønnerud sine elever inkludert, da ha ca 470-480 elever høsten 2024. Estimert vil et slikt grep bety en innsparing på 3,5-3,7 millioner kroner for virksomhet grunnskole, i tillegg til de innsparinger som øvrige virksomheter i kommunen vil ha.

Grunnskole er bundet opp av mange lovkrav, og det er krevende å effektivisere skoledriften utover de grepene som er gjort de siste årene.

Ås kommune har søkt og fått innvilget kompetansehevingsmidler til innføringen av ny læreplan via Fylkesmannens desentraliserte kompetansehevingsmidler, både via Dekomp (desentralisert kompetanseutvikling) og Kompetanseløftet

Innføringen av BTI på kommunalområdet vil være et viktig hjelpemiddel til å gjøre innsatsen overfor barn, unge og familier som strever mer helhetlig og koordinert. Omstillingen vil videreføres i 2024.

Nye nasjonale krav

Følgende endringer trer i kraft fra 1.8.2024:

- Ny opplæringslov

Økonomiplan for 2024-2027

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	251 210	251 210	251 210	251 210
Sum Tekniske justeringer	11 968	11 968	11 968	11 968
Sum Tidligere vedtatte tiltak	500	-200	-300	-300
Konsekvensjusteringer				
Elevtallsvekst grunnskole	1 260	1 260	1 260	1 260
IKT-utstyr - økning elever i ungdomsskolen	80	80	80	80
Økning elever med gratis SFO ved Follo barne- og ungdomsskole	600	600	600	600
Økning elevtall Rustadtunet skole og SFO	2 440	2 440	2 440	2 440
Økning plasseringer SFO	250	250	250	250
Sum Konsekvensjusteringer	4 630	4 630	4 630	4 630
Konsekvensjustert budsjett	17 098	16 398	16 298	16 298
Konsekvensjustert ramme	268 308	267 608	267 508	267 508
Omstilling og effektivisering				
Nedleggelse Kroer skole	-4 350	-4 350	-4 350	-4 350
Sum Omstilling og effektivisering	-4 350	-4 350	-4 350	-4 350
Styrkingstiltak				
Sum Styrkingstiltak	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	-4 350	-4 350	-4 350	-4 350
Ramme 2024-2027	263 958	263 258	263 158	263 158

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	242 641	252 990	252 290	252 190	252 190
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	17 610	19 290	19 290	19 290	19 290
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	8 138	9 538	9 538	9 538	9 538
Overføringsutgifter	5 887	6 587	6 587	6 587	6 587
Finansutgifter	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	274 277	288 405	287 705	287 605	287 605
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-12 568	-13 768	-13 768	-13 768	-13 768
Refusjoner	-10 498	-10 678	-10 678	-10 678	-10 678
Overføringsinntekter	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-23 067	-24 447	-24 447	-24 447	-24 447
Sum	251 210	263 958	263 258	263 158	263 158

Barn unge og familier

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomhetens funksjonsområder (KOSTRA-funksjoner): 201, 202 og 211 (PPT), 231 (aktivitetstilbud til barn og unge), 232 (forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste), 233 (forebyggende arbeid, helse og sosiale), 234 aktivitetstilbud til barn, unge og eldre, 242 (råd, veiledning og sosialt forebyggende

arbeid), 244 (barneverntjenesten), 251 (hjemmeboende barn i barnverntjenesten) og 252 (barn som bor utenfor hjemmet i regi av barneverntjenesten).

Virksomheten består av følgende tjenesteområder:

- Enhet Forebyggende helsetjenester: svangerskapsoppfølging, helsestasjonen 0-5 år, skolehelsetjenesten i barneskolene, ungdomsskolene og på Ås videregående skole, ungdom- og studenthelsestasjonen og ergoterapi/fysioterapitjenester til barn og ungdom
- Enhet Innsats og koordinering: ungdomshusene Rudolf og Midtgard, Barne- og ungdomsteamet, Ungdomslos, Barnekoordinator, avlastning i institusjon, grupper og i private hjem.
- Enhet Pedagogisk psykologisk tjeneste: rådgivning, utredning og veiledning på det spesialpedagogiske feltet.
- Enhet Barneverntjenesten: mottak og undersøkelse, tiltak i hjemmet, fosterhjem og institusjon, samt ressursteamet.

Til sammen utgjør disse enhetene kommunes samlede hjelpetilbud til barn, unge og familier gjennom blant annet helsestasjon, skolehelse, ungdomshusene, støttesamtaler og veiledningstilbud til vedtak etter Helse- og omsorgstjenesteloven og Barnevernloven. Virksomheten har ansvar for kommunes kriminalitetsforebyggende arbeid (SLT) og koordinering av den systematiske samhandlingen på hele oppvekstfeltet (BTI). Virksomheten innehar sentrale knutepunktsfunksjoner hva gjelder å koordinere kommunes innsats om vold i nære relasjoner og samarbeidet med BUP.

Hovedmål og strategier

Virksomhetens hovedmål er at alle enhetene hver for seg skal gi et forsvarlig tilbud i henhold til lovkrav og nasjonale føringer. I tillegg jobber virksomheten målrettet med føringene vedtatt i kommunenes handlingsprogram med å tidlig oppdage barn og ungdom som strever og bidra til at disse får relevant og koordinert hjelp. Virksomheten skal blant annet ha tilbud til gravide, barn, unge og foreldre som bidrar til god helse, trygge oppvekstmiljø og tilhørighet i Ås-samfunnet. Der det er nødvendig skal man gi tidlig og helhetlig innsats.

Oppvekstfeltet jobber kontinuerlig med det psykososiale miljøet i barnehager og skoler, dette i nært samarbeid med hjelpetjenestene i virksomhet Barn, unge og familier.

Barnehage og skole har fokus på inkluderende og trygge læringsmiljø for barn og unge. PPT er en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet.

Helsestasjonen og skolehelsetjenesten er to sentrale tiltak for barn og unge i skolealder. I tillegg har virksomheten ansvar for de helsestasjonene for ungdom og studenter, samt de to ungdomshusene i kommunen, tilbud som er åpent og tilgjengelig for alle ungdom. Disse tilbudene er sentrale i det forebyggende arbeidet og for å fange opp og sette barn og unge i kontakt med øvrig hjelpeapparat der det er nødvendig.

Barne- og ungdomsteamet jobber individuelt med barn og familier som trenger en tilpasset hjelp og samarbeider tett med BUP for å ivareta barn med psykiske utfordringer. Teamet tilbyr også ulike gruppetilbud. I tillegg er kommunenes UngdomsLos knyttet organisert her. Dette er en 3-årig tilskuddsfinansiert stilling som har som mål å motvirke frafall i skole gjennom å tilby veiledning og støtte til enkeltelever og til skolene.

For barn som har særlige behov kan ulike tiltak etter helse- og omsorgstjenesten være nødvendig for barnet og for foreldre. Barnekoordinator koordinerer innsatsen rundt de barna med langvarige, omfattende og sammensatte behov.

Barneverntjenesten bistår de familiene som strever aller mest med ivaretagelse av daglig omsorg, psykisk uhelse, vold og rus.

Virksomheten jobber aktivt for at innsatsen som gis til barn, unge og familier skal være likeverdige og helhetlige, og gis med utgangspunkt i innbyggernes behov gjennom:

- Systemarbeid
- Kompetente ansatte
- Brukermedvirkning

Systemarbeid:

Oppvekstområdet er i gang med å implementere samhandlingsmodellen "Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI) i alle virksomheter. Viktige elementer i implementeringen er systematiske opplæringsarena for ansatte og samhandlingsarenaer satt i system, som opprettelsen av tverrfaglig ressursteam for barnehagene og for skolene.

Erfaringene så langt er at BTI er et viktig hjelpemiddel for at barn, unge og familier som strever skal få hjelp på et tidligere tidspunkt. Virksomhet Barn, unge og familier har en nøkkelrolle i dette arbeidet, fordi ansatte i virksomheten har spisskompetanse på flere ulike fagfelt. Blant annet har det blitt etablert tverrfaglige ressursteam i både barnehage og skole, virksomhet Barn, unge og familier har både lederansvaret på disse møtene og stiller med faste medlemmer.

Samordning av kommunes rus og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) er en annen systemarena det har vært nødvendig å videreutvikle til også å omhandle mellomtrinnene på barneskolene på grunn av økende bekymringsfull atferd lengre ned i aldersgruppene enn hva man har erfart tidligere.

Kompetente ansatte:

For å sikre en helhetlig praksis og kunnskap har man på tvers av virksomhetsområdene på oppvekstfeltet, laget en strategisk, tverrfaglig kompetanseplan. Denne bidrar til at ansatte får nødvendig kompetanse for å kunne bistå barn, ungdom og foreldre. De fleste av kompetansehevingene er finansiert av tilskuddsmidler fra statlige, søknadsbaserte midler.

Virksomheten opplever at barn, unge og familier har mer komplekse og alvorlige hjelpebehov enn tidligere. Dette har ført til at virksomheten har igangsatt større kompetansehevinger for å kunne gi tilpasset og effektiv hjelp ut fra de ressurser man har.

Ås kommune inngikk i 2020 en intensjonsavtale med Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge om gratis kompetanse og veiledning til å ha fokus på tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR). Gjennom denne avtalen har kommunen utdannet tre terapeuter som i et systematisk foreldreveiledningsverktøy (PMTO). Neste trinn har vært å tilby nøkkelpersoner i virksomhet Barn, unge og familier, samt virksomhet grunnskole, en mer lavterskel variant av denne videreutdanningen. Målet er å gi foreldre systematisk hjelp på et tidlig tidspunkt, som igjen skal forebygge barnevernsaker. Forebyggende helsetjenester ved jordmor og helsestasjonen fikk i 2022 kompetanseheving gjennom det statlige opplæringsprogrammet Tidlig Inn i regi av Buf-direktoratet, Helsedirektoratet og KoRus. En systematisk kartleggingsmetode for å avdekke rus og psykiske utfordringer var en del av opplæringspakken og brukes nå aktivt i tjenesten. Dette har bidratt til at jordmor og helsesykepleier har fanget opp flere gravide som er i behov av bistand grunnet sin psykiske helse eller rusutfordringer.

Brukermedvirkning:

For å bidra til at hjelpen som gis faktisk oppleves å hjelpe har flere av tjenestetilbudene i virksomhet

Økonomiplan for 2024-2027

Barn, unge og familier igangsatt Feedback orienterte tjenester (FIT). FIT er et systematisk verktøy som skal bidra til at tjenestemottager kontinuerlig gir tilbakemeldinger om effekten av hjelpen.

Hva gjelder behovene til barn og unge så opplever alle tjenestene en økende pågang av henvendelser, hvor spekteret ofte er krevende og sammensatt. Et videre fokus er å kartlegge hele familien når et av medlemmene har særlige behov, dette i henhold til nye lovkrav.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år (B)	6 653	5 627	3 717	3 711
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-5 år (B)	24 934	21 704	14 740	14 920
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten (B)	8 584	10 853	13 212	13 057
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger 6-18 år (B)	867	1 025	1 415	1 209
Produktivitet				
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	93,00 %	95,00 %	91,00 %	90,00 %
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (f. 252) (B)	373 073	430 585	509 886	507 518
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) (B)	42 198	46 989	55 955	56 563
Brutto driftsutgifter til tiltak (funksjon 251, 252) per barn med tiltak (B)	3 319	3 813	6 351	6 579
Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251, 252) per barn (0-22 år) med tiltak (B)				
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (khelse+plo)	4,6	3,9	4,7	4,4
Dekningsgrad				
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år (B)				
Andel barn som har fullført helseundersøkelse innen utgangen av 1. skoletrinn (B)	129,10 %	95,40 %	98,70 %	106,80 %
Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder (B)	81,60 %	93,20 %	97,40 %	95,10 %
Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder (B)	87,20 %	123,90 %	98,00 %	97,10 %
Andel meldinger som går til undersøkelse	46,60 %	51,30 %	46,50 %	46,10 %
Barn med undersøkelse ift. antall innbyggere 0-17 år (B)	4,50 %	5,20 %	3,90 %	4,00 %
Kvalitet				
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år (B)	5,6	5,3	5,6	5,2
Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsforeninger per lag som mottar tilskudd	333		55 503	55 886
Årlig totale åpningstimer i kommunale fritidssenter per 1000 innbyggere 6-20 år	470	457	578	547

Utfordringer og strategi

1. Barnevernsreformen og Kompetanseløftet er to statlige reformer som i all hovedsak handler om at kommunen skal øke sin innsats i det forebyggende arbeidet i henholdsvis i barnehage- og skolearenaen og i det generelle forebyggende arbeidet i barn og unges liv i hjemmet og på fritiden. Overføringer av oppgaver fra staten til kommunen er en sentral del av reformene, uten at disse fullfinansieres.

Strategi: kommunen startet høsten 2019 arbeidet med å imøtekomme disse to reformene med tiltak på systemnivå (BTI og SLT), samt omorganisering av barneverntjenesten og systematisk kompetanseheving av ansatte i hjelpetjenestene. Målet med tiltakene har vært å øke kommunens evne til å tidlig identifisere de barn og familier som trenger ekstra hjelp og kunne tilby hjelp som oppleves som endringsfremmende av innbyggeren.

2. Forebyggende helsetjenester opplever en sterkt økning i antall gravide og nybakte foreldre som er i behov av ekstra konsultasjoner grunnet utfordringer knyttet til psykisk helse og/eller rus, samt somatikk. I 2022 var det gjennomført 400 ekstra konsultasjoner mot 680 så langt i 2023.

Strategi: Svangerskapsomsorgen og Helsestasjonen 0-5 år har effektivisert intern drift gjennom å standardisere hvordan tjenesten utfører lovpålagte oppgaver og sterkt anbefalte retningslinjer. Dersom behovene for ekstra konsultasjoner fortsetter å øke må kommunen nedprioritere fokuset på tidlig innsatsen for å klare å få gjennomføre lovpålagte oppgaver innenfor nåværende rammer.

3. Helsestasjonen for ungdoms- og studenter (HFUS) driftes av Forebyggende helsetjenester etter en inngått samarbeidsavtale med NMBU og SiÅs. Deler av tilbudet/driften til HFUS er basert på tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet. For 2023 har Helsedirektoratet halvert sitt tilskudd til studenthelsetilbudet, dette kuttet ble varslet så sent som i januar 2023. Det er varslet at tilskuddet vil videre reduseres. Kuttet vil få store konsekvenser for 2024, hvor ungdom- og studenthelsetilbudet vil måtte reduseres tilsvarende. Fordelingen mellom lokalungdom og studenter benytter seg av HFUS sitt tilbud på henholdsvis 20 % og 80 %.

Strategi: I samarbeidsavtalen med NMBU og SiÅs som ble inngått sommeren 2023 tydeliggjøres partenes ansvarsområder for studentenes helse. I tillegg har HFUS laget flere veiledningsfilmer for å treffe en økende brukergruppe med færre ressurser. For å øke kunnskapen om tilbudet til lokalungdom har skolehelsetilbudet på ungdomsskolene og på Ås videregående skole hatt fokus på informasjon om tilbudet.

4. Alle tjenestene i virksomheten erfarer en økende pågang av henvendelser fra barn, unge og familier grunnet psykisk uhelse, vold og rus. Flere av disse blir henvist til BUP for utredning og bistand. Hovedvekten blir henvist tilbake til kommunen for videre oppfølging etter endt utredning hos BUP, grunnet kapasitetsutfordringer og omstillinger i BUP. Kommunen erfarer at de som blir tilbakeført til kommunen for oppfølging er langt sykere enn hva de var tidligere og ansatte opplever at de mangler både kompetanse og ressurser til å følge opp barn og unge i det omfang de trenger. At kommune kun har 50 % psykologressurs til disse komplekse sakene har medført at man nå har venteliste på for de mest sårbare barn og unge i kommunen.

Strategi: det er gjennomført systematisk kompetanseheving av ansatte i Forebyggende helsetjenester, i Barne- og ungdomsteamet og i barneverntjenesten. I tillegg har man hatt en økt fokus på å igangsette gruppetilbud til barn, ungdom og familier som trenger hjelp. Kommunen er videre i dialog med Follo-kommuner for å se på muligheten for interkommunale gruppetilbud.

5. Det er en faglig ambisjon å få mer fleksibilitet i avlastningstilbudet. Det kan bli behov for mer areal. Slik det er i dag, med bolig og avlastning i et fører det til utfordringer. Det er flere som trenger bolig og økning i behov for avlastning.

Omstilling og effektivisering

Implementering av samhandlingsmodellen BTI er i gang og vil være et viktig hjelpemiddel for å gjøre innsatsen overfor barn, unge og familier som strever mer helhetlig og koordinert. Omstillingsarbeidet vil videreføres i 2024.

Ås kommune ved oppvekstfeltet har søkt og fått innvilget kompetansehevingsmidler fra Statsforvalter for å implementere Kompetanseløftet som trer i kraft i 2025. Disse midlene brukes konkret til å gjennomføre nødvendige tiltak som er skissert i den tverrfaglige kompetanseplanen på oppvekstfeltet for å dreie drift og heve nødvendig kompetanse før 2025, dette gjelder særlig Pedagogisk psykologisk senter som får krav om økt spisskompetanse. Omstillingsarbeidet vil videreføres i 2024.

Flere barn og ungdom strever med psykisk uhelse, atferdsproblemer og rusavhengighet. Dette medfører et stort press på hjelpetjenestene. Å finne balansen mellom tidlig innsats og yte innsats overfor de alvorlige hjelpetrengende er et kontinuerlig arbeid som også vil ha fokus i 2024.

Kravet til samhandling og tverrfaglig arbeid er økende, fordi barn og unge som trenger tjenester har mer sammensatte utfordringer nå enn tidligere. I denne sammenheng vil virksomheten undersøke om inntektene som kommunen kan få via refusjoner og tilskudd ligger på riktig nivå.

Nye nasjonale krav

Gjennom ny barnevernloven har kommunestyret fått et hovedansvar for å sikre kommunens forebyggende innsats. I tillegg har kommunen gjennom ny lov fått et pålagt kompetansekrav om mastergrad for alle ansatte. Barnevernsreformen er igangsatt, men oppgaveoverføringen fra staten til kommunen, som er en sentral del av reformene, er fortsatt ikke fullfinansiert og påfører barneverntjenesten økte kostnader.

FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) trådte i kraft i 2008 og ble ratifisert i Norges lover i 2013. Konvensjonens hovedmål er å sikre at personer med funksjonsnedsettelse får oppfylt sine menneskerettigheter. CRPD skal ligge til grunn for kommunens planer og må implementeres i det videre arbeidet.

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	137 449	137 449	137 449	137 449
Sum Tekniske justeringer	10 095	10 095	10 095	10 095
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-93	-9 243	-9 243	-9 243
Konsekvensjusteringer				
Kjøp av plass med heldøgns bemanning	4 045	4 045	4 045	4 045
Vaksinasjonsprogrammet - korona	350	350	350	350
Økte antall plasseringer barneverntjenesten	366	366	366	366
Sum Konsekvensjusteringer	4 761	4 761	4 761	4 761
Konsekvensjustert budsjett	14 763	5 613	5 613	5 613
Konsekvensjustert ramme	152 211	143 061	143 061	143 061
Omstilling og effektivisering				
Uspesifisert innsparingskrav fra 2024 – 2027.	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Omstilling og effektivisering	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Ramme 2024-2027	151 211	142 061	142 061	142 061

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	112 966	122 276	122 276	122 276	122 276
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	9 587	9 929	9 929	9 929	9 929
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	22 002	23 933	13 133	13 133	13 133
Overføringsutgifter	2 998	1 264	2 164	2 164	2 164
Finansutgifter	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	147 553	157 402	147 502	147 502	147 502
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-790	-790	-790	-790	-790
Refusjoner	-8 250	-5 400	-4 650	-4 650	-4 650
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 064	-0	-0	-0	-0
Sum Driftsinntekter	-10 104	-6 190	-5 440	-5 440	-5 440
Sum	137 449	151 211	142 061	142 061	142 061

NAV

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomheten har følgende tjenesteområder: 242 råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid, 243 tilbud til personer med rusproblemer, 273 kommunale sysselsettingstiltak, 275 introduksjonsordningen, 276 kvalifiseringsordningen, 281 ytelser til livsopphold og 283 bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig.

Ås læringscenter, 213, har tilbud i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere samt grunnskoleundervisning for voksne. Dette tilbudet inngår i et vertskommunesamarbeid med Frogn

Økonomiplan for 2024-2027

og Vestby kommuner. I tillegg har Ås læringscenter tilbud til voksne med behov for særskilt tilrettelagt opplæring (STO). Sistnevnte tilbud inngår ikke i vertskommunesamarbeidet.

NAV Ås har ca. 16 kommunale årsverk og 16 statlige årsverk. Tilsvarende har Ås læringscenter ca. 18 årsverk. Pga. krigen i Ukraina er det ca. 70 ansatte til sammen i virksomhet NAV nå.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Netto driftsutgifter til råd, veiledning og sos.forebyggend arb. pr. innb, 20-66 år (B)	731	1 147	1 756	1 623
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten i prosent av samlede netto driftsutgifter (B)	3,90 %	4,40 %	5,20 %	4,80 %
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år (B)	3 609	4 366	6 089	5 566
Produktivitet				
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker (B)	63 458	68 394	56 686	55 214
Dekningsgrad				
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde (B)	35,30 %	39,60 %	36,30 %	34,10 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 18-66 år (B)	2,70 %	3,20 %	4,10 %	3,70 %
Kvalitet				
Gjennomsnittlig deltakelseslengde (måneder)	9	4	0	0
Andre nøkkeltall				
Bosatte flyktninger per 1000 innbyggere (B)	0,9	5,7	6,1	5,7
Flyktninger - Anmodning om bosetting - antall personer	19	120	33 000	4 070
Flyktninger - Faktisk bosetting - antall personer	19	121		3 855
Flyktninger - Faktisk bosetting - Prosent av anmodning (B)	100,00 %	100,80 %	89,00 %	94,70 %
Flyktninger - Vedtak om bosetting - antall personer	19	120	33 645	4 426
Flyktninger - Vedtak om bosetting - Prosent av anmodning (B)	100,00 %	100,00 %	102,00 %	108,80 %
Innvandrere i arbeid (prosent)	68,00 %			
Innvandrere i prosent av befolkningen	19,70 %	20,30 %		
Tilskudd fra IMDi (kr)	20 236 878	41 870 873		1 559 042 387

Utfordringer og strategi

NAV lanserer ny virksomhetsstrategi

NAV lanserer ny virksomhetsstrategi med tre hovedambisjoner som beskriver den ønskede fremtidige situasjonen for innbyggerne, arbeidsgiverne og samfunnet i 2030. De tre ambisjonene er:

- Vi mobiliserer arbeidskraft i et arbeidsliv i omstilling
- Alle får pengene de har krav på - enkelt og forutsigbart
- Sammen finner vi løsninger med dem som trenger det mest

I tillegg er det besluttet en intern ambisjon:

- Sammen løser vi samfunnsoppdraget

Ås læringscenter

- Læringscenteret skal videreutvikle samarbeidet med samarbeidskommunene (Frogn og Vestby)
- Læringscenteret skal videreutvikle samarbeidet med Viken fylkeskommune i forhold til elever som har rett/ikke rett på videregående opplæring
- Læringscenteret skal videreutvikle samarbeidet med NAV Øst-Viken i forhold til elever som har behov for språkopplæring
- Læringscenteret ønsker å fokusere på å bli et ressurs- og kompetansesenter for innvandrere, flyktninger, personer med spesielle behov og våre samarbeidspartnere

Klima

NAV kontoret vil i større grad møte innbyggerne der de er; f.eks. hos arbeidsgiver eller tiltaksarrangør. Dette innebærer økt reisevirksomhet. Ansatte i NAV reiser i hovedsak kollektivt, men benytter også Ås kommune sin el-syssel. Videre går NAV gjennom en digital transformasjon slik at flere innbyggermøter avholdes på digitale kanaler og dermed kan reisevirksomheten også reduseres.

Digitalisering

NAV har i mange år vært gode til å bruke teknologier til å skape mer effektive arbeidsflyter og spare på ressurser. Nå skal oppmerksomheten i økende grad rettes mot hvordan teknologiene brukes til å skape flere individualiserte, sømløse og sammenhengende løsninger som er tilpasset akkurat dem. Blant annet jobbes det med en ny vedtaksløsning for ytelsen arbeidsavklaringspenger. På sykepengeområdet har det kommet og kommer flere digitale løsninger i tiden fremover.

Ås læringscenter jobber aktivt med å ta i bruk digitale løsninger på deres fagområder, som f.eks. å tilby kurs til deltakerne digitalt.

Omstilling og effektivisering

Mål 15: NAV Ås arbeider for å inkludere flere av de med nedsatt arbeidsevne, innvandrere utenfor EU/EØS, unge og langtidsledige på arbeidsmarkedet.

Arbeidsmarkedet

Det ventes høy omstillingstakt i arbeidslivet framover på grunn av teknologisk utvikling, globalisering og det grønne skiftet. Koronapandemien har framskyndet omstillingene på flere områder. Det innebærer at folk må regne med å skifte jobb oftere enn før, og kompetansen må oppdateres oftere.

Avhengig av hvordan samfunnet lykkes med å møte omstillingene, er det risiko for at flere kan bli stående varig utenfor arbeidsmarkedet, og at man kan få fortsatt økende inntektsforskjeller og økt tilstrømming til helserelaterte trygdeytelser. Risikoen er særlig stor for ufaglærte i lavkompetanseyrker.

En viktig oppgave for NAV vil bli å lette omstillingene. NAV må være godt forberedt på endringer og være i stand til å utvikle virksomheten og tjenester etter endrede behov. Det forutsetter høy og oppdatert spisskompetanse om arbeidsmarked og arbeidsinkludering, samt et bedre samarbeid med næringslivet og på tvers av sektorer.

For å møte disse utfordringene fortsetter NAV Ås med å prioritere ressurser til individuell jobbstøtte (IPS) og supported employment- (SE) metodikken slik at arbeidstilknytningen til personer med helsemessige og sammensatte utfordringer økes. I tillegg til at man ansetter egne jobbspesialister, vil man i årene fremover arbeide med å transformere flere NAV-veiledere til jobbspesialister. Det vil si at flere jobber tidligere og tettere med innbyggerne slik at innbyggerne samtidig som de f.eks. mottar medisinsk behandling kan være i arbeidsrettede aktiviteter. Det er helse i å være i arbeid.

Samarbeid på tvers av kommunegrensene

Arbeidsmarkedsutfordringene kjenner ikke kommunegrensene og på denne bakgrunn videreutvikler NAV Ås samarbeidet med de andre NAV-kontorene i regionen. Det er allerede opprettet et virtuelt oppfølgingsteam som arbeider med å gi arbeidsrettet oppfølging digitalt til arbeidssøkere og sykemeldte i regionen som kan nyttiggjøre seg digital oppfølging. I årene fremover skal det arbeides med mer samhandling på tvers av kommunegrensene for å gi liknende tilbud til flere av NAV sine prioriterte innbyggergrupper.

Ås læringscenter har startet et hurtigsporløp. Hurtigsporløpet er en kombinasjon med praksis/jobb og norsk- og samfunnskunnskapsopplæring.

- For å kunne tilby språkopplæring til de som har rett/plikt til opplæring, men jobber på dagtid vil læringscenteret tilby språkopplæring på kveldstid.
- Det vil arrangeres månedlige prøver i statsborgerskap og samfunnskunnskap
- Tverrfaglig samarbeid for arrangering av kurs/møte

Nye nasjonale krav

Øke sysselsetting og støtte omstilling

Det har vært nødvendig å utvikle NAVs arbeidsmåter og tjenestespekter basert på foreliggende kunnskap og relevant erfaring. Det er noen tiltak som Arbeids- og velferdsdirektoratet anbefaler at bør gjennomføres i hele landet:

- Brukere uten arbeidsgivere prioriteres foran brukere i arbeid
- Arbeidssøkere som har gode muligheter til å komme i jobb på egenhånd gis tjenester digitalt
- Kvalifisering av arbeidssøkere prioriteres høyt
- Arbeidsgiverkontakten bygges ytterligere ut

NAV Ås jobber kontinuerlig med å utvikle tjenestene i tråd med anbefalingene overfor.

- Midlertidige endringer for å håndtere en situasjon der et høyt antall fordrevne fra Ukraina kommer til Norge for å søke beskyttelse er oppført i **nytt kapittel 6A i integreringsloven**: Midlertidige regler for personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34.
- De vedtatte endringene innebærer at regelverket for personer som har oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34 avviker fra integreringslovens bestemmelser på en rekke områder.
- Effektivisering av noen endringer i integreringsloven fra og med jan 2023
- Ny arbeidstidsavtale (SFS 2213) for lærere, krav om tidsressursspott som fastsettes til 2/2 ⅓ årsrammetimer per elev ved den enkelte grunnskole og enhet i voksenopplæringen.

Økonomiplan for 2024-2027

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	57 797	57 797	57 797	57 797
Sum Tekniske justeringer	4 114	4 114	4 114	4 114
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-5 140	-9 000	-9 800	-9 800
Konsekvensjusteringer				
Overføringer til krise- og incestsenteret	163	163	163	163
Sum Konsekvensjusteringer	163	163	163	163
Konsekvensjustert budsjett	-863	-4 723	-5 523	-5 523
Konsekvensjustert ramme	56 934	53 074	52 274	52 274
Ramme 2024-2027	56 934	53 074	52 274	52 274

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	41 715	40 888	37 988	37 388	37 388
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	2 594	2 594	2 594	2 594	2 594
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	319	319	319	319	319
Overføringsutgifter	34 068	32 878	30 218	29 718	29 718
Finansutgifter	100	100	100	100	100
Sum Driftsutgifter	78 795	76 778	71 218	70 118	70 118
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-1 175	-1 175	-1 175	-1 175	-1 175
Refusjoner	-17 843	-15 889	-14 189	-13 889	-13 889
Overføringsinntekter	-1 900	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-80	-80	-80	-80	-80
Sum Driftsinntekter	-20 998	-19 844	-18 144	-17 844	-17 844
Sum	57 797	56 934	53 074	52 274	52 274

Sykehjem og boliger

Beskrivelse av dagens virksomhet

Se kapittel [Hjemmeboende](#) for tekst.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo (B)	55,10 %	53,40 %	41,70 %	38,80 %
Netto driftsutg til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innbygger (B)	2 133	2 286	2 938	2 874
Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (B)	31,10 %	30,60 %	34,60 %	34,50 %

Økonomiplan for 2024-2027

Netto driftsutgifter til forebyggende arbeid, helse pr. innbygger (B)	424	272	603	545
Produktivitet				
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	1 585 686	1 328 893	1 519 975	1 519 987
Dekningsgrad				
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: Langtidsopphold (B)	81,40 %	76,20 %	88,50 %	89,80 %
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov: Tidsbegrenset opphold (B)	48,60 %	39,40 %	46,10 %	38,90 %
Andel kommunale institusjonsplasser av totalt antall institusjonsplasser (B)	97,90 %	97,30 %	95,00 %	96,70 %
Andel plasser i brukertilpasset enerom m/ eget bad/wc (B)	80,00 %	95,50 %	93,10 %	89,70 %
Pasienter på fastlegeliste per kapasitet i prosent (B)	97,8	99,3	99,5	100,7
Kvalitet				
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning (prosent)	77,00 %	78,70 %	78,00 %	77,70 %
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	91,80 %	100,00 %	98,70 %	98,60 %
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer)	0,84	0,94	0,64	0,67
Økonomi				
Brukerbetaling i institusjon i forhold til korrigerte brutto driftsutgifter (B)	10,9	11,5	11,7	11
Andre nøkkeltall				
Gjennomsnittlig listelengde (B)	1 130,7	1 135,5	993,8	983,8

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	215 611	215 611	215 611	215 611
Sum Tekniske justeringer	19 248	19 248	19 248	19 248
Sum Tidligere vedtatte tiltak	650	-350	-350	-350
Korrigering tidligere vedtatte tiltak				
Spesifisering innsparingstiltak vedtatt HP22-25 - Årsturnus, heldagskultur	2 500	3 500	3 500	3 500
Sum Korrigering tidligere vedtatte tiltak	2 500	3 500	3 500	3 500
Konsekvensjusteringer				
Follo medisinske senter	4 300	4 300	4 300	4 300
Nye ressurskrevende tjenester - økte vedtakstimer	4 000	4 000	4 000	4 000
Økt behov for heldøgns omsorg i boliger til personer med nedsatt funksjonsevne	560	560	560	560
Sum Konsekvensjusteringer	8 860	8 860	8 860	8 860
Konsekvensjustert budsjett	31 258	31 258	31 258	31 258
Konsekvensjustert ramme	246 869	246 869	246 869	246 869
Omstilling og effektivisering				
Innsparingstiltak 2024 - 2027	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
Sum Omstilling og effektivisering	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
Styrkingstiltak				
0,5 årsverk fagsykepleier	450	450	450	450
Styrking allmenlegetjenesten	250	500	500	500
Sum Styrkingstiltak	700	950	950	950
Nye tiltak og realendringer budsjett	-2 000	-1 750	-1 750	-1 750
Ramme 2024-2027	244 869	245 119	245 119	245 119

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	219 671	248 289	248 539	248 539	248 539
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	4 889	4 999	4 999	4 999	4 999
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	133	133	133	133	133
Overføringsutgifter	20 162	20 692	20 692	20 692	20 692
Finansutgifter	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	244 855	274 112	274 362	274 362	274 362
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-23 169	-23 169	-23 169	-23 169	-23 169
Refusjoner	-6 075	-6 075	-6 075	-6 075	-6 075
Overføringsinntekter	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-29 244	-29 244	-29 244	-29 244	-29 244
Sum	215 611	244 869	245 119	245 119	245 119

Hjemmeboende

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomhetens områder (KOSTRA-funksjoner): 253 helse og omsorgstjenester i institusjon, 254 helse og omsorgstjenester til hjemmeboende 241 og 234 aktivitetstilbud til barn, unge og eldre.

Virksomheten består av følgende tjenesteområder:

- Enhet forvaltning - "En dør inn"
- Enhet mestring og koordinering - Frisklivssentralen, samtaletjenesten, privat praktiserende fysioterapeuter, kommunale fysioterapitjenester til voksne, ergoterapitjenesten til voksne, aktivitetssenteret for hjemmeboende, aktivitetssenteret for personer med psykiske -og rus utfordringer, kommunens kriseteam.
- Enhet helsedrift - kjøkken, vaskeri, sjåførtjeneste, hjelpemiddellager mm
- Enhet tilrettelagte tjenester - boliger til personer med nedsatt funksjonsevne, aktivitetssenteret på Bjørnebekk, ambulerende tjenester, støttekontakt ordningen
- Enhet hjemmebaserte tjenester- hjemmesykepleie, brukerstyrt personlig assistanse, praktisk bistand (renhold), kreftomsorg, ambulerende tjenester til personer med rus og psykiske utfordringer, FACT - team
- Enhet Moer helsehus - Sykehjem: 60 langtidsplasser og 20 korttidsplasser
- Enhet Moertunet sykehjem- 36 langtidsplasser og 10 korttidsplasser, hukommelsesteam, dagavdeling for personer med demens
- Enhet Ås kommunale fastlegekontor og fastlegeordningen

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Aktivisering, støttetjenester (f234) - andel av netto driftsutgifter til plo (B)	4,50 %	4,10 %	4,80 %	4,60 %
Netto driftsutgifter til aktivisering/støttetjenester per innbygger 18 år og over (f234) (B)	1 049	1 017	1 474	1 377
Netto driftsutgifter til tilbud til pers. med rusprobl. pr. innbyggere 20-66 år (B)	460	487	653	420
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo (B)	38,80 %	42,40 %	52,90 %	56,10 %
Produktivitet				
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner) (B)	258 524	275 875	323 850	335 524
Dekningsgrad				
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 0-66 år (B)	14,90 %	16,60 %	18,80 %	17,90 %
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 67-79 år (B)	9,30 %	8,40 %	16,70 %	16,50 %
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 80 år og over (B)	7,10 %	9,20 %	15,90 %	16,90 %
Grunnlagsdata (Nivå 3)				
Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, hjemmesykepleie	1,8	2	5,2	5,9
Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, praktisk bistand	9,6	9,5	11,4	11,9

Utfordringer og strategi

De demografiske endringene Norge og Ås står overfor antas å føre til et press på de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Målet om en dreining av tjenestene med fokus på personenes ressurser, egenmestring og ulike tjenester i hjemmet er et viktig fokus for å møte presset på tjenestene. Dette krever omstilling og endret praksis som vi er godt i gang med. Kommunen har som mål å gi innbyggerne mulighet til å bo hjemme lengst mulig, gjennom å øke opplevelsen av hverdagsmestring, trygghet, selvstendighet, aktivitet og behovet for institusjonsopphold/plass nå tjenester i hjemmet ikke lenger er tilstrekkelig. Bruk av velferdsteknologi i helse og omsorgstjenestene vil bl.a. være avgjørende for å nå disse målene. Ulike utprøvde løsninger vurderes og vil implementeres i den takten økonomien tillater, og i tråd med anbefalingene og prioriteringer gitt av velferdsteknologi programmet. Målet er at dette også vil gi økt kvalitet og også frigjøre ressurser til andre oppgaver.

Strategier:

- God dialog/medvirkning av tjenestemottakere og/eller pårørende
- Tidlig innsats, gi råd og veiledning
- Mestre eget liv
- Innbyggerne skal kunne bo hjemme lengst mulig
- Utvikle Moer til et helsehus
- Videreutvikle tilbudet til personer med demens og Ås samfunnet til et demensvennlig samfunn
- Konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne - CRPD
- God samhandling på tvers - gode forløp
- Benytte ny teknologi som er testet ut og anbefalt
- Heltidskultur
- Øke satsing på fastlegeordningen i planperioden

Innenfor helse og mestringsområdet skal tjenestene forebygge, motivere til mestring, gi behandling, pleie og omsorg. Kravet til samhandling og tverrfaglig arbeid er økende da personer og pasienter har mer sammensatte utfordringer nå enn tidligere. Fagutvikling står sentralt, og det jobbes målrettet med kompetansehevende tiltak. Flere ansatte tar videreutdanning og skolerer seg på annen måte. Det er allerede en stor utfordring å rekruttere tilstrekkelig med sykepleiere, leger og vernepleiere til den kommunale helsetjenesten. Tendensen forverres og det vil i økende grad bli krevende å rekruttere alle typer helsepersonell i årene som kommer. Sammen med satsningen på heltidskultur vil det vil igangsettes et arbeid for å beholde og rekruttere helsepersonell.

FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2006 og tråte i kraft i 2008. Konvensjonens hovedmål er å sikre at personer med funksjonsnedsettelse får oppfylt sine menneskerettigheter. CRPD skal ligge til grunn for kommunens planer.

Tilrettelagte tjenester gir tjenester til en mangfoldig gruppe med store ulikheter i ressurser, interesser og behov. I dette er det viktig at det legges til rette for selvbestemmelse. Medvirkning og god dialog med pårørende er også en viktig del av gode og forsvarlige tjenester.

Tjenestene skal ses i et livsløpsperspektiv, og Ås kommune skal bidra til å gjøre ulike overganger i livet gode ved å inkludere personen selv og pårørende. Samarbeid på tvers av virksomheter, enheter, avdelinger og fagområder er en viktig forutsetning for å ivareta både personen og pårørende i overganger.

Gode rehabiliterings-forløp er viktig for mestring i hverdagen. Tidlig, tverrfaglig innsats i hverdagen, er målet. Hverdagsrehabilitering benyttes som prinsipp i tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne.

Økt samhandling på tvers av virksomhetsområdene internt i kommunen eksempelvis med kommunens fastleger, de privatpraktiserende fysioterapeuter og samarbeid med frivillige aktører, er nødvendig for å møte befolkningens behov i tiden som kommer. Samhandling med eksterne aktører som spesialisthelsetjenesten er svært viktig.

Frisklivssentralen og seniorkontakt er tilbud hvor kommunen kommer tidlig i kontakt med innbyggerne. Det er viktig å benytte disse tilbudene for å gi gode råd og veilede i for eksempel i bruk av velferdsteknologi. Det arrangeres ulike lavterskel kurs i samarbeid med andre.

Utfordringer:

- Dreie tjenestetilbudet fra institusjonstjenester til tjenester i hjemmet.
- Øke fokuset på mestring, personenes nettverk og å kunne leve selvstendige liv
- Gi råd og veiledning slik at innbyggerne planlegger sin egen alderdom
- Sikre riktig tjeneste nivå til riktig tid
- Egnede boliger til ulike målgrupper og enkelt personer
- Tilstrekkelig faglig kompetanse - beholde og rekruttere sykepleier, vernepleiere og leger
- Ha en tilstrekkelig og variert boligmasse til personer med lav boevne og/eller som trenger personell rundt seg
- Øke antall fastleger i forhold til innbyggertall
- Økt behov for tjenester hos personer med psykiske helseutfordringer
- Demografiutvikling og økt behov for drift av nye institusjonsplasser

Økonomiplan for 2024-2027

BEHOV INSTITUSJONSPASSER UT FRA DEKNINGSGRAD	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2037	2047
80 år og eldre i Ås kommune, fremskrevet	866	920	956	1 045	1 095	1 134	1 173	1 379	2 008
Antall plasser i institusjon i bruk	126	126	126	126	126	126	126	126	126
Behov for plasser med dekningsgrad 14,8 %	129	136	142	155	162	167	173	204	297
Økt behov nye plasser fremover i perioden, dekningsgrad 14,8 %	2	10	16	29	36	42	48	78	171

Ås kommune har lokaler til sykehjemsplasser til disposisjon. I nevnte periode vil det være behov for å øke antall plasser. Det ligger ikke inne driftsmidler til denne økningen i planperioden.

Tilbud innenfor rus og psykisk helse har blitt noe redusert de siste årene, dette ser vi i noen grad har ført til at enkelt personer har fått tilbud høyere opp i mestringsstrappen enn tidligere. Det er ikke funnet rom til å øke lavterskeltilbudene i virksomheten i plan perioden heller ikke til Fontenehuset i Nordre Follo.

Bolig behovet er kartlagt og det planlegges for bygging av boliger tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne - viser i denne sammenheng til beskrivelse i kapittel Eiendom. Det er også behov for forsterkede boliger for de personene som har spesielt dårlig boevne. I vår strategi om at innbyggerne skal bo hjemme så lenge som mulig, vil det på sikt være behov for bemannende omsorgsboliger.

Kommunestyret ba administrasjonen om å vurdere behovet for et brukerombud og gjerne i samarbeid med andre kommuner. Dette har vært tatt opp med våre nabo kommuner som ikke ønsker å samarbeide om en slik funksjon. En av kommunene har tidligere hatt en slik funksjon, men valgt å legge den ned da det ikke ga den effekten man ønsket. I Ås kommune ser vi at samhandlingen mellom bruker/pårørende bør bli vesentlig bedre. I den sammenheng har vi sammen startet opp med dialogmøter i ulike sammenhenger, nettopp for å få til en samhandling som er åpen, transparent og god. Det tar tid å se effekten av dette, men tilbakemeldingen er allerede god fra brukere og pårørende, vi erkjenner at det tar tid å bygge tillit og forståelse for at vi jobber mot samme mål. Det er ikke funnet rom til denne stillingen innenfor rammen i HP perioden.

Klima

Tjenesten skal bidra inn i målet med å redusere matsvinn med 50% innen 2030. Tiltak som iverksettes for måloppnåelse vil være at tjenesten har en bevissthet knyttet til bestilling av mat/middager for å unngå matsvinn. Tjenesten skal også ha en bevissthet knyttet til bruken av engangs materiell, slik at dette reduseres, skru avlys når man går ut av et rom og kildesortere der dette er mulig.

Tjenesten skifter ut kommunens leiebiler til fossilfrie biler i takt med leieavtalene og lademuligheter.

Omstilling og effektivisering

Innenfor helse og mestringsområde er det avgjørende at vi klarer å dreie tjenestetilbudet fra de mest kostnadskrevende tilbudene til mer kostnadseffektive tilbud. Dette betyr at innbyggerne skal kunne bo hjemme så lenge som mulig. For at vi skal lykkes med dette må vi prioritere hjemmebaserte tjenester. Vi må også sikre god informasjon, gi råd og veiledning tidlig slik at innbyggerne bl.a. planlegger for egen alderdom og at de er kjent med ny teknologi som enkelt kan kjøpes i ordinære butikker samt de løsningene kommunen kan tilby. Det er ikke funnet rom for å ta i bruk ny teknologi som vi ikke allerede benytter i dag. Vi må sikre at innbyggere er trygge på at de får tjenester på riktig nivå når behov oppstår.

Det kan være fornuftig at det foretas en ekstern gjennomgang av flere dimensjoner ved tjenestene, inkludert nivå for tildeling, kvalitet og effektivitet. Det er flere hensikter med en gjennomgang. For det første vil det kunne øke tilliten både fra innbyggerne og de folkevalgte og for det andre kan det gi viktig informasjon om endringspotensialet og derved riktig grunnlag for forbedringer.

Det er mange av våre tjenester som underbygger kommunens strategi om å bo hjemme så lenge som mulig. Vi har friskliv, aktivitetstilbud, matombringing, avlastningstilbud og korttidsopphold på institusjon, veiledning i bruk av ny teknologi, et tydelig mestringsfokus - hva får du til selv? og flere lavterskeltilbud. Omstillingen fra en institusjonsbasert tankegang til en mer mestringsorientert holdning har nå godt fotfeste nasjonalt og Ås følger opp denne utviklingen i praksis.

Det er store forventninger til omfang og kvalitet på våre tjenester og noen ganger er det nødvendig med forventningsavklaringer. Tydelighet, god dialog og tillitskapende tiltak vil være avgjørende for at innbyggerne skal få gode og likeverdige tjenester fremover.

Arbeidet etter forvaltningsrevisjonens rapport og gjennomgang i bolig voksne og på sykehjemmene er et stort og viktig omstillingsarbeid, spesielt innenfor tilrettelagte tjenester (bolig voksne). God dialog med tjenestemottakere og/eller deres pårørende har høy prioritet for å gjenbygge tillit.

Kravet til samhandling og tverrfaglig arbeid er økende fordi de som trenger tjenester har mer sammensatte utfordringer nå enn tidligere. I denne sammenheng må kommunen også undersøke om inntektene som kommunen kan få via refusjoner og tilskudd ligger på riktig nivå. Helse- og mestring skal arbeide med forvaltningen og inntektene i økonomiplanperioden.

Fagutvikling står sentralt i virksomheten, og det jobbes målrettet med kompetansehevede tiltak. Flere ansatte tar videreutdanning og skolerer seg på annen måte. Som nevnt i forrige kapittel er det en utfordring å rekruttere tilstrekkelig med helsepersonell fremover. Satsningen på heltidskultur og arbeid med å beholde og rekruttere helsepersonell er prioritert.

Det arbeides kontinuerlig med å se på bemanningsbehovet, bruk av teknologi, bruk av vikarer og alternative måter å organisere tjenestene på. Ledelsen er tett på slik at det er riktig bemanning til riktig tid innenfor gitte rammer.

Follo medisinske senter drifter legevakt, legevaktsentral og kommunale akutte sengeplasser (KAD) for kommunene Nordre Follo, Enebakk, Frogn og Ås. De siste årene har senteret hatt høyere kostnader enn budsjettet. Ås kommune vil ta initiativ til å sørge for at kostnadene holdes på avtalt nivå. Det er dialog om modellen for finansiering av tilbudet og det vil iverksettes andre tiltak i løpet av 2024.

Fastlegesituasjonen i Ås er krevende. I dagens situasjon mangler omtrent 4000 innbyggere fastlegetilbud i Ås. Mange av våre fastleger nærmer seg pensjonsalder og det øker behovet for konkrete og effektive

Økonomiplan for 2024-2027

tiltak. Det vil i løpet av nær framtid legges fram en plan for legetjenesten i Ås som skisserer konkrete tiltak for å øke kapasiteten. Det legges opp til en opptrapping av antall fastleger, samt ulike alternative modeller for å rekruttere leger i framtiden. Fastlegene er en sentral aktør i kommunens helsetjeneste og for at innbyggerne skal kunne bo hjemme så lenge som mulig.

Nye nasjonale krav

- Tid for handling - NOU 2023
- Bo trygt hjemme

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	134 328	134 328	134 328	134 328
Sum Tekniske justeringer	18 833	18 833	18 833	18 833
Sum Tidligere vedtatte tiltak	1 050	12 274	12 274	12 274
Korrigerings tidligere vedtatte tiltak				
Spesifisering innsparingstiltak vedtatt HP22-25 - Årsturnus, heldagskultur	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum Korrigerings tidligere vedtatte tiltak	1 500	1 500	1 500	1 500
Konsekvensjusteringer				
FACT-team, gradvis nedtrapping av tilskuddsordningen	150	150	150	850
Refusjonsordningen ressurskrevende brukere - økte refusjoner	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Økte utgifter - Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA)	2 000	2 000	2 000	2 000
Økte utgifter - kjøp av plasser	2 300	2 300	2 300	2 300
Sum Konsekvensjusteringer	3 450	3 450	3 450	4 150
Konsekvensjustert budsjett	24 833	36 057	36 057	36 757
Konsekvensjustert ramme	159 160	170 384	170 384	171 084
Ramme 2024-2027	159 160	170 384	170 384	171 084

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	118 643	135 506	135 506	135 506	135 506
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	20 816	24 651	24 651	24 651	24 651
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	47 729	53 208	64 232	64 232	64 232
Overføringsutgifter	4 679	3 335	3 335	3 335	3 335
Finansutgifter	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	191 867	216 699	227 723	227 723	227 723
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-4 899	-4 899	-4 899	-4 899	-4 899
Refusjoner	-52 640	-52 640	-52 440	-52 440	-51 740
Overføringsinntekter	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-57 539	-57 539	-57 339	-57 339	-56 639
Sum	134 328	159 160	170 384	170 384	171 084

Eiendom

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomhetens omfatter i hovedsak åtte områder (KOSTRA-funksjoner): 121 forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, 130 administrasjonslokaler, 221 førskolelokaler og skyss, 222 skolelokaler, 261 institusjonslokaler, 265 kommunalt disponerte boliger, 381 kommunale idrettsbygg og anlegg, 386 kommunale kulturbygg.

Ås kommune eier omkring 160.000 kvadratmeter bygningsmasse. Av dette utgjør boliger ca. 20 000 kvadratmeter. Utover de eide bygningene, leier kommunen ca 13 000 kvadratmeter til tjenesteproduksjon og administrasjon fra private utleiery. En del av kommunens leieavtaler utløper i 2023/2024 og dermed vil andelen eide og leide arealer endres i løpet av økonomiplanperioden avhengig av hvilke nye løsninger som velges.

Forvaltning er en overordnet funksjon som omfatter ledelse, planlegging, organisering og kontroll av den totale eiendomsvirksomheten.

Drift inkludert renhold, omfatter alle oppgaver og rutiner som er nødvendig for at bygningen med tekniske installasjoner skal fungere som planlagt, både bruksmessig, teknisk og økonomisk. Et godt fysisk arbeidsmiljø er avgjørende for brukernes helse og trivsel. For å unngå allergier og andre typer helseplager er et godt inneklima viktig for brukerne. Det krever et kvalitativt godt renhold og god drift av hele bygningsmassen.

Vedlikehold omfatter arbeider som er nødvendig for å opprettholde bygningene, eiendommene, idrettsanleggene og de tekniske installasjonene på et fastsatt kvalitetsnivå. Dette skal gjøre det mulig å bruke bygget til sitt tiltenkte formål innenfor byggets antatte levetid. Utskiftning av bygningsdeler med kortere levetid enn resten av bygningen, er en del av vedlikeholdet. Det er vanlig å skille mellom løpende (akutt skadeutbedring) og periodisk/planlagt vedlikehold.

Utvikling omfatter de tiltak som medfører opprettholdelse av eiendommens verdi over tid, og tilpasning til nye behov. Det betyr at byggets bruksområder (formålet) også tilpasses nye og endrede krav. Det kan være krav til byggets funksjoner, nye lover/forskrifter, nye krav til universell utforming, utvidelser som følge av vekst, mv.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Brutto driftsutgifter til funksjon 121, Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, i kr. pr. i (B)	488	566	418	460
Brutto driftsutgifter til funksjon 130 Administrasjonslokaler, i kr. pr. innb (B)	555	512	599	507
Brutto investeringsutgifter til boligformål per innbygger i kroner	6	42	1 391	1 155
Kommunal næringsvirksomhet brutto investeringsutgifter beløp pr innb (kr)	0	0	129	40
Netto driftsutgifter til administrasjonslokaler per innbygger (B)	524	481	536	438
Netto driftsutgifter til førskolelokaler per innbygger (B)	817	821	649	468

Økonomiplan for 2024-2027

Netto driftsutgifter til institusjonslokaler per innbygger (B)	1 363	1 792	1 329	1 090
Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger (B)	7 568	8 410	6 723	6 243
Netto driftsutgifter til kommunal forvaltning av eiendommer (F121) per innbygger (B)	487	566	384	435
Netto driftsutgifter til kommunale kulturbygg per innbygger (B)	257	467	353	411
Netto driftsutgifter til skolelokaler (222), per innbygger 6-15 år (B)	28 280	30 445	22 806	22 309
Netto driftsutgifter til skolelokaler per innbygger (B)	3 548	3 756	2 733	2 777
Netto driftsutgifter, boligformål, i prosent av samlede netto driftsutgifter (B)	0,00 %	0,30 %	0,40 %	0,20 %
Produktivitet				
Samlet areal på førskolelokaler i kvadratmeter per barn i kommunal barnehage (B)	15,5	13,8	10,7	10,8
Samlet areal på institusjonslokaler i kvadratmeter per beboer i institusjon (B)	141	175	131	127
Samlet areal på skolelokaler i kvadratmeter per elev (B)	23,3	23,5	19,9	19,7
Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter (B)	569	671	715	655
Dekningsgrad				
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere (B)	14	14	20	18
Andre nøkkeltall				
Antall husstander tilkjent statlig bostøtte fra Husbanken per 1000 innbyggere (B)	0,5	0,7	1	0,6
Antall nye søknader per 1000 innbyggere (B)	2,6	3,1	4,9	5,3
Antall søknader per 1000 innbyggere (B)	6	5,3	7,1	6,9

Utfordringer og strategi

Arealeffektivisering

Ås kommune har hatt en arealøkning på ca 30 000 kvm siden 2020. For noen år siden var det antatt høy befolkningsvekst i Ås, og dermed behov for større kapasitet på formålsbygg. Kommunen har nå en overkapasitet på en del formålsbygg, da befolkningsøkningen ikke har skjedd like raskt som det var forutsatt i tidligere planer og beregninger. Dette gjelder spesielt sykehjem og skoler. For å sikre en effektiv bruk av lokaler og samtidig møte usikkerhet med hensyn til befolkningsutviklingen, må det blant annet planlegges for en fleksibel bruk av kommunens bygg. Det vil si at eksisterende lokaler utnyttes best mulig før det utvides med flere nye. Å utnytte ledig kapasitet og bruke kommunens arealer mer effektivt blir viktig i planperioden.

Eiendomsstrategi og vedlikehold

Et anbefalt normtall for å oppnå verdibevarende vedlikehold på en portefølje er mellom 200-250 kr pr kvm. Ås kommunes vedlikeholdsbudsjett har de senere år lagt på 14-15 mill kr, eller ca 90-100 kr pr kvm. Det mangler altså mer enn 15 mill kr for å komme på anbefalt årlig vedlikeholdsnivå. I tillegg kommer innhenting av etterslep. For lite ressurser til å utføre verdibevarende vedlikehold medfører flere akutte hendelser og driftsstans. Et viktig mål for planperioden er å komme mer i forkant og prioritere de riktige byggene til riktig tid. Det skal utarbeides en eiendomsstrategi og vedlikeholdsplan som skal bidra til langsiktige og bærekraftige valg for eiendomsforvaltningen. I tillegg jobbes det med å tilpasse organisasjonen med tydelig plassering av oppgaver og ansvar for å bedre imøtekomme de krav og forventninger som ligger til kommunens eiendomsforvaltning.

Boligforvaltning

Kommunen eier ca 250 kommunale boliger, i tillegg har vi tilvisningsrett/fremleie på 50 boliger. De siste årene har leie blitt justert til gjengs leie. En evaluering av gjengs leie som prinsipp vil legges frem politisk i henhold til tiltaksdelen i boligpolitisk plan. Det pågår også en gjennomgang av boligporteføljen for vurdering av om den har den sammensetning og beliggenhet som det er behov for, og lage en strategi for utvikling av porteføljen i henhold til behovet. Innenfor det boligsosiale arbeidet og eiendomsforvaltning generelt er det viktig med klare roller, ansvars- og myndighetsforhold. Eiendom jobber sammen med kommunes øvrige tjenesteområder for å etablere gode rutiner for tverrfaglig samarbeid og oppfølging av leietakere i kommunale boliger.

Omstilling og effektivisering

Klima og miljø

Enheten har betydelig effektiviseringskrav de senere år. Det vil arbeides aktivt for å omstille og effektivisere. Spesielt viktig blir energieffektivisering og miljøriktige valg. Det jobbes også med å oppnå økt sorteringsgrad for kommunens avfall og fossilbiler erstattes med el-biler ved utskiftning i tråd med tiltaksdelen i handlingsplan for klima og energi.

Digitalisering

Forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdssystemet - PLANIA er under utvikling. Det er en omfattende jobb å samle dokumentasjon om alle kommunens bygg. Når systemet er i full drift, vil det gi en bedre oversikt over eiendomsmassen samt effektivisere utførelsen av tjenesten. I 2023 utvides Plania boligmodul, slik at fakturering ivaretas via boligforvaltningen. Dette medfører bedre kontroll og en mer effektiv utførelse av oppgavene.

I 2022 er det anskaffet et elektronisk utleiesystem som tilgjengeliggjør og forenkler utleie betydelig. I første omgang vil eksisterende «utleiebygg» som flerbrukshaller, svømmehaller, kulturhuset og kulturskolen legges inn i systemet. Det vil deretter legges frem en utleiestrategi for kommunestyret som skal avklare kommunens utleiepraksis.

Ås kommune har meldt seg på Husbankens nye satsning KOBO - og vil ta i bruk dette i løpet av 2023. KOBO et forvaltningssystem som vil *lette prosessen med å søke, tildele og administrere kommunale utleieboliger, samt følge opp beboere og skaffe datagrunnlag*. Systemet vil være sentralt i arbeidet med å imøtekomme nye krav i boligsosial lov.

Det begynner å skje en utvikling med robotisering innenfor renholdsområdet, bruk av droner til inspeksjon av bygg. Dette er noe eiendom ser for seg å teste ut i økonomiplanperioden.

Nye nasjonale krav

Det skjer løpende endringer i lov- og forskriftskrav tilliggende eiendoms- og boligforvaltning og startlansbehandling.

Finansavtaleloven

Ny finanslov (2023) inneholder en "forklaringsplikt". Dette innebærer at kommunen har en plikt til å gi søkeren en del forklaringer av finansieringsbevisets innhold før en avtale inngås/signeres. Kravet medfører merarbeid i saksbehandlingen, men det oppleves forbyggende ved at lånetaker får bedre forståelse av budsjettene, og budsjettene blir bedre. I tillegg får kommunen bedre kontakt/relasjon til søkerne og det blir med det lavere terskel for å ta kontakt om det oppstår problemer med betalingen i etterkant, eller dukker opp spørsmål.

Boligsosial lov

Ny boligsosial lov (2023) forplikter blant annet kommunen til *samarbeid på tvers av sektorer og samordning av sine tjenester, og med andre offentlige aktører som kan bidra til arbeidet for vanskeligstilte på boligmarkedet*. I tillegg stiller loven krav til at kommunen skal ha en oversikt over behovet for både ordinære og tilpassede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Det er satt ned en tverrfaglig prosjektgruppe som skal komme frem til arbeidsflyt og klart definerte ansvar, roller og myndighet for oppfølging av vanskeligstilte på boligmarkedet. Husbankens nye system KOBO, er et system som vil lette samhandlingen.

Forskrift om brannforebygging

Endringer i Forskrift om brannforebygging (2016) stiller større krav til eiers og brukers engasjement i det brannforebyggende arbeidet. Det gjelder områder som risikoanalyser, dokumentasjon, oppfølging, opplæring, slukkeutstyr osv. Fremdeles har kommunen en del mangler rundt rutiner, dokumentasjon og tilstand på branntekniske anlegg som det arbeides målrettet med å lukke. For å komme videre i dette arbeidet er det behov for å prioritere store deler av vedlikeholdsbudsjettet til brandokumentasjon og oppgradering av brannanlegg.

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	250 843	250 843	250 843	250 843
Sum Tekniske justeringer	3 173	-1 364	1 198	11 357
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-20 065	-20 980	-16 462	-16 462
Korrigering tidligere vedtatte tiltak				
Prosjekt arealeffektive bygg	5 850	-400	-2 300	-2 300
Sum Korrigering tidligere vedtatte tiltak	5 850	-400	-2 300	-2 300
Konsekvensjusteringer				
Redusert kostnad fjernvarme	-367	1 478	857	830
Reduserte utgifter til strøm	-5 357	-296	-3 357	-3 357
Sum Konsekvensjusteringer	-5 724	1 182	-2 500	-2 527
Konsekvensjustert budsjett	-16 765	-21 563	-20 064	-9 931
Konsekvensjustert ramme	234 078	229 281	230 780	240 912
Ramme 2024-2027	234 078	229 281	230 780	240 912

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett 2023	Økonomiplan			
		2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	60 096	64 132	64 132	64 132	64 132
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	89 506	59 527	54 638	46 927	46 900
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	10 591	12 044	13 044	13 544	13 544
Finansutgifter	125 050	133 625	133 567	142 027	151 936
Sum Driftsutgifter	285 244	269 329	265 381	266 630	276 512
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-24 667	-25 517	-26 367	-26 117	-25 867
Refusjoner	-9 734	-9 734	-9 734	-9 734	-9 734
Overføringsinntekter	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-34 400	-35 250	-36 100	-35 850	-35 600
Sum	250 843	234 078	229 281	230 780	240 912

Kultur, samfunn og teknikk

Beskrivelse av dagens virksomhet

Virksomhet Kultur, samfunn og teknikk omfatter enhetene Kultur og samskaping, Plan, byggesak og geodata og Kommunalteknikk. Enhetene har til sammen 85 årsverk fordelt på 35,3 på Kultur og samskaping, 16,5 på Plan, byggesak og geodata og 33,2 på Kommunalteknikk. I tillegg består virksomheten av tre team; team samfunn med 4 årsverk, team attraktive Ås med 2 årsverk og team utbyggingsavtaler med 3 årsverk. Follo landbrukskontor som er et vertkommunesamarbeid, er også organisert under denne virksomheten.

Kultur

(383) Kulturskole

Kulturskolen i Ås tilbyr opplæring og utfoldelse i musikk, teater, dans og visuelle kunsthøgskole for barn og unge mellom 0 og 20 år. Kulturskolen er en lovpålagt tjeneste og målgruppen er elever fra barnehage, grunnskole og videregående skole. Kulturskolen er sammen med fylket ansvarlig for Den kulturelle skolesekken i kommunen, og underviser i perioder alle elevene i grunnskolene i Ås. Kulturskolen driver de interregionale talentutviklingsprogrammene UngMusikk, UngInnovasjon og UngKunst. Ås kulturelle ressurscenter er en viktig del av kulturskolen i Ås og får nasjonal oppmerksomhet.

(370) Bibliotek

Ås bibliotek og [lokalhistorisk arkiv](#) (385) ligger i Ås kulturhus, mens Nordby bibliotek holder til på Alti Vinterbro. Bibliotek er en lovpålagt tjeneste som har alle innbyggere i landet som målgruppe. Biblioteket skal bl.a. fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, og det skal være en møteplass. Bibliotekets tilbud er gratis. Ås bibliotek deltar i regionale og nasjonale nettverk.

Kultur, idrett og frivillighet

- (385) Kulturhus / (373) Kino
Ås kulturhus og Åskino gjennomfører et mangfold av arrangementer og fremvisninger i tett samarbeid med kulturskolen, biblioteket og det frivillige kulturlivet i Ås. På scenene er det tilbud om produksjoner fra det frivillige kulturlivet til internasjonale storheter.
- (231/234) Frivillighet
Tjenesten skal legge til rette for utvikling av frivillige kultur- og fritidstilbud som gjenspeiler mangfoldet i befolkningen, sikre en felles arena for dialog mellom kommunen og frivillige organisasjoner, samt tilrettelegge for deltakelse i organisasjoner og frivillige aktiviteter.
- (120) Innbyggertorg
Innbyggertorget er et knutepunkt for informasjon, råd og veiledning om kommunens tjenester. Det er også en møteplass som skal fremme samarbeid mellom innbyggere, lag og foreninger, næringsliv og kommunen. Innbyggertorget omfatter innbyggjerservice og telefonsentral, fellesskaper og Ås frivilligsentral.

Samfunn

(301) Plansaksbehandling

Omfatter arbeid med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, områdereguleringsplaner og detaljreguleringer.

(302) Bygge- og delesaksbehandling

Omfatter behandling av bygge- og delesaker, tilsyn i byggesaker, ulovlighetsoppfølging, henvendelser og veiledning.

(303) Kart og oppmåling

Omfatter gjennomføring av oppmålingsforretninger i forbindelse med fradeling av eiendommer, klarlegging av grenser, grensejusteringer, adressering, føring av matrikkelen, kartsalg, forvaltning, drift og vedlikehold av kartbaser og kartportal, utstedelse av matrikkelbrev, analyser og produksjon av kart, visualisering av innsamlede data, henvendelser og veiledning.

(315) Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak

Omfatter føring av festeavgifter, både inntekter og utgifter.

(325) Tilrettelegging og bistand for næringslivet

Omfatter arbeid med å tilrettelegge arealer- og lokaler for næringslivet og skape møteplasser og samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor, FoU-miljø og befolkning. Attraktive Ås og Innovasjonssenteret i Ås er en del av dette tjenesteområdet.

(329) Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling

Follo landbrukskontor utfører tjenester for 5 kommuner der Ås kommune er vertskommune. Landbrukskontoret ivaretar kommunal landbruksforvaltning med vekt på økonomiske og juridiske virkemidler i landbrukspolitikken. I tillegg har kontoret ansvar for viltforvaltningen i Ås og Frogn kommuner. Kontoret bidrar i arbeidet med å verne om jord- og skogressursene og legge til rette for et produktivt og klima- og miljøvennlig landbruk.

(335) Rekreasjon i tettsted

Omfatter forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens parkområder, samt uteareal i skoler, barnehager og ved kommunale institusjoner.

(360) Naturforvaltning og friluftsliv

Omfatter overordnet og strategisk miljøvernarbeid om blant annet klima- og energi, naturmangfold, viltforvaltning, mobilitet og friluftsliv. Tjenesten omfatter også forvaltning av naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven i saker som angår bevaring av arter og naturtyper og bekjempelse av fremmede arter, samt ulovlighetsoppfølging. Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens statlig sikrede friluftsområder, ski-/lysløyper, utbedring og skilting av turstier i samarbeid med frivillige dekkes også av denne tjenesten.

233 Folkehelse

Omfatter overholdelse av Folkehelselovens § 4 *Kommunens ansvar for folkehelsearbeid* og § 5 *Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen* oppfølging av satsingsområdene i denne oversikten. Innen miljørettet helsevern (Folkehelseloven § 8 og § 9) omfatter tjenesten behandling av saker og tilsyn med faktorer i miljøet som direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen.

Teknikk

Samferdsel

Omfatter kommunale veier (332) og samferdsel (330) og transporttiltak. Tjenesten har ansvar for forvaltning av det kommunale veinettet, inkludert parkering, trafiksikkerhet, fremkommelighet og skilting. Dette innebærer:

- Drift og vedlikehold av kommunale veier, veilys, parkeringsanlegg, ladeinfrastruktur, plasser og torg
- Gjennomføring av trafiksikkerhetstiltak i henhold til tiltaksplan for sykling, gange og trafiksikkerhet
- Håndhevelse av parkeringsbestemmelsene i parkeringsforskriften og vegloven/trafikkreglene
- Ivareta vei- og trafikkfaglige interesser i reguleringsplaner, byggesaker og anleggsfase

Brann og ulykkesvern

Omfatter forebygging brann/andre ulykker (338) og beredskap brann/andre ulykker (339). Brann- og ulykkesvern skal sikre brannberedskap og forebygge branner og andre ulykker. Oppgavene ivaretas av Follo Brannvesen interkommunale selskap (FBV) som eies av kommunene Enebakk, Frogn, Nesodden, Nordre Follo og Ås.

Vann, avløp og renovasjonstjenester (VAR)

Omfatter vann-, avløp- og renovasjonstjenesten (VAR) som er lovpålagt og 100 prosent gebyrfinansiert etter selvkostprinsippet.

VAR omfatter seks resultatområder; produksjon av vann (340), distribusjon av vann (345), avløpsrensing (350), avløpsnett/innsamling av avløpsvann (353), tømming av slamavskillere og septiktanker og lignende (354) og innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall (355).

Vann og avløp har som hovedoppgave å sørge for nok og sikkert drikkevann, tilfredsstillende borttransport og rensing av spillvann, samt sikre god håndtering av overvann. Spredt avløp følges opp med systematisk tømming av slamavskillere og tilsyn med disse anleggene.

Ås kommune har en avtale om kjøp av vann fra Nordre Follo kommune og en reservevannsavtale med øvrige nabokommuner. Rensing av avløpsvann ivaretas i hovedsak av Nordre og Søndre Follo renseanlegg, begge IKS.

Husholdningsavfall skal innhentes, transporteres og behandles på en effektiv og miljøvennlig måte. Innsamling og håndtering av husholdningsavfall ivaretas av Follo Ren IKS.

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Antall km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for pr. 10 000 innb	14	15	12	11
Antall utrykninger: sum utrykninger til branner og andre utrykninger pr. 1000 innbyggere	18,4	21,1	16,8	
Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikl. nettodriftsutgifterbeløp pr innb (kr)	76	-4	142	123
Netto driftsutgifter til tilrettelegging og bistand for næringslivet i prosent av samlede netto (B)	-0,30 %	0,40 %	0,40 %	0,40 %
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	1 898	2 229	2 878	2 569
Netto driftsutgifter til funksjon 392 tilskudd til tros- og livssynssamfunn pr. innbygger i kro (B)	0	0	3	1
Netto driftsutgifter til funksjon 338 pr. innbygger (B)	-2	-41	98	92
Netto driftsutgifter til funksjon 339 pr. innbygger (B)	605	799	952	957
Netto driftsutgifter til funksjon 390,393 pr. innbygger i kroner (B)	410	446	689	632
Netto driftsutgifter til kart og oppmåling per innbygger (B)	128	76	116	107
Netto driftsutgifter til kommunale idrettsbygg per innbygger (B)	572	526	739	622
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger 6-15 år (B)	2 428	3 539	2 941	2 575
Netto driftsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv per innbygger (B)	203	308	190	169
Netto driftsutgifter til plan/kart/bygg per innbygger. Konsern. Kroner (B)	253	321	505	463
Netto driftsutgifter til plansaksbehandling per innbygger (B)	213	138	305	285

Økonomiplan for 2024-2027

Netto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder per innbygger (B)	172	196	307	241
Netto driftsutgifter, brann og ulykkesvern, i prosent av totale netto driftsutg (B)	1,00 %	1,20 %	1,50 %	1,50 %
Netto driftsutgifter, kirke, i prosent av totale netto driftsutgifter (B)	0,70 %	0,70 %	1,00 %	0,90 %
Tilrettelegging og bistand for næringslivet nettodriftsutgifterbeløp pr innb (kr)	-198	273	276	244
Vann - Driftsutgifter per tilknyttet innbygger (kr/tilkn.innb) (B)	514	578	1 104	1 074
Produktivitet				
Brutto driftsutgifter ekskl. avskrivninger i kr pr. km kommunal vei og gate (B)	147 962	137 924	117 649	115 858
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per bruker (B)	22 586	22 944	24 338	23 346
Netto driftsutgifter ekskl. avskrivninger i kr pr. km kommunal vei og gate (B)	175 808	170 048	128 718	117 480
Vann - Gebyrinntekter per innbygger tilknyttet kommunal vannforsyning (kr/tilkn.innb) (B)	1 759	2 452	1 935	1 948
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (kr)	3 086	3 092	4 621	4 605
Dekningsgrad				
Andel barn i gr.skolealder på venteliste til komm musikk- og kulturskole, av barn i alderen 6-15 år	3,50 %	3,90 %	3,20 %	2,90 %
Andel elever 6-15 år i kommunens kulturskole, av antall barn 6-15 år (B)	23,90 %	23,50 %	13,30 %	12,60 %
Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innb (B)	20	21	19	13
Antall utstedte parkeringstillatelser for forflytningshemmede pr. 10 000 innb (B)	217	146	112	107
Døpte i prosent av antall fødte (B)	34,90 %	42,90 %	60,30 %	62,20 %
Konfirmerte i prosent av 15-åringer (B)	35,20 %	36,90 %	52,90 %	52,00 %
Medlem og tilhørige i Dnk i prosent av antall innbyggere (B)	52,80 %	51,30 %	66,80 %	69,10 %
Kvalitet				
Avløp - Slamtørrstoff produsert per kubikkmeter avløpsvann	319	635	322	
CO ₂ -utslipp fra energibruk i komm. eiendomsforvaltn., egne bygg	0	0	3	1
Estimert gjennomsnittsalder for kommunalt spillvannnett med kjent alder (år)	30	30	35	
Renovasjon - Levert til materialgjenvinning og biologisk behandling per innbygger (kommune)	206	169	0	0
Vann - Estimert vannlekkasje per meter kommunal ledning per år (m ³ /m/år) (B)	2,2	2,1	3,3	3,7
Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (kr)	466	480	556	496
Grunnlagsdata (Nivå 3)				
Snitt saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist (dager)	28	29	40	44
Snitt saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist (dager)	15	15	19	23

Utfordringer og strategi

Kultur

Kulturskole

Kulturskolens tilbud videreutvikles i tråd med nasjonal rammeplan og lokale læreplaner. Elevtallet i kulturskolen er på vei tilbake til nivået før pandemien, og nye tilbud gjør kulturskolen aktuell for flere målgrupper. Samspillet med nye Åsgård skole forventes å gi en positiv effekt på kvalitet og oppslutning.

Ås kulturelle ressurscenter har vokst frem etter mange år med vekt på inkludering. Formålet er at kulturskolen skal være et ressurscenter for alle innbyggerne i kommunen både unge og gamle, og for de andre virksomhetene i kommunen.

Kulturskolen har i mange år driftet regionale prosjekter finansiert med eksterne midler. Det er talentutviklingstiltakene UngMusikk, UngKunst, og UngInnovasjon. Dette bidrar med et fast årlig tilskudd fra Viken fylkeskommune på over 3,4 millioner kroner. I tillegg kommer innbetalinger fra deltakerkommuner på ca. 2 millioner kroner. I forbindelse med oppdelingen av Viken er det ennå ikke klart hvordan talentutviklingstiltakene videreføres i de tre nye fylkene. Erfaringene med å drifte og utvikle interkommunale prosjekter er at det gir økt kvalitet og tilbud for innbyggerne, det bygger kompetanse og gjør stillinger i Ås mer attraktive. Undervisningstilbud og aktiviteter som er eksternt finansiert kan i noen grad erstatte tilbud som Ås kommune ellers måtte etablere og finansiere selv. I tillegg til prosjektledelse dekker de eksterne midlene også andeler av administrative stillinger, driftskostnader, lokaler og utstyr.

Kulturskolen legger vekt på samarbeid med andre virksomheter og aktører i kommunen fordi det bidrar til høyere kvalitet og flere tilbud. Kulturskolens kompetanse er verdifull for mange av kommunens tjenester og virksomheter, og kulturskolen har i dag samarbeid med flere kommunale virksomheter i tillegg til det frivillige og profesjonelle kulturlivet. Det er potensiale for flere slike samarbeid, men nedgangen i kulturskolens budsjett de siste årene kan føre til lavere kvalitet og færre kultur- og aktivitetstilbud for innbyggerne. Ås kommune er i vekst og behovet for flere kulturtilbud for innbyggerne vil sannsynligvis øke i årene som kommer. Det er bl.a. et behov for musikkterapeutisk kompetanse som kan virke på tvers av de ulike virksomhetene, men dette er det ikke funnet dekning for i budsjettet.

Kulturskolen er et viktig verktøy for å få alle med, mer mangfold og mer inkludering. Mange barn og unge faller imidlertid utenfor tilbudet fordi den økonomiske egenandelen for deltagelse er for høy.

Bibliotek

Ås bibliotek er godt besøkt og har tjenester som gir mye aktivitet for brukerne. Det er imidlertid utfordringer når det gjelder personalressurser, mediesamling og lokaler.

Antall årsverk er redusert og mediebudsjettet er halvert siden 2020. Dette har ført til kutt i åpningstidene og i tilbudene til brukerne, spesielt til barn. Det er utfordrende å ivareta de digitale tilbudene samtidig som biblioteklokalene skal holdes åpne med tilstrekkelig mediesamling og attraktive arrangement. Det må derfor vurderes om de digitale tilbudene som film, e-bøker og e-lydbøker bør reduseres, særlig nå som den nasjonale satsingen Bibliotek24 legger opp til økt aktivitet. Reglene for fysiske lån mellom bibliotek er under revisjon i 2023, og vil gjøre at innbyggerne i større grad blir henvist til å bruke bibliotek i egen kommune. Ved siste reforhandling (2023) ble kostnaden til bibliotektransporten doblet.

Befolkningsvekst og studentøkning gir økt trykk på tjenestene og Ås bibliotek mangler arbeidsplasser og studierom for besøkende.

Det er ønskelig at materiale som er levert inn til Ås kommunes lokalhistoriske arkiv, og som er uten klausul, blir gjort tilgjengelig digitalt. Mangel på bemanning gjør det imidlertid vanskelig.

Kultur, idrett og frivillighet

- *Kulturhus/kino*
Besøktallene er i ferd med å ta seg opp, men særlig i kinodriften påvirkes besøktallet av utfordringer som endret besøksmønster etter pandemien (mer strømming), endring i privat økonomi og bransjestreik i Hollywood. Dette resulterer i fortsatt betydelige redusert inntjening.

Ås kulturhus har store behov knyttet til utbedringer og ny funksjonalitet, herunder strakstiltak

knyttet til vedlikehold, å samlokalisere bibliotek og innbyggertorg, åpne opp kulturhuset mot rådhusplassen og utvikle ny funksjonalitet. Det legges våren 2024 frem en mandatsak for igangsettelse av en mulighetsstudie for oppgradering av Ås kulturhus. Mulighetsstudien avdekker behov for strakstiltak og det avsettes investeringsmidler knyttet til strakstiltakene i 2025.

Innbyggertorget bør flyttes til kulturhuset. For å få realisert dette er det behov for å gjøre tilpasninger. Dette skal utredes for å finne gode og hensiktsmessige løsninger og for å anslå kostnadene ved en slik ombygging.

Serveringstilbudet med kinokiosk og kulturbar i kulturhusets foajé er en arena for kulturaktivitet og gjør arrangementene mer attraktive for publikum. Tilbudene gir dessuten kulturhuset inntjening og omfanget av aktiviteten øker.

- **Frivillighet**

Frivilligheten er en bærebjelke i Ås og skaper positive møteplasser som har stor betydning for innbyggernes helse og trivsel. Det skal være lett å være frivillig og kommunen skal legge til rette for at de frivillige organisasjonene ikke skal bruke mye tid på administrasjon og rapportering. Skolelokaler og andre tilgjengelige kommunale lokaler bør stilles til rådighet for frivillige organisasjoner vederlagsfritt. Det er behov for å styrke fagområdet idrett og fritid i kommunen, men det er ikke funnet dekning i budsjettet for å styrke fagområdet nå.

- **Innbyggertorg**

Innbyggertorget er en møteplass der kommunen møter innbyggerne og frivilligheten. Innbyggertorget er, sammen med biblioteket, den mest besøkte arenaene for uformelle henvendelser og frivillig initiativ. Disse tjenestene bør samlokaliseres, men dette forutsetter tilpassede og egnede lokaler. Det skal utredes nærmere hvordan kulturhuset kan tilpasses for å romme både bibliotek og innbyggertorg. Tjenestene bør styrkes fordi det i dag er for lav bemanning både på innbyggertorget og i biblioteket, noe som medfører reduserte åpningstider og tilbud for innbyggerne. Det er imidlertid ikke funnet dekning i budsjettet for å styrke disse tjenestene nå.

Det er behov å styrke det digitale opplæringstilbudet i kommunen. I 2023 fikk kommunen eksterne midler til å ansette en koordinator som har veiledet personer med begrensede eller ingen digitale ferdigheter. For å sikre videre arbeid med digihjelp-tilbudet vil kommunen se på muligheten for igjen å søke eksterne midler.

Samfunn

Kommunen forventer vekst og det øker presset på landbruks-, natur- og friluftsområdene samt kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap. Kommunen som arealmyndighet har ansvar for å ta vare på og forvalte disse arealverdiene i kommuneplanen, i reguleringsplanene, og i øvrige planer.

Plan og bygg

Ås skal konsentrere hoveddelen av boligveksten til Ås sentrum og Solberg, mens hoveddelen av arbeidsplassveksten skal skje i Ås sentralområde. En mer konsentrert utbygging gir muligheter for å utvikle mer levende tettsteder med gode sosiale møteplasser og variasjon i tilbud av handel, service, kultur og kollektivtilbud. Det sikrer også landbruks-, natur- og friluftsområder mot nedbygging. Det er fortsatt en prioritert oppgave å følge opp områdereguleringsplanen for Ås sentralområde gjennom arbeid med private reguleringsplaner, byggesaker og utbyggingsavtaler.

Spredt boligbygging utfordrer flere aspekter ved bærekraftig arealplanlegging og skal derfor begrenses.

Samtidig er det viktig å opprettholde stabile bomiljøer og utnytte etablert sosial og teknisk infrastruktur. Planinitiativ og pågående reguleringsplaner som følger opp kommuneplanen skal prioriteres.

Det forventes flere store byggesaker som følge av at et antall større områder er ferdig regulert og flere reguleringsplaner er under arbeid. Antallet seksjoneringsøknader vil øke som følge av at det tilrettelegges for mer blokkbebyggelse og tett småhusbebyggelse. Det er økt fokus på tilsyn og oppfølging av ulovligheter og arbeidet med å bygge opp tilsynskompetanse i egen organisasjon fortsetter.

Selv om usikre tider har bidratt til redusert plan- og byggeaktivitet forventes det at aktiviteten igjen øker i løpet av planperioden.

Landbruk

Landbruksforvaltningen skal bidra til å unngå tap av landbruksarealer og å styrke grunnlaget for langsiktig produksjon av mat, trevirke og økosystemtjenester. Prioriterte oppgaver er å bidra til økt produksjon av mat og fornybare råvarer og et landbruk som bidrar til å løse klima- og miljøutfordringene. Urbant landbruk kan øke kunnskap om matproduksjon og naturmangfold samtidig som grønnsstruktur og sirkulær ressursbruk utvikles.

Klima

Klimaendringene påvirker samfunnet vårt og enkeltmenneskers liv. Innenfor områdene transport, stasjonær energi, avløp og avfall, landbruk og indirekte utslipp kan kommunen gjennomføre en rekke tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene. De største klimautslippene i Ås kommer fra transportsektoren. Nye bolig- og næringsområder må derfor lokaliseres slik at det stimuleres til bruk av miljøvennlige transportmidler til jobb, fritidsaktiviteter og handel.

Nedbygging av landbruks-, natur- og friluftsområder er den arealbruksendringen som gir størst utslipp av klimagasser. Nedbygging av skog og myr gir størst utslipp per arealenhet. Derfor er foretting av bolig- og næringsareal og gjenbruk av allerede utbygde arealer sentralt i kommunens arbeid med å redusere klimagassutslipp. Kommunen skal utvikle arealregnskap og inkludere klimagassutslipp som følge av arealbruksendringer i kommunens klimagassregnskap.

Naturmangfold

Tap av naturmangfold skjer i et så høyt tempo at det er snakk om en naturkrise. Endringer i arealbruk er det som har størst negativ innvirkningen på naturmangfoldet. Kommunen som arealmyndighet har plikt til å ta vare på naturmangfoldet i arealforvaltningen. Alle tiltak og vedtak som gjøres av kommunen som kan ha påvirkning på naturmangfold skal vurderes etter naturmangfoldloven.

Temaplan naturmangfold ble vedtatt i 2018, med egen tiltaksdel. Det er behov for å revidere tiltaksdelen. Sentrale tiltak i planen er å øke kompetansenivået om naturmangfold og lovverket, kartlegging av naturtyper og arter, skjøtsel av verneområder og bekjempelse av fremmede arter.

Vannressurser

Vann er en viktig felles ressurs, og god vannforvaltning er viktig både lokalt, regionalt og globalt. Samarbeidet i regi av vannområdene PURA og MORSA skal sikre god kjemisk og økologisk tilstand for vannkvaliteten i alle vannforekomster i Ås kommune. For å hindre avrenning og erosjon fra jordbruksarealer til vannforekomster er det vedtatt ny forskrift med regionale miljøkrav for jordbruket i Oslo og Viken, som omfatter hele Ås kommune. I tillegg må kommunen påse at kommuneplanens bestemmelser om byggegrense og kantvegetasjon langs vassdrag blir fulgt opp.

Oslofjorden er en av Norges mest artsrike fjorder. Men den økologiske tilstanden i Oslofjorden er under sterkt press, og allmennhetens tilgang til strandsonen er også sterkt begrenset. Kommuner med kystlinje har ansvar for å følge opp tiltakene i Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et attraktivt friluftsliv.

Attraktive Ås

Attraktive Ås skal bidra til å sikre innbyggervest, næringsvekst og besøksvekst i kommunen. Omdømmebygging, samarbeid med universitetet og næringsutvikling er prioriterte satsingsområder.

Kommunen har inngått en samarbeidsavtale med universitetet der formålet er å utvikle et strategisk og langsiktig samarbeid innen næringsutvikling, innovasjon, kompetansebygging og tettstedsutvikling. Partene skal initiere og gjennomføre prosjekter og tiltak innenfor disse samarbeidsområdene.

Ås har et stort potensial for bærekraftige, miljøvennlige og kunnskapsbaserte næringer og gode forutsetninger for å etablere lokale arbeidsplasser og utvikle landbruksnæringen. Universitetet med tiliggende institutter, nærheten til E6, E18 og jernbanen og god tilgang til kompetent arbeidskraft, gjør at Ås har store muligheter for å bli attraktive for næringslivet. Arbeidet med en temaplan for næring er i gang og skal inneholde langsiktige mål og strategier for næringsliv i Ås. Planen skal utarbeides i nært samarbeid med næringslivet.

Innovasjonssenteret i Ås vil være en viktig del av samarbeidet med campusmiljøet og næringsliv, samt en viktig brikke i å videreutvikle det næringslivet vi har og tiltrekke oss nytt. Det vil være viktig i årene fremover å få etablert gode programmer, ordninger og aktiviteter på Innovasjonssenteret som kan favne både næringsliv, FoU og innbyggere.

Folkehelse

Det er et samfunnsansvar å sikre at alle har gode forutsetninger for et godt liv og god helse. Kommunen skal tilrettelegge for kvaliteter i nærmiljøer som fremmer god folkehelse. Et helsefremmende arbeid bør skje i samarbeid mellom kommunen, frivillige organisasjoner, næringsliv og innbyggere. Det utarbeides et kunnskapsgrunnlag for status for folkehelsen i Ås. Det gir grunnlag for områder kommunen må satse særlig på. To sentrale satsingsområder er:

- Stabile og varierte bomiljøer er viktig for folkehelsen. Forhold som kan ha betydning for stabiliteten i et bomiljø er variasjon i boligtyper som bidrar til variert befolknings sammensetning og at flere kommer inn i boligmarkedet.
- Alle skal bo trygt og godt. Boligen må være tilpasset den enkeltes behov og i et bomiljø som gir mulighet for å delta i samfunnet, knytte kontakt, forebygge ensomhet og utvikle og utfolde seg. Et bomiljø som gir mulighet for deltakelse og aktivitet er viktig for alle, særlig for barn og eldre.

Teknikk

Samferdsel

De største klimautslippene i Ås kommer fra transportsektoren. Kommunen legger derfor til rette for at stadig flere av innbyggerne skal kunne gå og sykle eller reise kollektivt til daglige gjøremål. Det krever en prioritering av gang-, sykkel- og kollektivtrafikk i etablering og utforming av det kommunale vei- og gatenettet. I tillegg er det nødvendig med restriktive parkeringsbestemmelser for å redusere biltrafikken.

Det er utfordrende å løse oppgavene knyttet til vei og samferdsel både på kort og lang sikt. Det er fordi det er begrenset kapasitet og økonomiske ressurser, krevende å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, etterslep på vedlikehold og drift og lite kapasitet til planlegging og utvikling. Fortløpende driftsoppgaver

må prioriteres. Med betydelig vekst i Ås vil utfordringene øke. Dette går på bekostning av langsiktig vedlikehold av både gatenett, veilys og veigrøfter. Manglende vedlikehold av grøfter og sandfang øker faren for tilbakeslag og flom. Over tid vil kostnadene til akutte reparasjoner øke og samlet overstige kostnadene som er forventet med et mer planmessig vedlikehold.

Kommunen skal legge bedre til rette for gående og syklende også vinterstid. Dette krever ekstra ressurser fordi brøytemannskapene må ut på mindre snømengder enn gjeldende brøyteinstruks tilsier. Det krever økte ressurser.

Det er behov for å prioritere ressurser og involvere tjenesteområdets fagpersoner i alle fasene i oppfølgingen av områderegeringsplanen for Ås sentralområde både i detaljreguleringsfasen, prosjekteringsfasen, byggesaksfasen og anleggsfasen.

Det brukes mye ressurser på å svare ut spørsmål fra innbyggere og politikere. I tillegg er det behov for dialog med andre myndigheter som Viken fylkeskommune og Statens vegvesen.

Brann og ulykkesvern

Eierkommunene legger vekt på klima og miljø ved anskaffelser. Follo brannvesen (FBV) har også et ansvar for å sikre at klima- og miljøvennlige produkter og tjenester prioriteres innenfor vedtatte rammer, og har spesielt fokus på klima ved kjøp av kjøretøy.

Vann, avløp og renovasjonstjenester

Innenfor tjenesteområdet vil følgende bli prioritert:

Vann

- Etablere avtaler og ny infrastruktur for hovedvannforsyning og reservevannforsyning til kommunen.
- Redusere andel vannlekkasjer under 20 %
- Fornye i gjennomsnitt 1,2 % av vannledningene årlig
- Etablere tilstrekkelig kapasitet til slokkevann og sprinkling i tettbygde strøk
- Alle abonnenter skal ha digital vannmåler innen 2028
- Økt fokus på beredskap og robusthet i vannleveransen

Avløp

- Overholde kravene som er gitt i utslippstillatelser
- Øke kapasiteten på avløpsnettet, herunder sikre rutiner og midler for rutinemessig oppgradering av spillvannspumpestasjoner
- Fornye i gjennomsnitt 1 % av avløpsledningene årlig
- Reduksjon av forurensende utslipp
- Redusere andel av innlekking på spillvannsledninger til under 10 %
- Oppfylle krav til oppfølging av spredt avløp
- Etablere gode overvannsløsninger og sikre flomveier i tettbygde strøk
- Økt hyppighet for drift og overvåkning av overvannssystemer for å forhindre skader ved flom og store nedbørmengder.

Renovasjon

- Utvikling av avfallsløsninger tilpasset ulike bo-strukturer som ivaretar krav og mål fra myndighetene
- Tilrettelegge for ombruk
- Digitale plattformer som bedrer tjeneste for innbyggerne
- Benytte ny teknologi innenfor innsamling, sortering og videreforedling av råvarer til ny produksjon

Park, idrett og natur

Kommunen skal drifte og vedlikeholde uteområdene til skolene og barnehagene, parker, lekeplasser og idrettsanlegg, samt friluftsområdene Breivoll, Stuene, Berg og Kinnsåsen. Økt omfang og krav til kvalitet på disse områdene gjør det utfordrende å imøtekomme kravene med de ressursene som er tilgjengelig.

Omstilling og effektivisering

Kultur

Det skal utarbeides en temaplan for tjenesteområdet kultur og samskaping. Planen skal bl a omhandle hvordan dette tjenesteområdet på sikt skal organiseres.

Det er behov for å jobbe mer planmessig, strategisk og samordnet med idrett, nærmiljø og friluftsliv. Dette gjelder både i gjennomføringen av interne prosjekter/oppgaver og for bedre å utnytte potensial for gode samskapingsprosjekter med idretts- og friluftslivsorganisasjonene. Kommunen bør også i større grad utnytte mulighetene for ekstern prosjektstøtte til prosjekter innen fagområdet. Det er derfor behov for å se på organiseringen og bedre ressurs situasjonen innen tjenesteområdet.

Teknikk

Kommunalteknikk har vært gjennom en omorganisering i 2024 og bl a redusert ett ledernivå. I 2024 skal det fokuseres på at organisasjonen fungerer i henhold til hensikten med omorganiseringen.

Nye nasjonale krav

Kultur

Norsk kulturskoleråd samarbeider med KS om blant annet kulturskolens rolle i forbindelse med inkludering/integrering, og modeller for et tettere samarbeid mellom grunnskole og kulturskole.

Ny opplæringslov trer i kraft fra høsten 2024 og vil ha et eget kapittel om kulturskolen som styrker kulturskoleelevenes rett til et trygt og godt skolemiljø.

«Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2016-2030» har visjonen «Aktiv i Akershus/Viken hele livet», og denne skal vise vei i utviklingen av Viken som et bærekraftig fylke og et godt sted å leve. I planen er det presentert strategier for hvordan man skal nå disse. Dette følges opp i blant annet arealplaner og tiltaksplan for idrett, nærmiljø og friluftsliv, samt kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Stortingsmelding nr 18 (2020-2021) - "Oppløve, skape, dele - Kunst og kultur for, med og av barn og unge" poengterer at alle barn og unge har rett til kultur- og aktivitetstilbud i henhold til barnekonvensjonen. Meldingen beskriver også hvordan kulturskolen bør være et ressurscenter, en aktivitetsarena og et skoletilbud i kunstfag der det også er et tilbud om fordypning og talentutvikling. Kulturskolen i Ås er trukket frem som eksempel flere steder i meldingen.

Nye nasjonale krav innen bibliotek tjenesten er Bibliotek 24 og Fjernlånsreglene. Bibliotek 24 innebærer

Økonomiplan for 2024-2027

at de digitale tilbudene som e-bøker og e-lydbøker skal forhandles fram nasjonalt. Fjernlånsreglene er under revisjon og forutsetter større kommunal satsing på egne samlinger.

Samfunn

Nasjonale forventninger

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. De nasjonale forventningene skal følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer, og legges til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen. Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Det er derfor viktig at bærekraftmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen.

Statsforvalterens forventningsbrev

Statsforvalterens årlige forventningsbrev til kommunal planlegging er en oppfølging av de nasjonale forventningene. I forventningsbrevet pekes det bl a på at planlegging er et viktig virkemiddel for å oppnå bærekraftmålene. Kommunene er nøkkelaktører i dette arbeidet og bør legge målene til grunn i sitt arbeid med tjeneste- og samfunnsutvikling. Statsforvalteren har forventninger til at arbeidet for å bidra til å redusere klimagassutslipp og tap av naturmangfold prioriteres.

For øvrig skjer det løpende endringer i lov- og forskriftskrav.

Teknikk

Det skjer løpende endringer i lov- og forskriftskrav innenfor teknikkområdet.

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	48 742	48 742	48 742	48 742
Sum Tekniske justeringer	1 164	3 028	3 028	3 028
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-2 806	-3 401	-6 281	-6 281
Korrigering tidligere vedtatte tiltak				
Reversert innsparing sentralbord	200	350	350	350
Sum Korrigering tidligere vedtatte tiltak	200	350	350	350
Konsekvensjusteringer				
22. juli markering	10	10	10	10
Driftsbudsjett Innovasjonssenteret	120	100	100	100
Husleie Innovasjonssenteret (garanti)	250	250	250	250
Økte timepriser for Viltvakt	68	68	68	68
Sum Konsekvensjusteringer	448	428	428	428
Konsekvensjustert budsjett	-995	404	-2 476	-2 476
Konsekvensjustert ramme	47 748	49 147	46 267	46 267
Omstilling og effektivisering				
Uspesifisert innsparingstiltak 2024 - 2027	-600	-600	-600	-600
Sum Omstilling og effektivisering	-600	-600	-600	-600
Styrkingstiltak				
Driftskonsekvens av meråpent bibliotek	20	20	20	20
Utbedringer Kulturhus - utstyr	50	50	50	50
Vedtatt 1. tertial: Næringsrådgiver - ny stilling	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Styrkingstiltak	1 070	1 070	1 070	1 070
Nye tiltak og realendringer budsjett	470	470	470	470
Ramme 2024-2027	48 218	49 617	46 737	46 737

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	85 751	92 948	92 948	92 948	92 948
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	36 009	40 317	44 023	48 687	48 687
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	23 762	66 414	67 104	67 188	67 188
Overføringsutgifter	66 586	26 992	31 572	33 986	33 986
Finansutgifter	3 772	3 839	3 752	1 774	1 774
Sum Driftsutgifter	215 880	230 510	239 398	244 582	244 582
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-131 093	-157 613	-171 119	-180 060	-180 060
Refusjoner	-19 719	-19 719	-19 719	-19 719	-19 719
Overføringsinntekter	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-16 325	-4 960	1 057	1 934	1 934
Sum Driftsinntekter	-167 137	-182 292	-189 781	-197 845	-197 845
Sum	48 742	48 218	49 617	46 737	46 737

Sentrale inntekter og utgifter

Kostra-analyse

	Ås 2021	Ås 2022	Landet uten Oslo	Kostragr 09
Prioritet				
Brutto investeringsutg, barnehage, i prosent av totale brutto investeringsutg (B)	0,44	0,29	3,05	1,85
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter (B)	13,40 %	15,40 %	14,50 %	13,70 %
Økonomi				
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	5,40 %	2,80 %	2,20 %	1,60 %
Frie inntekter i kroner per innbygger (B)	59 035	60 081	67 014	65 692
Langsiktig gjeld ex pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	134,70 %	135,90 %	114,30 %	129,80 %
Netto driftresultat i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	6,30 %	2,60 %	2,70 %	2,10 %
Netto lånegjeld i kroner per innbygger (B)	97 885	105 397	94 244	99 237
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	113,00 %	117,10 %	92,80 %	102,20 %
Levekår				
Indeks berekna utgiftsbehov	0,942	0,956	1,012	1,002

Utfordringer og strategi

Reserve for uforutsette hendelser

Det er budsjettet med en reserve på 1,8 mill. kr på konto 1701 149090 180. Denne potten skal i hovedsak reserveres til strengt nødvendige engangsbehov som ikke er kjent ved inngangen av nytt budsjettår.

Reserve for lønn og pensjon

Det er anslått en årslønnsvekst fra 2023-2024 på 5,4 %, og et overheng på 2 %. Det er avsatt en lønnsreserve på 3,4 % til lønnsoppjøret for 2024.

Pensjon og premieavvik

Det er behov for å øke kommunens sentrale post for pensjon med 27 mill. kr. Dette skyldes et høyt premieavvik i 2023 som inntektsføres i 2023 og utgiftsføres i 2024. Premieavviket er forskjellen mellom pensjonskostnad slik forskriften beregner det, og pensjonspremie slik pensjonsselskapene beregner det. Noen kommuner fordeler pensjonspremien over 7 år, slik at man utjevner forskjellen over tid. Ås kommune med flere kommuner, har valgt å ta kostnaden påfølgende år slik at det ikke akkumuleres pensjonskostnader fremover i tid. I og med det er et ekstraordinært høyt premieavvik i 2023, får dette stor resultat effekt i 2024.

Utgifter flyktningkrisen

Det er gjort et anslag med henblikk på signaler fra statlig hold, den vedvarende krigssituasjon i Ukraina og den nye krigssituasjonen på Gaza. Det er ikke lagt ytterligere budsjetterte utgifter i tjenestene, siden status rundt bosettinger for 2024 ikke er endelig avklart. Budsjetterte utgifter i tråd med økt integreringstilskudd legges sentralt til senere fordeling og en eventuell saldering mot lavere integreringstilskudd enn det som anslås i kommunedirektørens forslag.

Demografiutgifter og økte gebyrinntekter

Det er budsjettet med anslag for økte demografiutgifter i takt med befolkningsveksten utover i planperioden fra og med 2025. Samtidig er det anslått en gradvis økning i gebyrinntekter fra selvkostområdene vann og, avløp og renovasjon som vil finansiere store planlagte investeringer på disse områdene. Hoveddelen av kommunens investeringer i planperioden vil være innen selvkostområdene. Nettoeffekten av gradvis økte demografikostnader og økte gebyrinntekter er en moderat økning i samlede kostnader.

	2025	2026	2027
Økte gebyrinntekter	-7 000	-14 000	-20 000
Vekstkostnader tilsvarende veksttilskudd	10 100	11 300	5 200
Demografiutgifter i tråd med befolkningsvekst	30 378	38 799	51 800
Sum demografiutgifter	40 478	50 099	57 000
Nettoeffekt demografi og gebyrinntekter	33 478	36 099	37 000

Erfaringene fra de senere års budsjettarbeid viser at tjenestepresset langt på vei overstiger inntektene kommunen får kompensert som demografivekst i statsbudsjettet. Det understrekes derfor at anslaget

Økonomiplan for 2024-2027

for demografivekst fremover er et meget nøkternt anslag, og det er større sannsynlighet for at demografikostnadene vil øke fremfor at de blir mindre enn anslått. Det blir derfor viktig med en stram kostnadsvekst i tjenestene fremover for at ikke veksten blir større en det som er lagt inn i planrammene.

Omstilling og effektivisering

Utredning av kommunens kostnadsnivå på tjenester

Kommunens kostnadsnivå er for høyt i forhold til kommunens disponible inntekter. Kommunedirektøren anbefaler derfor at det etableres et prosjekt for å gå gjennom kommunens kostnadsnivå for de ulike virksomhet/tjenesteområder. Det foreslås å bruke deler av kommunens tilleggsreserve til en ekstern rådgiver som kan vurdere kommunens drift. Målet er at en ekstern rådgiver kan utfordre kommunens virksomheter og komme med råd til hvordan prosesser kan effektiviseres og forbedres, samt komme med forslag til andre måter å organisere tjenesteutøvelse på.

Rammeoversikt

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	63 491	63 491	63 491	63 491
Sum Tekniske justeringer	-396	-396	-396	-396
Sum Tidligere vedtatte tiltak	-11 251	-14 284	-17 318	-17 318
Korrigering tidligere vedtatte tiltak				
Økte utgifter til bosetting og integrering av 170 nye flyktninger i 2024	41 021	30 321	21 321	9 321
Sum Korrigering tidligere vedtatte tiltak	41 021	30 321	21 321	9 321
Konsekvensjusteringer				
1. tertial: Økt bidrag kirkelig fellesråd	500	500	500	500
Lønnsjustering Kirkelig fellesråd	500	500	500	500
Netto endring - justert effekt premieavvik	27 741	13 872	13 872	13 872
Sum Konsekvensjusteringer	28 741	14 872	14 872	14 872
Sum Demografijustering	0	33 478	36 099	37 000
Konsekvensjustert budsjett	58 114	63 991	54 578	43 479
Konsekvensjustert ramme	121 606	127 482	118 069	106 970
Ramme 2024-2027	121 606	127 482	118 069	106 970

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Budsjett 2023	Økonomiplan			
		2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter					
Lønn	-10 392	17 849	3 980	3 980	3 980
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	4 041	4 041	4 041	4 041	4 041
Overføringsutgifter	76 052	105 925	132 670	130 257	125 158
Finansutgifter	189 195	210 725	206 035	213 154	219 424
Sum Driftsutgifter	258 897	338 541	346 727	351 433	352 604
Driftsinntekter					
Salgsinntekter	-153	-153	-7 153	-14 153	-20 153
Refusjoner	-1 207	-1 207	-1 207	-1 207	-1 207
Overføringsinntekter	-1 458 738	-1 607 937	-1 617 918	-1 617 423	-1 613 859
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-187 933	-197 586	-189 772	-186 127	-196 759
Sum Driftsinntekter	-1 648 031	-1 806 883	-1 816 050	-1 818 910	-1 831 978
Sum	-1 389 134	-1 468 342	-1 469 323	-1 467 477	-1 479 374

